

دیوان محاسبات کشور

دیوان فناوریانه مردم پایه

اظهار نظر دیوان محاسبات کشور

نسبت به منابع و مصارف عمومی دولت در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور

پاییز ۱۳۹۹

فهرست مطالب

۳	۱-مقدمه:
۳	۲-دامنه گزارش:
۴	۳-بررسی روند ۱۰ ساله بودجه کل کشور و عملکرد آن (دوران حاکمیت قوانین برنامه پنجم و ششم توسعه)
۱۱	۴- بررسی روند بودجه طی سال‌های قانون برنامه ششم توسعه و الزامات آن
۱۵	۵- تصویر ساختار لایحه بودجه سال ۱۴۰۰:
۴۳	۶-تحلیل بخش‌های مختلف لایحه بودجه:
۴۳	۱-۶-بخش نفت:
۴۵	۲-۶- بخش «درآمدهای مالیاتی»:
۴۸	۳-۶- بخش «درآمدهای گمرکی»:
۵۳	۴-۶- بخش «سایر درآمدها»:
۵۶	۵-۶-بخش هدفمندی:
۶۱	۶-۶- بخش صندوق‌های بازنشستگی:
۶۹	۷- برآورد کارشناسی از عدم تحقق منابع عمومی دولت در سال ۱۴۰۰ براساس لایحه بودجه ارائه شده:
۷۱	پیشنهادها:

۱- مقدمه:

با عنایت به ارائه لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور از طرف دولت به مجلس شورای اسلامی، دیوان محاسبات کشور علاوه بر گزارش مرتبط با قانون الحاق یک تبصره به ماده (۱۸۲) قانون آئین نامه داخلی مجلس شورای اسلامی مصوب ۱۳۹۸/۰۵/۰۷، به علت اثرات اقتصادی بودجه و تأثیر مستقیم آن بر انتظارات تورمی جامعه و به منظور شفافیت بیشتر با توجه به اطلاعات مرتبط با عملکرد، اقدام به بررسی و تحلیل بودجه کلان به صورت روند ۱۰ ساله بودجه‌ای و عملکردی نموده و جزئیات لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ را با عملکرد سال ۱۳۹۸ و وضعیت فعلی اجرای بودجه سال ۱۳۹۹ مقایسه و امکان سنجی تحقق ردیف‌های مهم را نموده و سناریوهای مختلف بودجه‌ای را واکاوی و جهت بهره‌برداری نمایندگان مجلس شورای اسلامی و نخبگان و صاحب‌نظران حوزه مالی عمومی ارائه می‌نماید.

۲- دامنه گزارش:

دامنه این گزارش در بعد زمانی و عملکردی به شرح زیر است:

- ✓ از بعد زمانی، روند ارائه اطلاعات سطح کلان دوره ۱۰ ساله بودجه از سال ۱۳۹۰ الی ۱۴۰۰ است.
- ✓ از بعد مقایسه عملکردی، عملکرد سال ۱۳۹۸ و دوره زمانی ۸ ماه اول ۱۳۹۹ با بودجه ۱۴۰۰ است.

۳- بررسی روند ۱۰ ساله بودجه کل کشور و عملکرد آن (دوران حاکمیت قوانین برنامه پنجم و ششم توسعه)

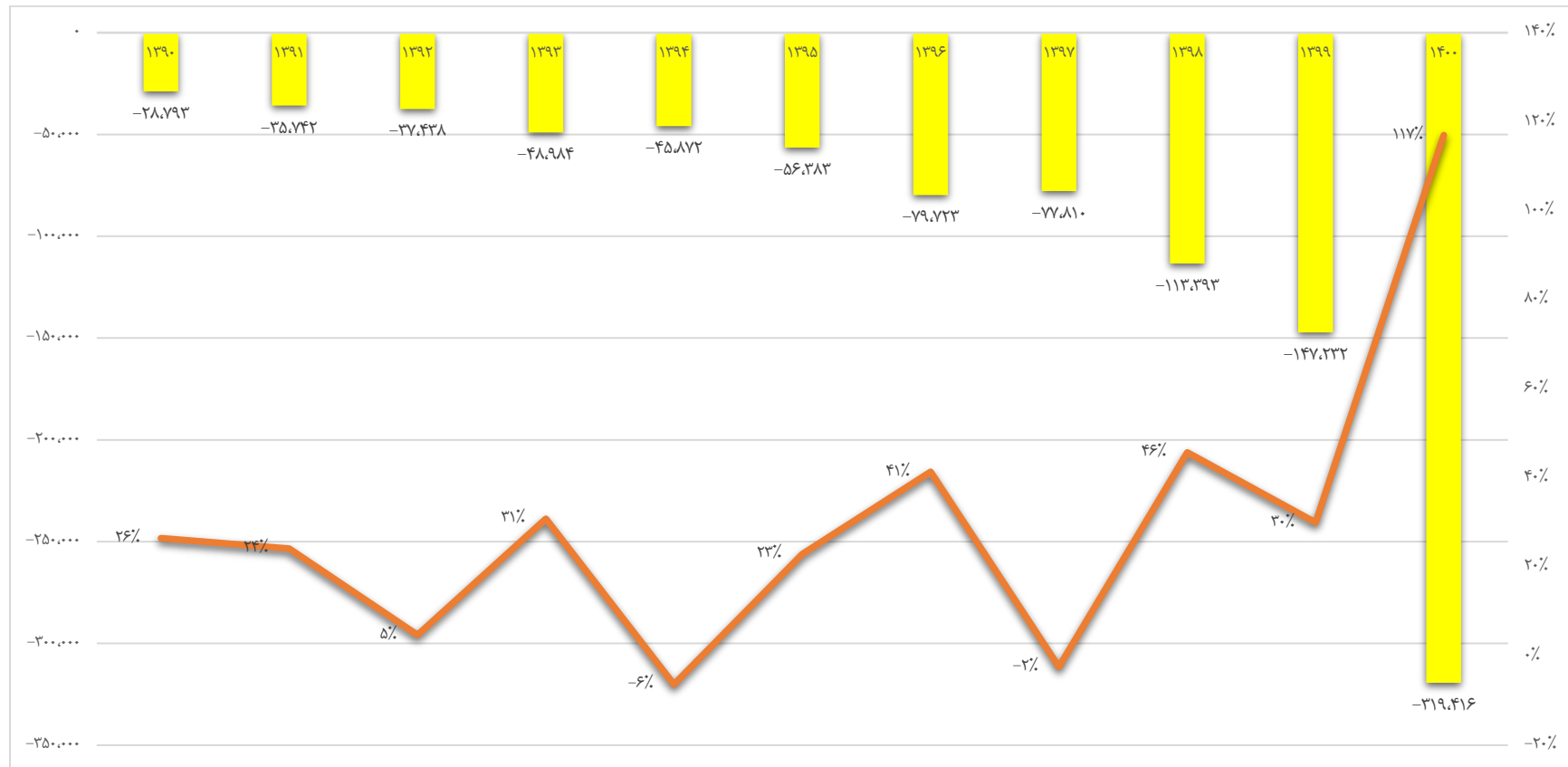
۱- بررسی روند ۱۰ ساله بودجه سالانه کل کشور (دوران حاکمیت قوانین برنامه پنجم و ششم توسعه):

مبلغ به میلیارد تومان

منابع	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸	۱۳۹۹	۱۴۰۰
منابع عمومی	۵۰۸،۳۹۴	۵۶۶،۵۶۲	۷۲۷،۷۰۶	۸۰۳،۳۴۸	۸۴۶،۷۴۱	۹۷۸،۵۵۳	۱،۱۵۲،۴۵۷	۱،۲۲۳،۱۵۲	۱،۷۴۴،۳۱۶	۲،۰۲۶،۶۵۲	۲،۴۳۵،۷۰۷
درآمدها	۶۰،۹۹۹	۶۵،۳۳۰	۹۰،۶۵۴	۱۰۰،۳۴۹	۱۲۸،۸۵۱	۱۵۷،۳۸۰	۱۷۴،۰۹۶	۲۱۶،۱۸۵	۲۳۸،۹۸۳	۲۸۱،۷۹۹	۳۱۷،۵۹۵
واگذاری دارایی های سرمایه ای	۵۹،۰۷۱	۶۹،۸۷۶	۷۰،۲۸۶	۷۹،۸۸۰	۵۶،۴۸۲	۷۹،۰۵۲	۱۱۸،۹۵۲	۱۰۷،۵۶۱	۱۵۸،۵۲۳	۱۰۷،۴۸۹	۲۲۵،۲۷۲
واگذاری دارایی های مالی	۳۴،۵۱۷	۹۰،۰۶۴	۴۹،۴۹۹	۳۰،۹۳۸	۵۰،۹۴۸	۵۷،۹۶۲	۵۳،۷۰۴	۶۳،۰۴۰	۵۱،۰۷۵	۱۷۴،۷۲۵	۲۹۸،۴۷۴
درآمد اختصاصی	۱۵،۱۳۶	۲۰،۱۴۸	۲۵،۶۱۰	۲۳،۸۴۳	۳۸،۱۲۸	۴۱،۰۹۶	۵۲،۱۰۱	۵۷،۰۷۴	۷۱،۴۲۷	۷۸،۷۹۵	۸۸،۴۷۹
منابع شرکت های دولتی	۳۵۵،۰۶۶	۳۲۱،۱۷۷	۵۳۵،۷۹۶	۵۹۷،۱۲۶	۶۰۱،۹۳۸	۶۸۲،۸۱۷	۸۰۰،۵۰۲	۸۳۹،۱۲۵	۱،۲۷۷،۱۴۳	۱،۴۳۶،۳۲۶	۱،۵۶۱،۹۵۷
ارقام دو بار منظور شده	۱۶،۳۹۴	۱۹،۰۳۲	۴۴،۱۲۸	۲۸،۷۸۶	۲۹،۶۰۷	۳۹،۷۵۴	۴۶،۸۹۹	۵۹،۸۳۳	۵۲،۸۳۶	۵۹،۴۸۲	۵۶،۰۷۰
مصارف عمومی	۵۰۸،۳۹۴	۵۶۶،۵۶۲	۷۲۷،۷۰۶	۸۰۳،۳۴۸	۸۴۶،۷۴۱	۹۷۸،۵۵۳	۱،۱۵۲،۴۵۷	۱،۲۲۳،۱۵۲	۱،۷۴۴،۳۱۶	۲،۰۲۶،۶۵۲	۲،۴۳۵،۷۰۷
هزینه ها	۸۹،۷۹۲	۱۰۱،۰۷۱	۱۲۸،۰۹۲	۱۴۹،۳۳۳	۱۷۴،۷۳۳	۲۱۳،۷۶۳	۲۵۳،۸۱۹	۲۹۳،۹۹۵	۳۵۲،۳۷۶	۳۶۷،۲۳۲	۶۳۷،۰۱۱
تملك دارایی های سرمایه ای	۳۴،۹۷۵	۳۹،۷۴۶	۵۶،۴۴۴	۴۱،۲۵۱	۵۰،۸۸۵	۵۷،۴۸۱	۷۱،۳۶۸	۶۲،۰۰۲	۶۶،۸۵۷	۸۷،۹۸۲	۱۰۴،۰۳۱
تملك دارایی های مالی	۲۹،۸۲۰	۳،۴۵۳	۲۵،۹۰۳	۲۰،۵۸۳	۱۰،۶۷۳	۲۳،۱۵۰	۲۱،۵۶۵	۳۰،۷۹۰	۲۹،۳۴۸	۴۷،۰۰۰	۱۰۰،۳۰۰
مصارف از محل درآمد اختصاصی	۱۵،۱۳۶	۲۰،۱۴۸	۲۵،۶۱۰	۲۳،۸۴۳	۳۸،۱۲۸	۴۱،۰۹۶	۵۲،۱۰۱	۵۷،۰۷۴	۷۱،۴۲۷	۷۸،۷۹۵	۸۸،۴۷۸
مصارف شرکت های دولتی	۳۵۵،۰۶۶	۳۲۱،۱۷۷	۵۳۵،۷۹۶	۵۹۷،۱۲۶	۶۰۱،۹۳۸	۶۸۲،۸۱۷	۸۰۰،۵۰۲	۸۳۹،۱۲۵	۱،۲۷۷،۱۴۳	۱،۴۳۶،۳۲۶	۱،۵۶۱،۹۵۷
ارقام دو بار منظور شده	۱۶،۳۹۴	۱۹،۰۳۲	۴۴،۱۲۸	۲۸،۷۸۶	۲۹،۶۰۷	۳۹،۷۵۴	۴۶،۸۹۹	۵۹،۸۳۳	۵۲،۸۳۶	۵۹،۴۸۲	۵۶،۰۷۰
هزینه جاری	۸۹،۷۹۲	۱۰۱،۰۷۱	۱۲۸،۰۹۲	۱۴۹،۳۳۳	۱۷۴،۷۳۳	۲۱۳،۷۶۳	۲۵۳،۸۱۹	۲۹۳،۹۹۵	۳۵۲،۳۷۶	۳۶۷،۲۳۲	۶۳۷،۰۱۱
هزینه عمرانی	۳۴،۹۷۵	۳۹،۷۴۶	۵۶،۴۴۴	۴۱،۲۵۱	۵۰،۸۸۵	۵۷،۴۸۱	۷۱،۳۶۸	۶۲،۰۰۲	۶۶،۸۵۷	۸۷،۹۸۲	۱۰۴،۰۳۱
تراز عملیاتی	(۲۸،۷۹۳)	(۳۵،۷۴۲)	(۳۷،۴۳۸)	(۴۸،۹۸۴)	(۴۵،۷۲۳)	(۵۶،۳۸۳)	(۷۹،۲۳۳)	(۷۷،۸۱۰)	(۱۱۳،۳۹۳)	(۲۳۲،۱۴۷)	(۳۱۹،۴۱۶)
روند تراز عملیاتی نسبت به سال قبل	۲۶%	۲۴%	۵%	۳۱%	-۶%	۲۳%	۴۱%	-۲%	۴۶%	۳۰%	۱۱۷%
هزینه جاری به مصارف عمومی	۵۸%	۷۰%	۶۱%	۷۱%	۷۴%	۷۳%	۷۳%	۷۶%	۷۹%	۷۶%	۷۶%
هزینه عمرانی به مصارف عمومی	۲۳%	۲۸%	۲۷%	۲۰%	۲۲%	۲۰%	۲۱%	۱۶%	۱۵%	۱۵%	۱۲%
روند بودجه نسبت به سال قبل	۳۸%	۱۱%	۲۸%	۱۰%	۵%	۱۶%	۱۸%	۶%	۴۳%	۱۶%	۲۰%
روند منابع عمومی نسبت به سال قبل	۳۱%	-۷%	۴۶%	-۳۵%	۱۲%	۲۵%	۱۸%	۱۲%	۱۶%	۲۷%	۴۷%
روند درآمد هر سال نسبت به سال قبل	۲۱%	۷%	۳۹%	۱۱%	۲۸%	۳۳%	۱۱%	۲۴%	۱۱%	۲۱%	۱۰%
روند واگذاری دارایی سرمایه ای نسبت به سال قبل	۲۹%	۱۸%	۱%	۱۴%	-۲۹%	۴۰%	۵۰%	-۱۰%	۴۷%	-۳۲%	۱۱۰%
روند واگذاری دارایی مالی نسبت به سال قبل	۵۸%	-۷۴%	۴۴۶%	-۳۷%	۶۵%	۱۴%	-۷%	۱۷%	-۱۹%	۲۴۲%	۷۱%
روند مصارف عمومی نسبت به سال قبل	۳۱%	-۷%	۴۶%	-۳۵%	۱۲%	۲۵%	۱۸%	۱۲%	۱۶%	۲۷%	۴۷%
روند هزینه هر سال نسبت به سال قبل	۲۳%	۱۳%	۲۷%	۱۷%	۱۷%	۲۲%	۱۹%	۱۶%	۲۰%	۲۴%	۴۶%
روند تملك دارایی سرمایه ای نسبت به سال قبل	۱۰%	۱۴%	۴۲%	-۳۷%	۲۳%	۱۳%	۲۴%	-۱۳%	۸%	۳۲%	۱۸%
روند تملك دارایی مالی نسبت به سال قبل	۱۲۹%	-۸۸%	۶۵۰%	-۲۱%	-۴۸%	۱۱۷%	-۷%	۴۲%	-۵%	۶۰%	۱۱۳%

- روند تراز عملیاتی:

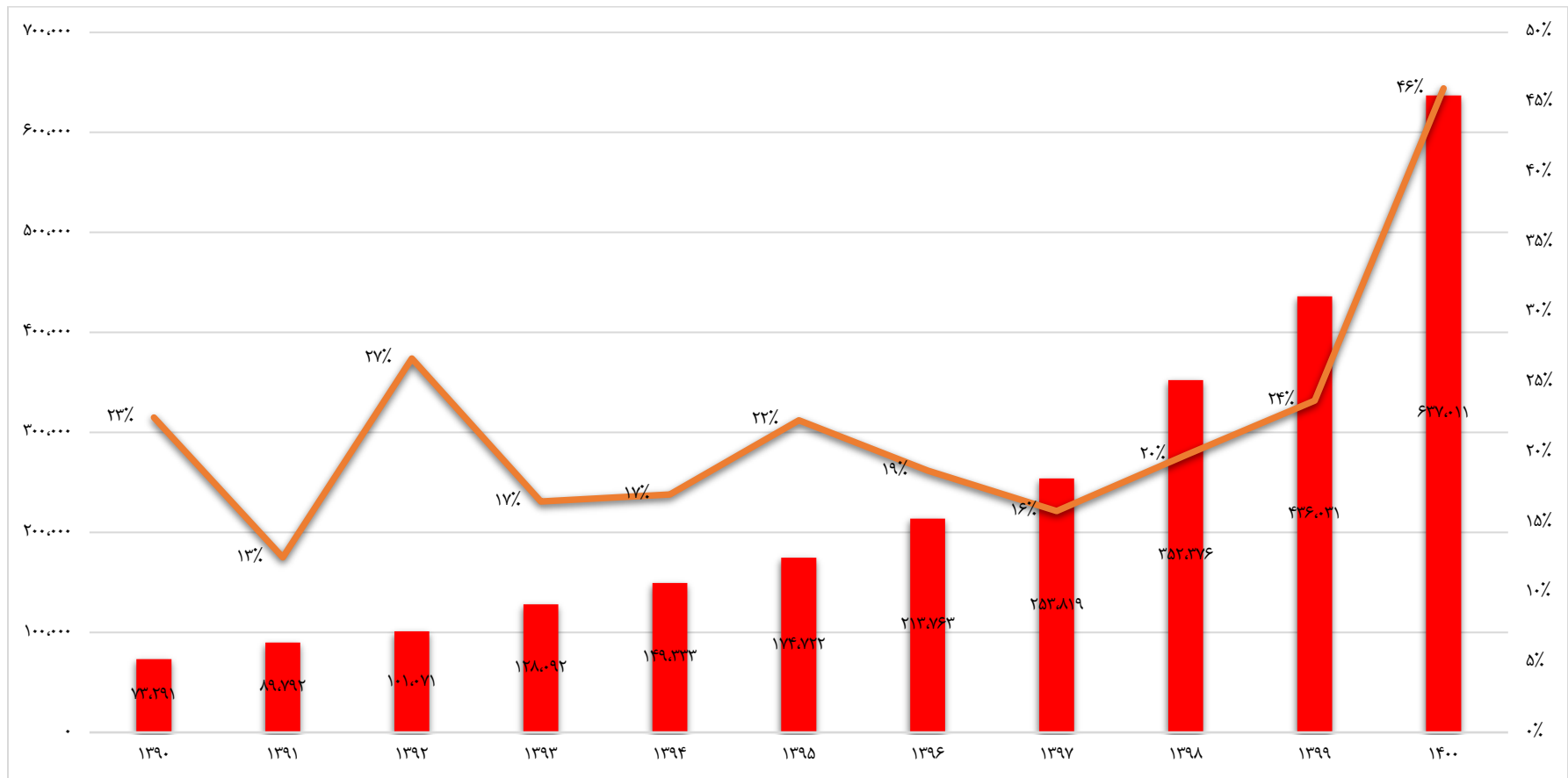
تراز عملیاتی تفاضل بین درآمدها و هزینه حاصل می‌گردد. همانطور که نمودار زیر نشان می‌دهد کسری تراز عملیاتی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ بیش از ۱۱۷ درصد رشد نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۹ داشته و کسری تراز عملیاتی از ۱۴۷ همت^۱ به ۳۱۹ همت رسیده است.

^۱ هزار میلیارد تومان (همت)

- روند اعتبارات هزینه‌ای (هزینه‌های جاری)

همانطور که مشخص است در سال ۱۴۰۰ شاهد بیشترین رشد هزینه‌های دولت در طی سال اخیر هستیم:

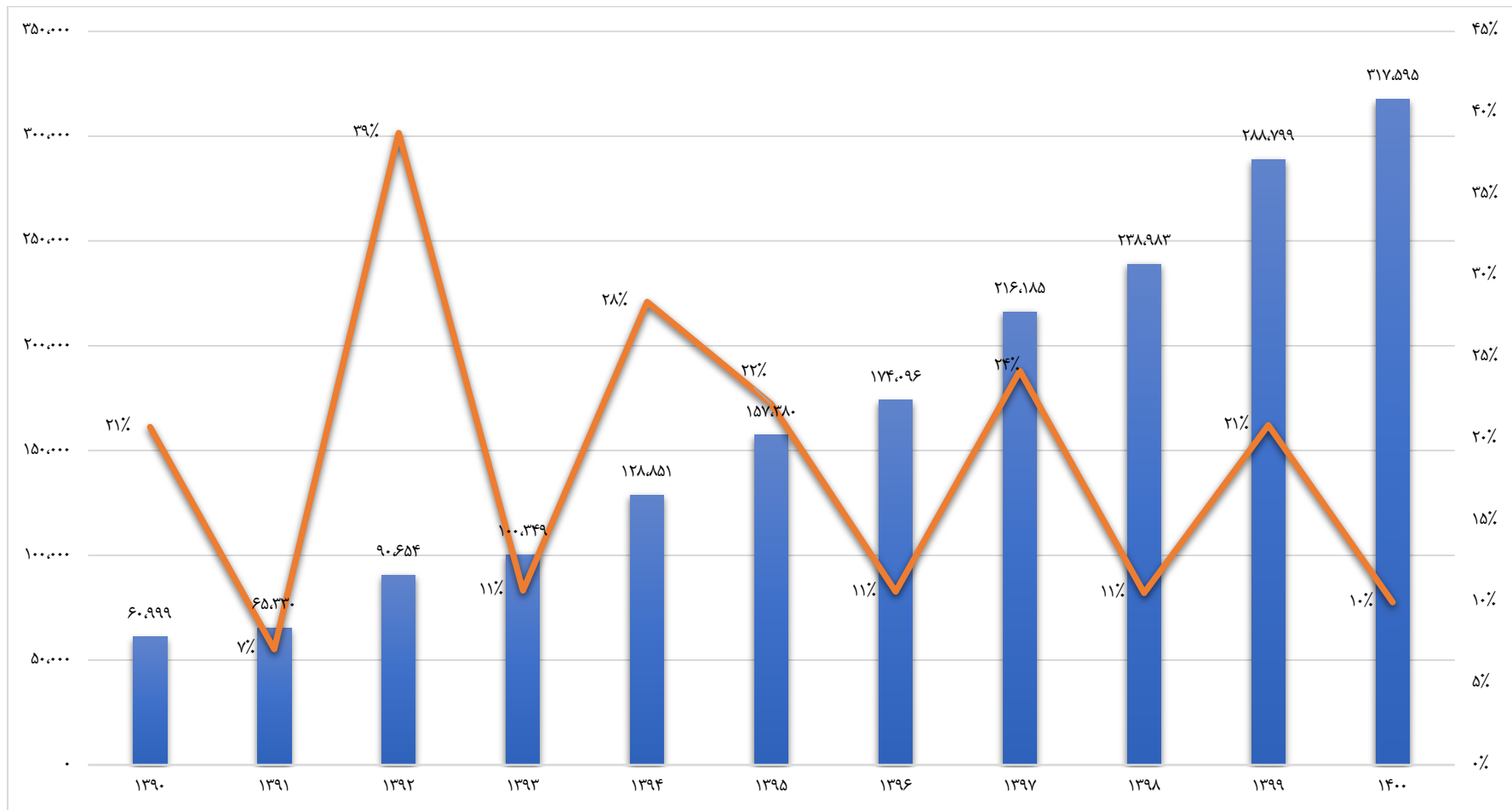

همانطور که از نمودار فوق مشخص است رشد هزینه در پیش‌بینی سال ۱۴۰۰ حدود ۴۶ درصد می‌باشد این در حالی است که متوسط نرخ رشد سالانه اعتبارات هزینه‌ای طی سال‌های

۱۳۹۰-۱۳۹۹ بالغ بر ۱۹ درصد بوده است.

- روند درآمدها:

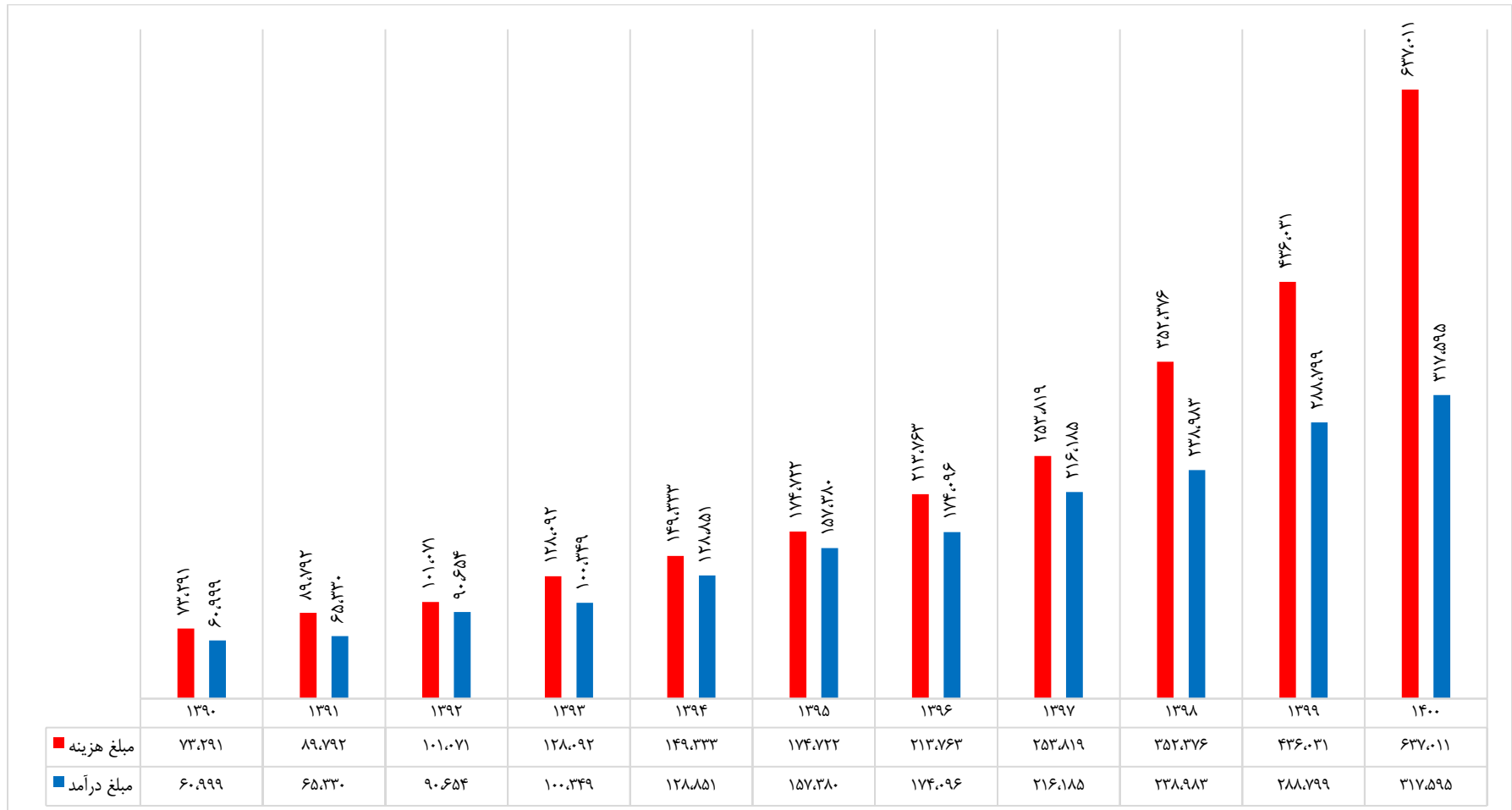
همانطور که مشخص است درآمد سال ۱۴۰۰ یکی از کمترین رشدهای خود را دارد.

همانطور که از نمودار فوق مشخص است رشد درآمدها در پیش‌بینی سال ۱۴۰۰ حدود ۱۰ درصد می‌باشد، در حالیکه متوسط نرخ رشد سالانه درآمدها طی سال‌های ۱۳۹۰-۱۳۹۹ بالغ بر ۱۷/۳ درصد بوده است. به عبارت دیگر رشد درآمدها در سال آینده نسبت به متوسط ده سال اخیر به میزان ۷ واحد درصد انحراف دارد.

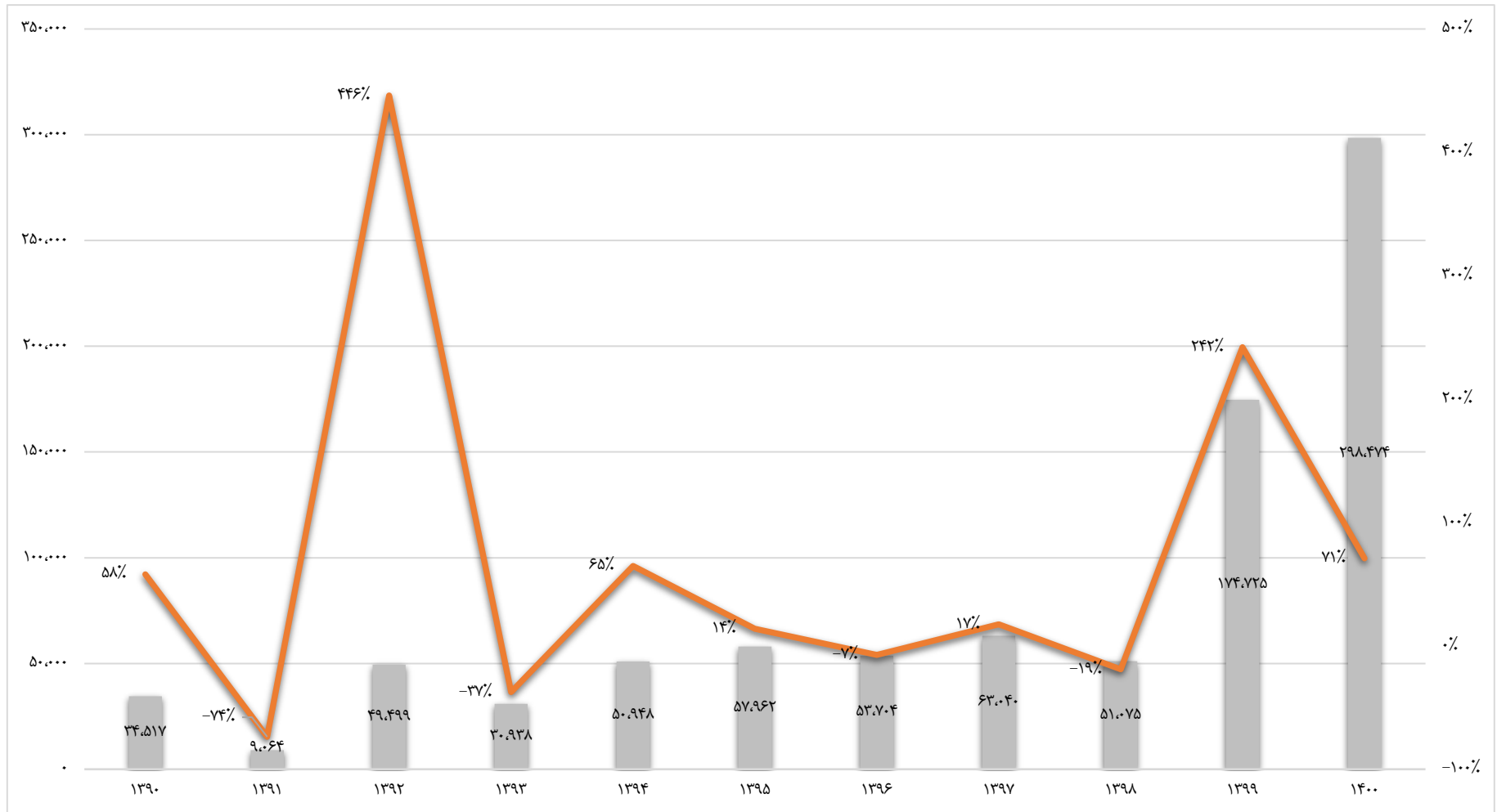
مقایسه روند هزینه‌ها با درآمدها

همانطور که از نمودار زیر مشخص است روند افزایش اعتبارات هزینه‌ای طی دوره زمانی ۱۳۹۹-۱۳۹۰ روندی تصاعدی داشته در حالیکه رشد درآمدها تقریباً روندی خطی را تجربه نموده است. از طرفی علی‌رغم هدف‌گذاری و تأکید بر استقلال اعتبارات هزینه‌ای از منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای و مالی در سیاست‌های کلی و قوانین برنامه پنجم و ششم توسعه و سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی، در یک دهه اخیر نه تنها کشور به تحقق هدف مذکور نزدیک نشده بلکه دستیابی به آن بسیار دور از دسترس شده است.

- روند واگذاری دارایی های مالی:

در روند بودجه ای طی ۱۰ سال اخیر بیشترین رشد جهت تأمین کسری تراز عملیاتی به واگذاری دارایی مالی اختصاص دارد.

۳-۲- بررسی روند ۱۰ ساله منابع و مصارف عمومی دولت با عملکرد

ارقام به میلیارد تومان

۱۴۰۰	≈۱۳۹۹		≈۱۳۹۸		۱۳۹۷		۱۳۹۶		۱۳۹۵		۱۳۹۴		۱۳۹۳		۱۳۹۲		۱۳۹۱		۱۳۹۰		
	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	بودجه	عملکرد	
۸۴۱.۳۴۱	۳۲۸.۷۶۰	۵۷۱.۰۱۳	۴۳۴.۶۰۳	۴۴۸.۵۸۱	۳۹۴.۴۳۱	۳۸۶.۷۸۷	۳۲۳.۸۰۶	۳۴۶.۷۵۲	۲۸۶.۶۲۲	۲۹۴.۳۹۴	۲۰۳.۳۶۱	۲۳۶.۲۸۲	۱۷۸.۸۵۵	۲۱۱.۱۶۶	۱۵۰.۰۷۶	۲۱۰.۴۳۸	۱۰۶.۵۴۳	۱۴۴.۲۷۰	۱۱۷.۴۵۹	۱۵۴.۵۸۷	منابع عمومی
۳۱۷.۵۹۵	۱۶۹.۳۴۴	۲۸۸.۷۹۹	۲۱۷.۱۸۳	۲۳۸.۹۸۳	۱۸۸.۵۷۸	۲۱۶.۱۸۵	۱۷۱.۴۱۵	۱۷۴.۰۹۶	۱۴۹.۷۳۴	۱۵۷.۳۸۰	۱۱۳.۹۵۶	۱۲۸.۸۵۱	۹۸.۲۴۵	۱۰۰.۳۳۹	۷۰.۰۵۰	۹۰.۶۵۴	۵۷.۰۰۷	۶۵.۳۳۰	۵۴.۳۳۴	۶۰.۹۹۹	درآمدها
۲۳۵.۲۷۲	۷.۳۳۶	۱۰۷.۴۸۹	۳۷.۵۶۵	۱۵۸.۵۳۳	۱۱۰.۸۰۱	۱۰۷.۵۶۱	۹۲.۲۸۸	۱۱۸.۹۵۲	۷۴.۱۴۳	۷۹.۰۵۲	۶۷.۴۱۵	۵۶.۴۸۲	۶۳.۲۵۷	۷۹.۸۸۰	۶۴.۳۵۳	۷۰.۲۸۶	۴۲.۷۹۷	۶۹.۸۷۶	۵۶.۹۹۰	۵۹.۰۷۱	واگذاری دارایی های سرمایه ای
۲۹۸.۴۷۴	۱۵۲.۰۹۰	۱۷۴.۷۲۵	۱۶۹.۸۵۵	۵۱.۰۷۵	۹۵.۰۵۲	۶۳.۰۴۰	۶۰.۱۰۳	۵۲.۷۰۴	۶۲.۷۵۵	۵۷.۹۶۲	۲۱.۹۹۰	۵۰.۹۴۸	۱۷.۳۵۴	۳۰.۹۳۸	۱۵.۶۷۳	۴۹.۴۹۹	۶.۷۳۹	۹.۰۶۴	۶.۱۴۵	۳۳.۵۱۷	واگذاری دارایی های مالی
۸۴۱.۳۴۲	۳۵۳.۸۳۸	۵۷۱.۰۱۳	۴۳۴.۶۰۳	۴۴۸.۵۸۱	۳۸۱.۴۲۵	۳۸۶.۷۸۷	۳۱۲.۰۴۷	۳۴۶.۷۵۲	۲۷۶.۵۶۶	۲۹۴.۳۹۴	۲۰۰.۳۶۲	۲۳۶.۲۸۲	۱۷۵.۹۸۰	۲۱۱.۱۶۶	۱۴۷.۹۸۱	۲۱۰.۴۳۸	۱۰۴.۳۸۶	۱۴۴.۲۷۰	۱۱۱.۳۵۵	۱۵۴.۵۸۷	مصارف عمومی
۶۳۷.۰۱۱	۲۶۵.۹۳۱	۴۳۶.۰۳۱	۳۳۶.۷۸۷	۳۵۲.۳۱۶	۲۷۹.۳۷۸	۲۳۲.۹۹۵	۲۳۳.۵۸۹	۲۵۳.۸۱۹	۲۰۷.۲۰۱	۲۱۳.۷۶۳	۱۷۰.۹۷۳	۱۷۴.۷۳۳	۱۲۲.۴۰۷	۱۳۹.۳۳۳	۱۲۰.۵۸۴	۱۲۸.۹۲۲	۸۹.۸۵۵	۱۰۱.۰۷۱	۸۲.۵۵۵	۸۹.۹۳۲	هزینه ها
۱۰۴۰.۳۱	۵۲.۱۳۳	۸۷.۹۸۲	۳۸.۸۲۷	۶۶.۸۵۷	۴۹.۵۵۶	۶۲.۰۰۲	۴۱.۸۳۵	۷۱.۳۶۸	۳۴.۷۵۹	۵۷.۴۸۱	۲۶.۵۶۶	۵۰.۸۸۵	۲۹.۰۶۰	۴۱.۲۵۱	۲۱.۵۳۰	۵۶.۴۴۴	۱۴.۱۸۰	۳۹.۷۴۶	۲۸.۰۵۸	۳۴.۹۷۵	تملک دارایی های سرمایه ای
۱۰۰۰.۳۰۰	۲۷.۱۱۰	۴۷.۰۰۰	۴۴.۷۸۱	۲۹.۳۴۸	۵۲.۳۹۱	۳۰.۷۹۰	۲۶.۶۲۳	۲۱.۵۶۵	۳۴.۶۰۷	۳۳.۱۵۰	۲.۸۲۴	۱۰.۶۷۳	۴.۵۱۳	۲۰.۵۸۳	۵.۸۶۷	۲۵.۹۰۳	۳۵۱	۳.۴۵۳	۷۱۲	۳۹.۸۲۰	تملک دارایی های مالی
(۳۱۹.۴۱۶)	(۹۶.۵۸۷)	(۱۴۷.۳۳۲)	(۱۱۹.۶۰۴)	(۱۱۳.۳۹۳)	(۹۰.۹۰۰)	(۷۷.۸۱۰)	(۷۲.۱۷۳)	(۷۹.۷۲۳)	(۵۷.۴۷۷)	(۵۶.۳۸۳)	(۵۷.۰۱۷)	(۴۵.۸۷۲)	(۴۴.۱۶۳)	(۴۸.۹۸۴)	(۵۰.۵۳۴)	(۳۷.۴۳۸)	(۳۲.۸۴۸)	(۳۵.۷۴۲)	(۲۸.۲۶۲)	(۲۸.۷۹۳)	تراز عملیاتی
۱۱۷٪		۳۰٪	۳۱٪	۴۶٪	۲۶٪	-۲٪	۲۶٪	۴۱٪	۱٪	۲۳٪	۲۹٪	-۶٪	-۱۳٪	۳۱٪	۵۴٪	۵٪	۱۶٪	۲۴٪	۶۱٪	۲۶٪	روند تراز عملیاتی

لازم به ذکر است اطلاعات عملکرد سنوات ۱۳۹۰ الی ۱۳۹۷ براساس اطلاعات تفریق بودجه دیوان محاسبات کشور است.

عملکرد سال ۱۳۹۸ براساس اطلاعات خزانه داری کل کشور است.

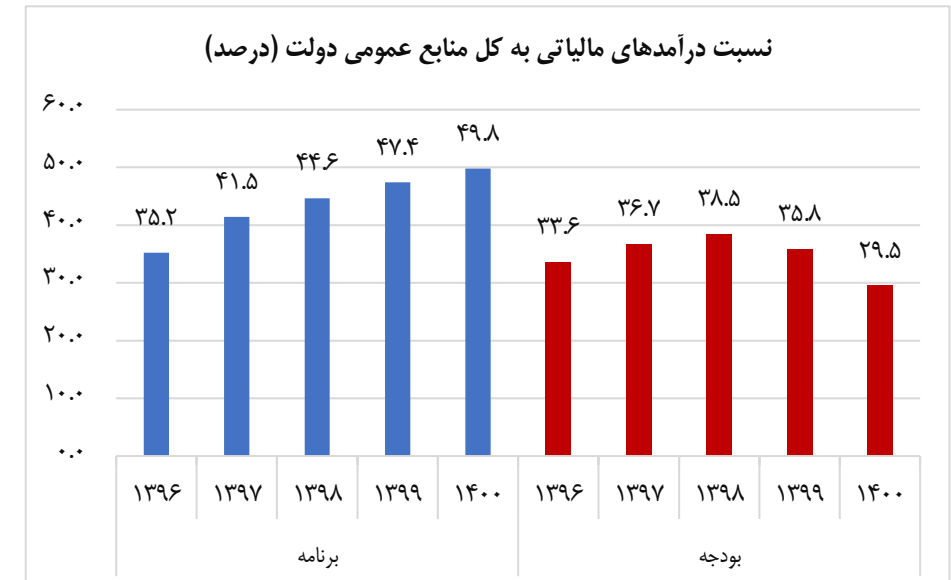
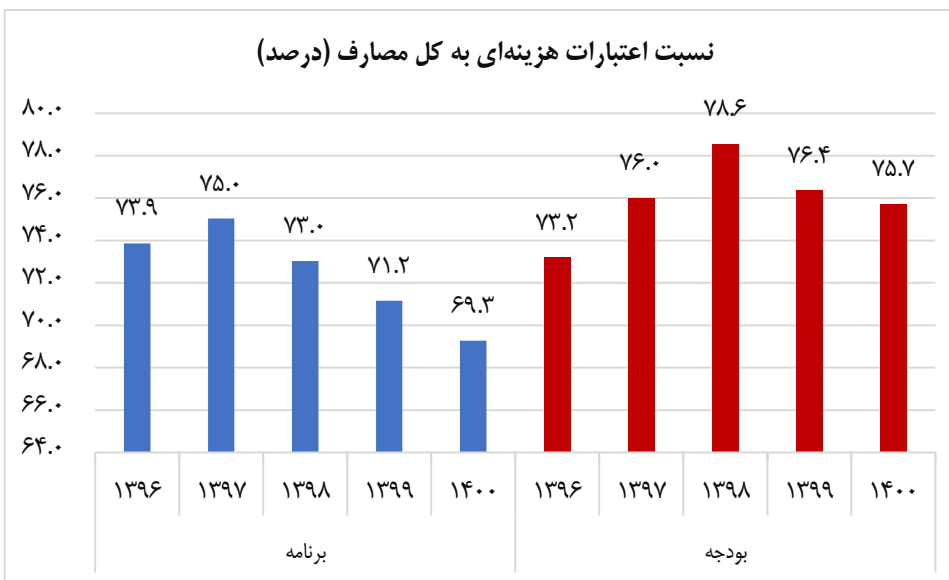
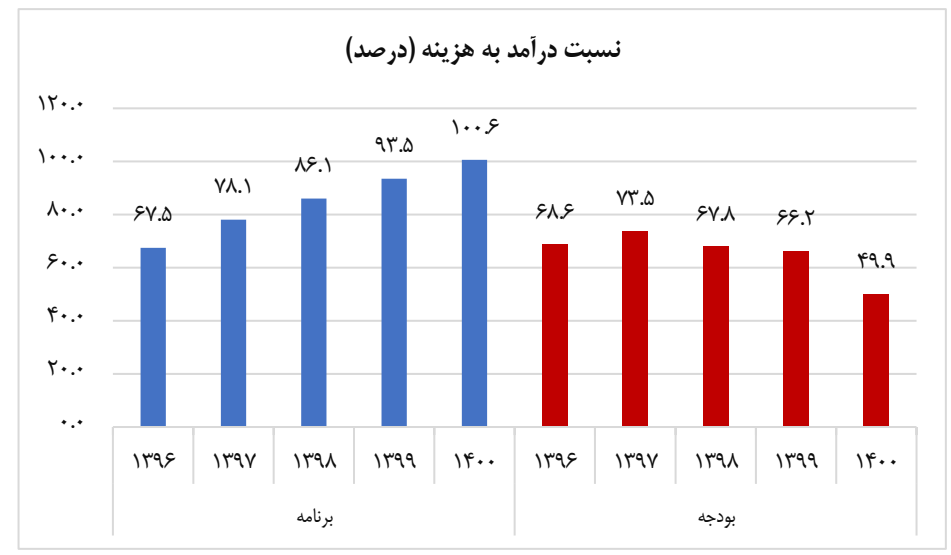
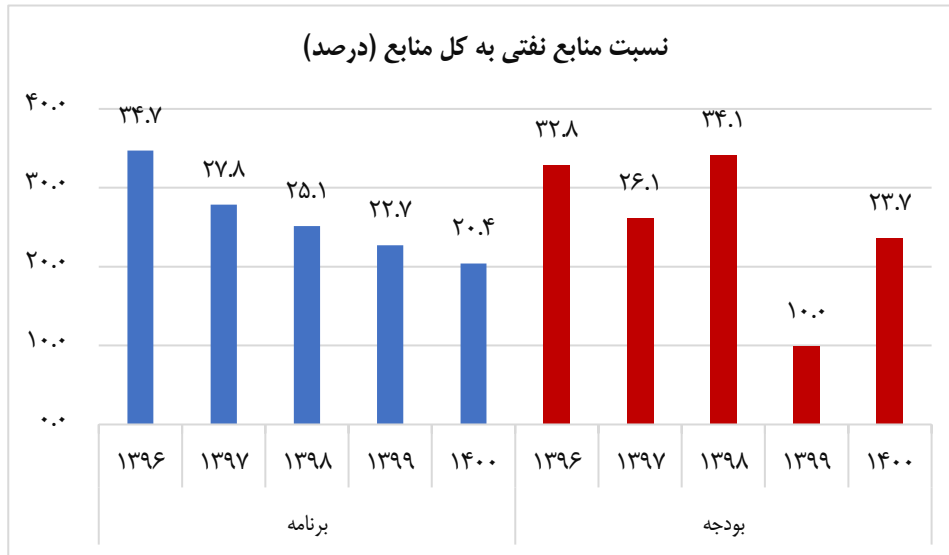
عملکرد سال ۱۳۹۹ براساس اطلاعات خزانه داری کل کشور و شامل ۸ ماه اول سال است. در عملکرد مذکور مبلغ ۲۵,۱۲۴ میلیارد تومان از محل تنخواه گردان خزانه در بخش منابع عمومی دولت در عملکرد ۸ ماهه سال ۱۳۹۹ وجود دارد که در محاسبات فوق ارائه نشده است.

۴- بررسی روند بودجه طی سال‌های قانون برنامه ششم توسعه و الزامات آن

(۴-۱- مقایسه بودجه سنواتی با الزامات قانون برنامه ششم توسعه (مبالغ به میلیارد تومان))

۱۴۰۰			۱۳۹۹			۱۳۹۸			۱۳۹۷			۱۳۹۶			عنوان
تغییرات بودجه به الزامات برنامه	لایحه بودجه	قانون برنامه	تغییرات بودجه به الزامات برنامه	قانون بودجه	قانون برنامه	تغییرات بودجه به الزامات برنامه	قانون بودجه	قانون برنامه	تغییرات بودجه به الزامات برنامه	قانون بودجه	قانون برنامه	تغییرات بودجه به الزامات برنامه	قانون بودجه	قانون برنامه	
۲۹,۸	۸۴۱,۳۴۳	۶۴۸,۰۸۱	۴,۸	۵۷۱,۰۱۳	۵۴۴,۸۹۵	-۱,۹	۴۴۸,۵۸۱	۴۵۷,۴۲۴	۰,۳	۳۸۶,۷۸۷	۳۸۵,۴۵۵	۸,۴	۳۴۶,۷۵۲	۳۱۹,۹۹۹	منابع عمومی دولت
-۲۹,۷	۳۱۷,۵۹۶	۴۵۱,۶۷۱	-۲۰,۳	۲۸۱,۷۹۹	۳۶۲,۴۸۱	-۱۶,۹	۲۳۸,۹۸۳	۲۸۷,۵۷۵	-۴,۳	۲۱۶,۱۸۵	۲۲۵,۸۰۲	۹,۱	۱۷۴,۰۹۶	۱۵۹,۵۸۵	درآمدها
-۲۳,۱	۲۴۷,۹۴۵	۳۲۲,۶۲۲	-۲۰,۸	۲۰۴,۵۱۹	۲۵۸,۲۵۴	-۱۵,۵	۱۷۲,۵۳۷	۲۰۴,۲۳۷	-۱۱,۱	۱۴۲,۰۷۸	۱۵۹,۷۹۹	۳,۳	۱۱۶,۴۵۹	۱۱۲,۷۳۳	درآمدهای مالیاتی
-۴۶	۶۹,۶۵۱	۱۲۹,۰۴۹	-۱۹,۱	۸۴,۲۸۱	۱۰۴,۲۲۸	-۲۰,۳	۶۶,۴۴۶	۸۳,۳۳۸	۱۲,۳	۷۴,۱۰۸	۶۶,۰۰۴	۲۳	۵۷,۶۳۸	۴۶,۸۵۳	سایر درآمدها
۶۱,۷	۲۲۵,۲۷۲	۱۳۹,۲۸۶	-۱۷,۵	۱۰۷,۴۸۹	۱۳۰,۲۸۹	۳,۰۹	۱۵۸,۵۲۳	۱۲۱,۰۷۵	-۴,۷	۱۰۷,۵۶۱	۱۱۲,۸۷۹	۲,۴	۱۱۸,۹۵۲	۱۱۶,۱۳۹	واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای
۵۰,۷	۱۹۹,۲۷۲	۱۳۲,۲۳۶	-۵۴	۵۶,۹۴۳	۱۲۳,۷۳۹	۳۳,۱	۱۵۳,۰۷۳	۱۱۵,۰۲۵	-۵,۹	۱۰۱,۰۱۱	۱۰۷,۳۲۹	۲,۵	۱۱۳,۸۹۹	۱۱۱,۰۸۹	منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی
۱۵۱۲,۹	۲۵,۰۰۰	۱,۵۵۰	۳۰۹۶,۵	۴۹,۵۴۶	۱,۵۵۰	۱۸۷,۱	۴,۴۵۰	۱,۵۵۰	۶۴,۵	۲,۵۵۰	۱,۵۵۰	۰,۲	۱,۵۵۳	۱,۵۵۰	فروش اموال منقول و غیرمنقول
-۸۱,۸	۱,۰۰۰	۵۵۰	-۸۰	۱,۰۰۰	۵۰۰	-۷۷,۸	۱,۰۰۰	۴۵۰	۰,۰	۴,۰۰۰	۴,۰۰۰	۰	۳,۵۰۰	۳,۵۰۰	واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۴۲۲,۵	۲۹۸,۴۷۵	۵۷,۱۲۴	۲۳۵,۲	۱۷۴,۷۲۵	۵۲,۱۲۴	۴,۷	۵۱,۰۷۵	۴۸,۷۷۴	۳۴,۸	۶۳,۰۴۰	۴۶,۷۷۴	۲۱,۳	۵۳,۷۰۴	۴۴,۲۷۴	واگذاری دارایی‌های مالی
۱۲۷,۳	۱۲۵,۰۰۰	۵۵,۰۰۰	۷۶	۸۸,۰۰۰	۵۰,۰۰۰	-۲,۳	۴۳,۰۰۰	۴۴,۰۰۰	۰,۰	۳۸,۵۰۰	۳۸,۵۰۰	۶,۲	۳۴,۵۰۰	۳۲,۵۰۰	فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی
-	۹۵,۰۰۰	۰	-	۱۱,۵۸۷	۰	۷۶,۴	۴,۶۷۵	۲,۶۵۰	۹,۸	۶,۷۵۰	۶,۱۵۰	۵,۲	۱۰,۱۵۰	۹,۶۵۰	فروش سهام شرکت‌های دولتی
-	۷۵,۵۰۰	۰	-	۷۲,۱۳۱	۰	-	۰	۰	-	۱۴,۳۷۵	۰	-	۷,۵۹۰	۰	استفاده از منابع صندوق توسعه ملی
۴۰	۲,۹۷۵	۲,۱۲۴	۴۱,۶	۳,۰۰۷	۲,۱۲۴	۶۰	۳,۴۰۰	۲,۱۲۴	۶۰,۸	۳,۴۱۵	۲,۱۲۴	-۳۱,۱	۱,۴۶۴	۲,۱۲۴	سایر دارایی‌های مالی
۲۹,۸	۸۴۱,۳۴۳	۶۴۸,۰۸۱	۴,۸	۵۷۱,۰۱۴	۵۴۴,۸۹۵	-۱,۹	۴۴۸,۵۸۱	۴۵۷,۴۲۴	۰,۳	۳۸۶,۷۸۷	۳۸۵,۴۵۵	۸,۴	۳۴۶,۷۵۲	۳۱۹,۹۹۹	مصارف عمومی دولت
۴۱,۹	۶۳۷,۰۱۲	۴۴۸,۹۷۵	۱۲,۵	۴۳۶,۰۳۲	۳۸۷,۷۲۰	۵,۵	۲۵۲,۲۷۶	۳۳۴,۰۸۲	۱,۶	۲۹۳,۹۹۵	۲۸۹,۲۴۳	۷,۴	۲۵۳,۸۱۹	۲۳۶,۳۷۴	اعتبارات هزینه‌ای
-۲۹,۲	۱۰۴,۰۳۱	۱۴۶,۹۶۹	-۲۴,۵	۸۷,۹۸۲	۱۱۶,۵۳۷	-۲۸,۷	۶۶,۸۵۷	۹۳,۷۱۰	-۲۰,۷	۶۲,۰۰۲	۷۸,۱۸۰	۱۳,۸	۷۱,۳۶۸	۶۲,۷۱۰	اعتبارات تملک دارایی‌های سرمایه‌ای
۹۲,۴	۱۰۰,۰۰۰	۵۲,۱۳۷	۱۵,۷	۴۷,۰۰۰	۴۰,۶۳۷	-۱	۲۹,۳۴۸	۲۹,۶۳۲	۷۰,۷	۳۰,۷۹۰	۱۸,۰۳۲	۳,۱	۲۱,۵۶۵	۲۰,۹۱۵	اعتبارات تملک دارایی‌های مالی

- ✓ همانگونه که جدول فوق نشان می‌دهد در سال‌های مختلف حاکمیت قانون برنامه ششم توسعه، بودجه سنواتی انحراف قابل ملاحظه‌ای نسبت به قواعد مالی تعیین شده در قانون برنامه دارد.
- ✓ مطابق مفاد جزء (۲) بند «ب» ماده (۷) قانون برنامه ششم توسعه دولت مجاز بوده حداکثر به میزان ۱۵ درصد از سقف تعیین شده برای «اعتبارات هزینه‌ای» در برنامه برای سال ۱۴۰۰ اعتبار پیش‌بینی نماید در حالیکه انحراف متغیر مذکور حدود ۴۲ درصد است که این امر مغایر با مفاد حکم مذکور می‌باشد.
- ✓ لازم به ذکر است علی‌رغم اینکه در نگاه اول وابستگی بودجه به منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی حدود ۲۴ درصد می‌باشد لیکن بررسی دقیق‌تر لایحه نشان می‌دهد شاخص مذکور حداقل ۵۰ درصد است.

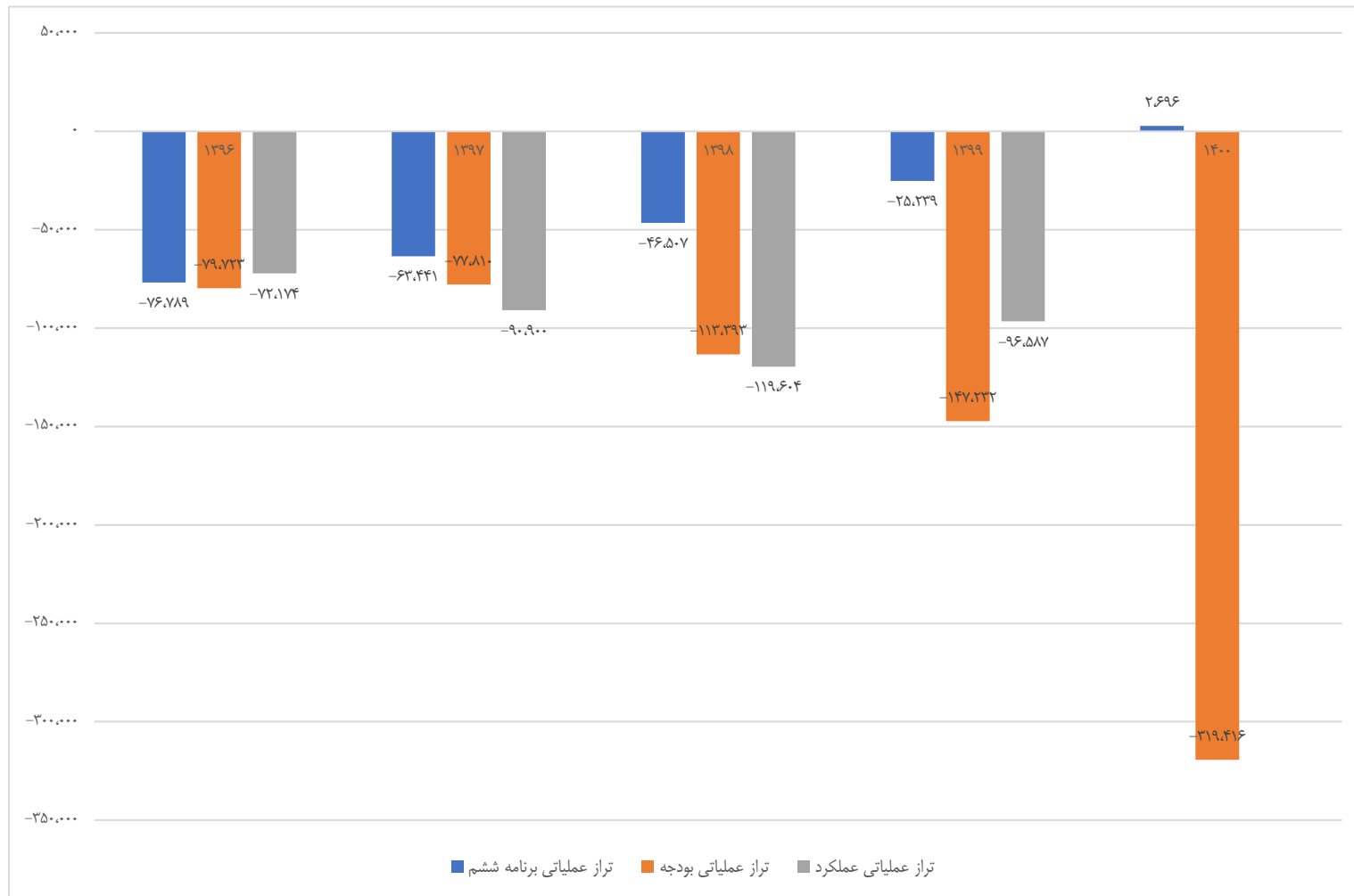
۲-۴- روند منابع عمومی، مصارف عمومی، تراز عملیاتی براساس قانون/لایحه بودجه، الزامات برنامه ششم و عملکرد:

۱۴۰۰		۱۳۹۹**			۱۳۹۸*			۱۳۹۷			۱۳۹۶			
برنامه ششم	بودجه	عملکرد	بودجه	برنامه ششم	عملکرد	بودجه	برنامه ششم	عملکرد	بودجه	برنامه ششم	عملکرد	بودجه	برنامه ششم	
۶۴۸،۰۸۱	۸۴۱،۳۴۱	۳۲۸،۷۶۰	۵۷۱،۰۱۳	۵۴۴،۸۹۵	۴۳۴،۶۰۳	۴۴۸،۵۸۱	۴۵۷،۴۲۴	۳۹۴،۴۳۱	۳۸۶،۷۸۶	۳۸۵،۴۵۵	۳۲۳،۸۰۶	۳۴۶،۷۵۲	۳۱۹،۹۹۹	منابع عمومی
۴۵۱،۶۷۱	۳۱۷،۵۹۵	۱۶۹،۳۴۴	۲۸۸،۷۹۹	۳۶۲،۴۸۱	۲۱۷،۱۸۳	۲۳۸،۹۸۳	۲۸۷،۵۷۵	۱۸۸،۵۷۸	۲۱۶،۱۸۵	۲۲۵،۸۰۲	۱۷۱،۴۱۵	۱۷۴،۰۹۶	۱۵۹،۵۸۵	درآمدها
۱۳۹،۲۸۶	۲۲۵،۲۷۲	۷،۳۲۶	۱۰۷،۴۸۹	۱۳۰،۲۸۹	۴۷،۵۶۵	۱۵۸،۵۲۳	۱۲۱،۰۷۵	۱۱۰،۸۰۱	۱۰۷،۵۶۱	۱۱۲،۸۷۹	۹۲،۲۸۸	۱۱۸،۹۵۲	۱۱۶،۱۳۹	واگذاری دارایی های سرمایه ای
۵۷،۱۲۴	۲۹۸،۴۷۴	۱۵۲،۰۹۰	۱۷۴،۷۲۵	۵۲،۱۲۴	۱۶۹،۸۵۵	۵۱،۰۷۵	۴۸،۷۷۴	۹۵،۰۵۲	۶۳،۰۴۰	۴۶،۷۷۴	۶۰،۱۰۳	۵۳،۷۰۴	۴۴،۲۷۴	واگذاری دارایی های مالی
۶۴۸،۰۸۱	۸۴۱،۳۴۲	۳۵۳،۸۳۸	۵۷۱،۰۱۳	۵۴۴،۸۹۵	۴۳۴،۶۰۳	۴۴۸،۵۸۱	۴۵۷،۴۲۴	۳۸۱،۴۲۵	۳۸۶،۷۸۷	۳۸۵،۴۵۵	۳۱۲،۰۴۷	۳۴۶،۷۵۲	۳۱۹،۹۹۹	مصارف عمومی
۴۴۸،۹۷۵	۶۲۷،۰۱۱	۲۶۵،۹۳۱	۴۳۶،۰۳۱	۲۸۷،۷۲۰	۲۳۶،۷۸۷	۲۵۲،۲۷۶	۳۳۴،۰۸۲	۲۷۹،۴۷۸	۲۹۳،۹۹۵	۲۸۹،۲۴۳	۲۴۳،۵۸۹	۲۵۳،۸۱۹	۲۳۶،۲۷۴	هزینه ها
۱۴۶،۹۶۹	۱۰۴،۰۳۱	۵۲،۱۳۴	۸۷،۹۸۲	۱۱۶،۵۳۷	۳۸،۸۲۷	۶۶،۸۵۷	۹۳،۷۱۰	۴۹،۵۵۶	۶۲،۰۰۲	۷۸،۱۸۰	۴۱،۸۳۵	۷۱،۲۶۸	۶۲،۷۱۰	تملك دارایی های سرمایه ای
۵۲،۱۳۷	۱۰۰،۳۰۰	۲۷،۱۱۰	۴۷،۰۰۰	۴۰،۶۳۷	۴۴،۷۸۱	۲۹،۳۴۸	۳۹،۶۳۲	۵۲،۳۹۱	۳۰،۷۹۰	۱۸،۰۳۲	۲۶،۶۲۳	۲۱،۵۶۵	۲۰،۹۱۵	تملك دارایی های مالی
۲،۶۹۶	(۳۱۹،۴۱۶)	(۹۶،۵۸۷)	(۱۴۷،۲۳۲)	(۳۵،۳۳۹)	(۱۱۹،۶۰۴)	(۱۱۳،۳۹۳)	(۴۶،۵۰۷)	(۹۰،۹۰۰)	(۷۷،۸۱۰)	(۶۳،۴۴۱)	(۷۲،۱۷۴)	(۷۹،۷۲۳)	(۷۶،۷۸۹)	تراز عملیاتی

*اطلاعات عملکرد سال ۱۳۹۸ براساس گزارش خزانه داری کل کشور است.

**اطلاعات عملکرد سال ۱۳۹۹ براساس گزارش خزانه داری کل کشور برای دوره مالی منتهی به ۱۳۹۹/۰۸/۳۰ است.

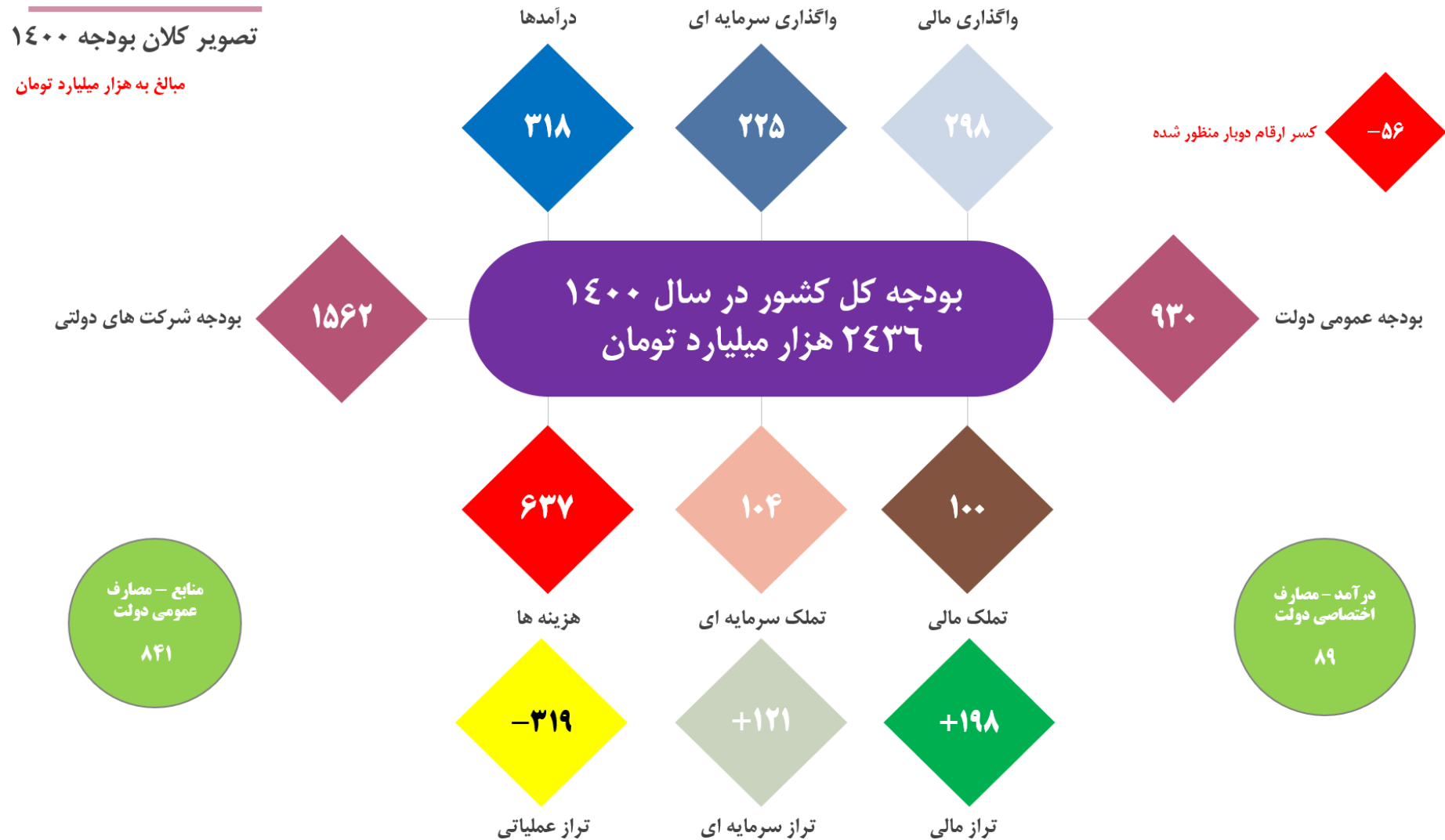
نمودار تراز عملیاتی براساس الزامات برنامه ششم، قانون/لایحه بودجه و عملکرد:

در نتیجه همانگونه که در جداول و نمودارهای فوق تبیین گردید در طول دوران حاکمیت قانون برنامه ششم توسعه قوانین بودجه سالانه نسبت به الزامات تعیین شده در قانون برنامه همواره انحراف داشته و انحراف مذکور در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ بسیار قابل توجه می باشد.

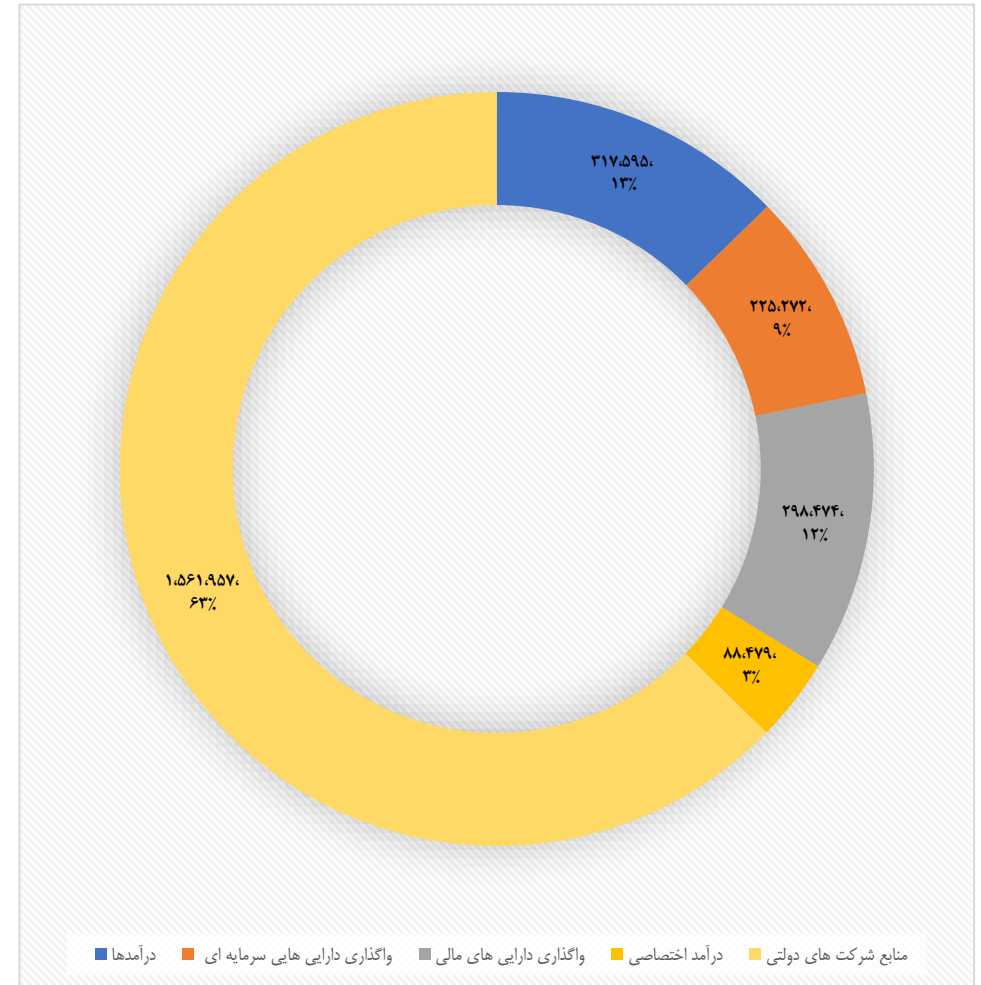
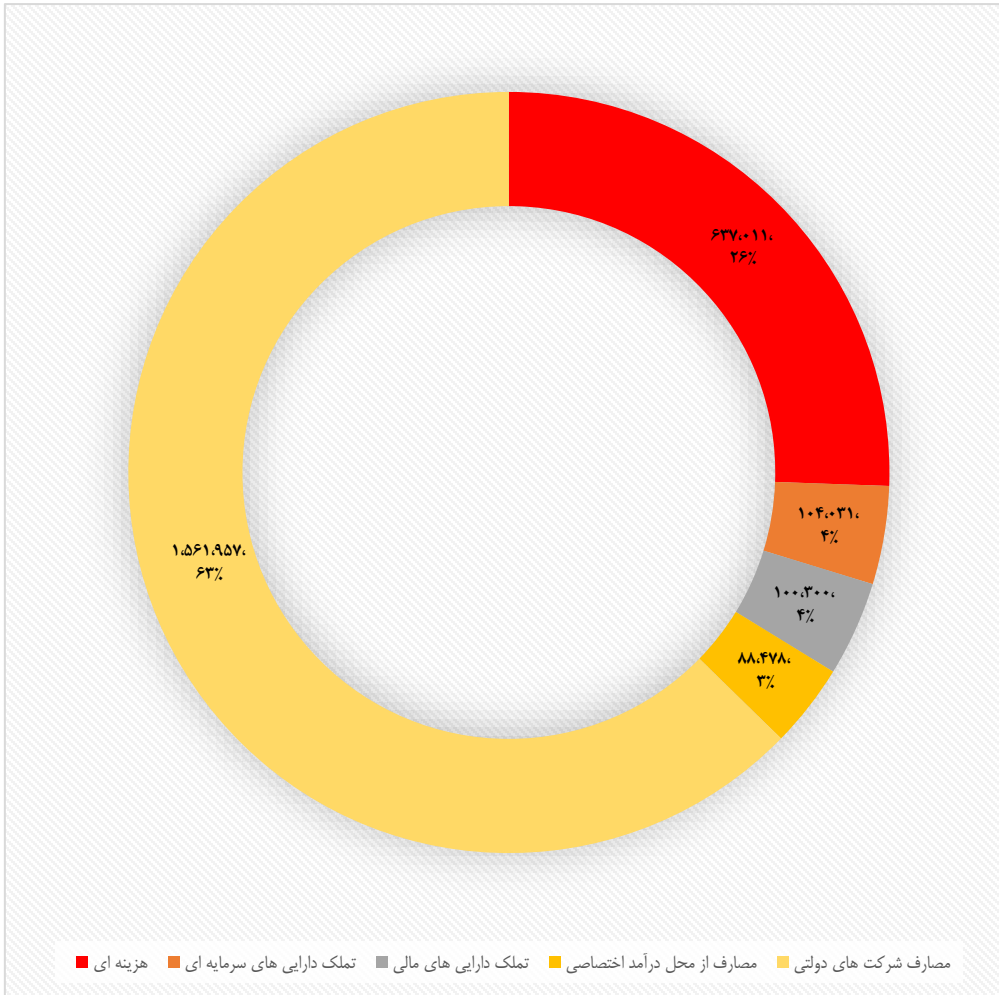
۵- تصویر ساختار لایحه بودجه سال ۱۴۰۰:

۵-۱- ارقام کلان لایحه بودجه ۱۴۰۰:

همانطور که از تصویر کلان مشهود است، کسری تراز عملیاتی از محل تراز مثبت سرمایه ای و تراز مثبت مالی تأمین می گردد.

بودجه ۱۴۰۰ سهم هر یک از منابع و مصارف: (مبالغ به میلیارد تومان)

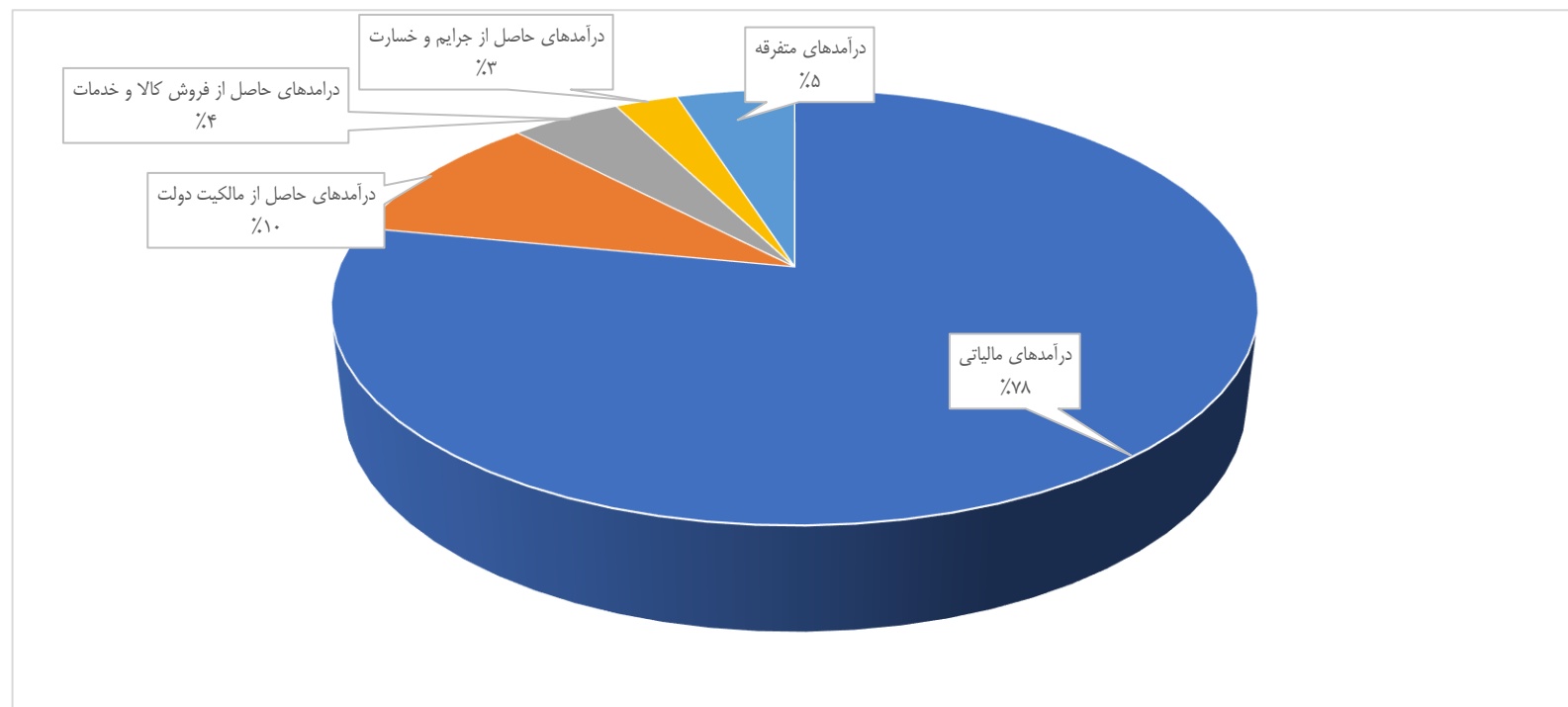
کسری تراز عملیاتی در سال ۱۴۰۰ بالغ بر ۳۱۹ هزار میلیارد تومان پیش بینی شده که ۱۲۱ هزار میلیارد تومان از آن (۳۸ درصد) از محل «مازاد تراز سرمایه ای» و ۱۹۸ هزار میلیارد تومان باقی مانده (۶۲ درصد) از محل «مازاد تراز مالی» تأمین خواهد شد.

۲-۵- بررسی منابع عمومی دولت:

۱-۲-۵- درآمدها

اجزای تشکیل دهنده درآمد در بودجه ۱۴۰۰:

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
درآمدهای مالیاتی	۲۰۴,۵۱۹	۲۴۷,۹۴۵	۲۱٪
درآمدهای حاصل از مالکیت دولت	۴۱,۲۲۱	۳۱,۱۰۸	-۲۵٪
درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات	۱۲,۸۵۳	۱۴,۵۵۸	۱۳٪
درآمدهای حاصل از جرایم و خسارت	۸,۸۹۶	۸,۳۲۲	-۶٪
درآمدهای متفرقه	۲۱,۳۱۱	۱۵,۶۶۳	-۲۷٪
جمع کل	۲۸۸,۷۹۹	۳۱۷,۵۹۵	۱۰٪

تحلیل اجزای تشکیل دهنده درآمد در بودجه ۱۴۰۰ با رویکرد عملکردی:

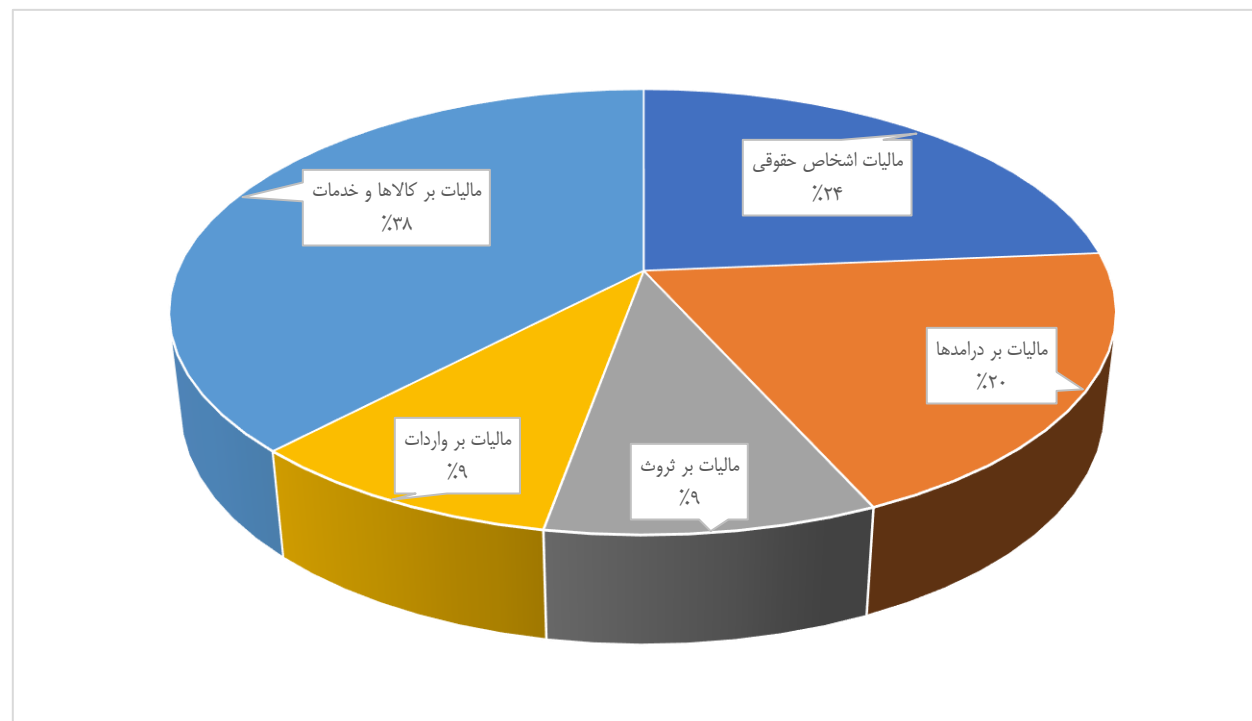
(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	بودجه ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	بودجه ۱۳۹۹	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	درصد تحقق	بودجه ۱۴۰۰	درصد تحقق
درآمدهای مالیاتی	۱۷۲،۵۳۷	۱۶۰،۸۴۴	۲۰۴،۵۱۹	۱۳۱،۴۶۰	%۹۳	۲۴۷،۹۴۵	%۶۴
درآمدهای حاصل از مالکیت دولت	۲۷،۵۲۴	۲۳،۸۸۷	۴۱،۲۲۱	۱۸،۴۳۲	%۸۷	۳۱،۱۰۸	%۴۵
درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات	۱۰،۲۱۳	۸،۷۵۰	۱۲،۸۵۳	۶،۹۸۳	%۸۶	۱۴،۵۵۸	%۵۴
درآمدهای حاصل از جرایم و خسارت	۸،۲۲۵	۴،۶۷۲	۸،۸۹۶	۳،۷۲۶	%۵۷	۸،۳۲۲	%۴۲
درآمدهای متفرقه	۲۰،۴۸۵	۱۹،۰۳۱	۲۱،۳۱۱	۸،۷۴۳	%۹۳	۱۵،۶۶۳	%۴۱
جمع کل	۲۳۸،۹۸۳	۲۱۷،۱۸۳	۲۸۸،۷۹۹	۱۶۹،۳۴۴	%۹۱	۳۱۷،۵۹۶	%۵۹

اجزای تشکیل دهنده مالیات در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
مالیات اشخاص حقوقی	۴۴,۳۷۰	۵۸,۷۱۱	۳۲٪
مالیات بر درآمدها	۳۴,۷۱۹	۴۸,۶۴۷	۴۰٪
مالیات بر ثروت	۸,۴۷۷	۲۳,۵۸۷	۱۷۸٪
مالیات بر واردات	۲۴,۷۶۰	۲۲,۹۴۵	-۷٪
مالیات بر کالاها و خدمات	۹۲,۱۹۳	۹۴,۰۵۵	۲٪
جمع کل	۲۰۴,۵۱۹	۲۴۷,۹۴۵	۲۱٪

تحلیل اجزای تشکیل دهنده مالیات در بودجه ۱۴۰۰ با رویکرد عملکردی:

(مبالغ به میلیارد تومان)

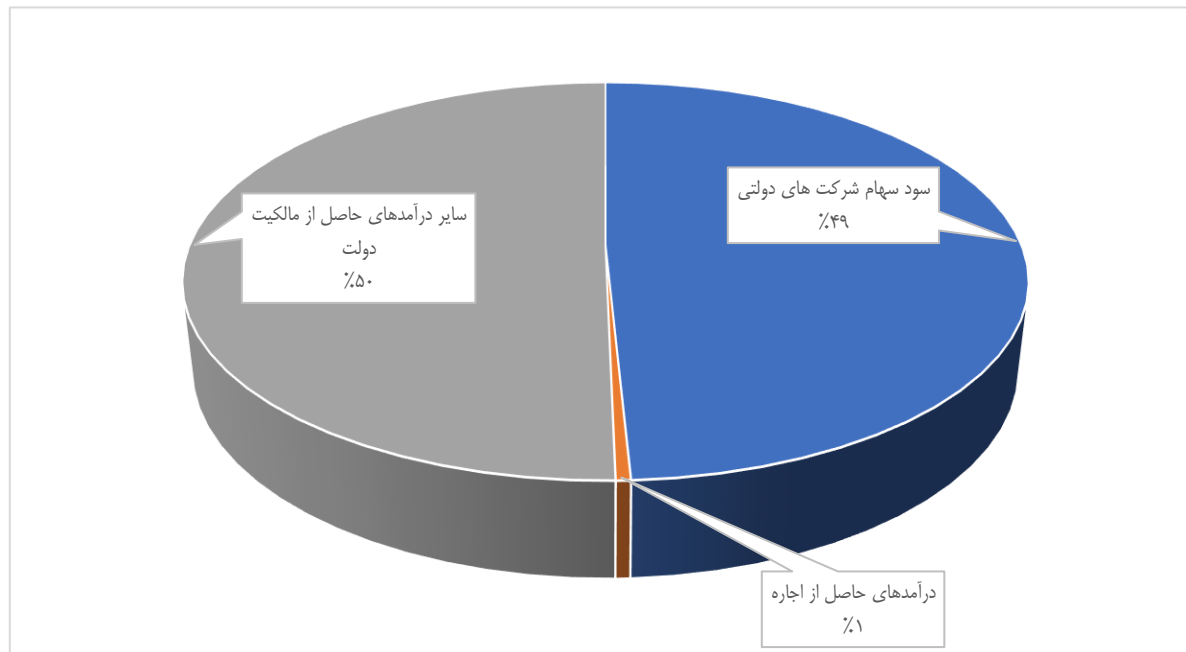
شرح	بودجه ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	درصد تحقق	بودجه ۱۳۹۹	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	درصد تحقق	بودجه ۱۴۰۰
مالیات اشخاص حقوقی	۴۰،۹۶۷	۴۳،۸۱۹	۱۰۷٪	۴۴،۳۷۰	۳۴،۷۵۳	۷۸٪	۵۸،۷۱۱
مالیات بر درآمدها	۲۴،۷۱۶	۲۹،۰۹۹	۱۱۸٪	۳۴،۷۱۹	۲۵،۷۷۵	۷۴٪	۴۸،۶۴۷
مالیات بر ثروت	۴،۰۹۵	۸،۳۹۱	۲۰۵٪	۸،۴۷۷	۱۵،۷۶۸	۱۸۶٪	۲۳،۵۸۷
مالیات بر واردات	۳۲،۵۱۵	۲۰،۳۱۲	۶۲٪	۲۴،۷۶۰	۹،۵۶۹	۳۹٪	۲۲،۹۴۵
مالیات بر کالاها و خدمات	۷۰،۲۴۴	۵۹،۲۲۲	۸۴٪	۹۲،۱۹۳	۴۵،۵۹۶	۴۹٪	۹۴،۰۵۵
جمع کل	۱۷۲،۵۳۷	۱۶۰،۸۴۴	۹۳٪	۲۰۴،۵۱۹	۱۳۱،۴۶۰	۶۴٪	۲۴۷،۹۴۵

- ✓ بیشترین رشد در بخش مالیات ثروت رخ داده که به علت رشد مالیات بر نقل و انتقار سهام است. این رقم در بودجه سال گذشته ۲۲۶۴ میلیارد تومان بوده است که در سال ۱۴۰۰ به رقم ۱۴۰۲۲ میلیارد تومان رسیده است.
- ✓ علیرغم زیانده بودن تعداد کثیری از شرکت‌های دولتی باتوجه به اینکه در بودجه سال جاری تعداد ۵۹ شرکت صرفاً زیانده اعلام گردیده مالیات یک دوازدهم سال گذشته از ۵۷۸۱ میلیارد تومان به ۷۲۱۲ میلیارد تومان افزایش داده شده این نکته در بخش مالیات عملکرد شرکت‌های دولتی کاملاً مشخص گردیده است به نحوی که مالیات عملکرد سال گذشته ۶۹۴۲ میلیارد تومان بوده ولی در لایحه ۴۰۸۷ میلیارد تومان در نظر گرفته شده است و این امر منجر به افزایش غیرواقعی منابع می‌گردد.

اجزای تشکیل دهنده درآمدهای حاصل از مالکیت دولت در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
سود سهام شرکت های دولتی	۱۳,۵۸۴	۱۵,۳۰۵	۱۳%
درآمدهای حاصل از اجاره	۱۲۰	۱۵۰	۲۵%
سایر درآمدهای حاصل از مالکیت دولت	۲۷,۵۱۷	۱۵,۶۵۲	-۴۳%
جمع کل	۴۱,۲۲۱	۳۱,۱۰۸	-۲۵%

تحلیل اجزای تشکیل دهنده درآمدهای حاصل از مالکیت دولت در بودجه ۱۴۰۰ با رویکرد عملکردی:

(مبالغ به میلیارد تومان)

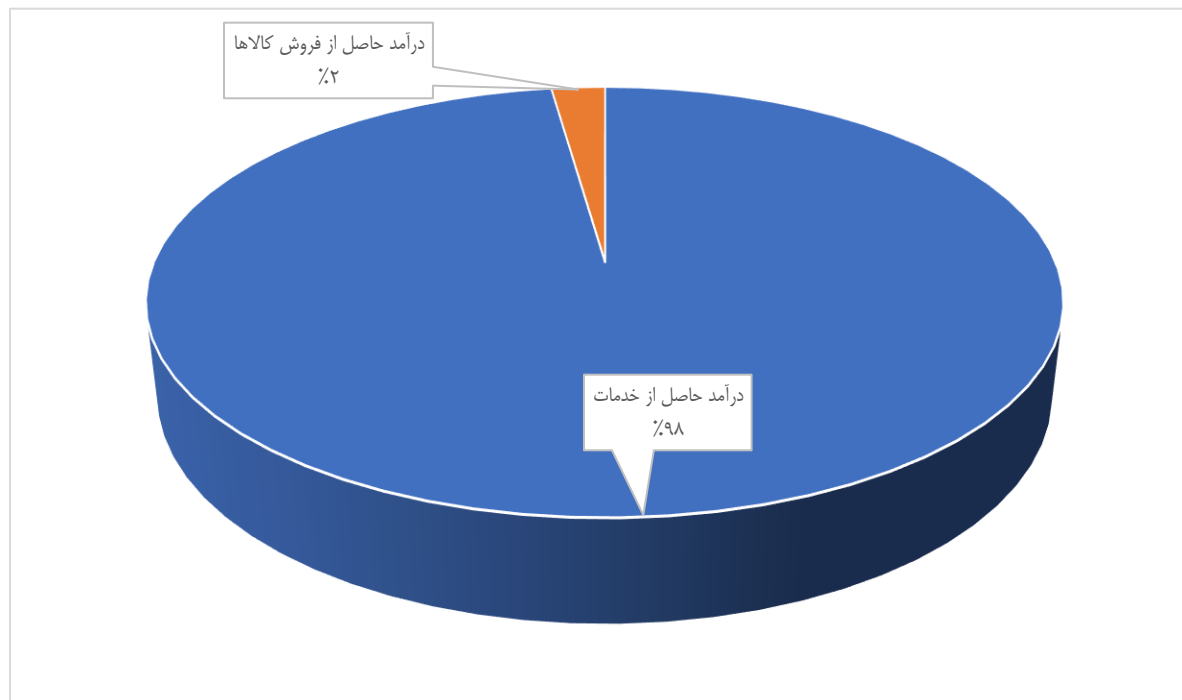
شرح	بودجه ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	درصد تحقق	بودجه ۱۳۹۹	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	درصد تحقق	بودجه ۱۴۰۰
سود سهام شرکت های دولتی	۱۲,۰۰۰	۱۱,۹۸۴	۱۰۰٪	۱۳,۵۸۴	۶,۴۵۷	۴۸٪	۱۵,۳۰۵
درآمدهای حاصل از اجاره	۸۶	۶۵	۷۵٪	۱۲۰	۳۳	۲۷٪	۱۵۰
سایر درآمدهای حاصل از مالکیت دولت	۱۵,۴۳۸	۱۱,۸۳۸	۷۷٪	۲۷,۵۱۷	۱۱,۹۴۳	۴۳٪	۱۵,۶۵۲
جمع کل	۲۷,۵۲۴	۲۳,۸۸۷	۸۷٪	۴۱,۲۲۱	۱۸,۴۳۲	۴۵٪	۳۱,۱۰۸

- ✓ علیرغم زیانده بودن تعداد کثیری از شرکت های دولتی باتوجه به اینکه در بودجه سال جاری تعداد ۵۹ شرکت صرفا زیانده اعلام گردیده ۵۰ درصد سود ویژه (سود سهام ابرازی) از ۱۲ هزار میلیارد تومان به ۱۵ هزار میلیارد تومان رسیده است.
- ✓ باتوجه به اینکه در بند (ج) تبصره (۲) لایحه سال ۱۴۰۰ سود سهام شرکت ها با سهم دولتی زیر ۵۰ درصد از طریق شرکت های مادر پیگیری و دریافت می گردد و نسبت به بند متناظر در سال ۱۳۹۹ اصلاح گردیده ردیف مرتبط با سود سهام این شرکت ها (ردیف ۱۳۰۱۰۸ در سال ۱۳۹۹) از لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ حذف گردیده است.
- ✓ علیرغم اینکه بهره مالکانه و حقوق دولتی معادن از ۲۸۲۴ میلیارد تومان به ۴۰۰۰ میلیارد تومان افزایش یافته باتوجه به زیانده و سر به سر شدن برخی از شرکت های بزرگ دولتی و بخصوص بانک های دولتی باعث حذف بخش عمده ای از منابع ردیف ۱۳۰۴۲۵ تحت عنوان درآمد دو درصد هزینه شرکت های دولتی، بانک ها و موسسات انتفاعی وابسته به دولت سودده، گردیده است به نحوی که ۱۷۶۴۰ میلیارد تومان بودجه پیش بینی شده سال ۱۳۹۹ در لایحه سال ۱۴۰۰ به رقم ۴۰۰۰ میلیارد تومان کاهش یافته و در بخش سایر درآمدهای حاصل از مالکیت دولت شاهد کاهش نسبت به بودجه سال گذشته هستیم.

اجزای تشکیل دهنده درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
درآمد حاصل از خدمات	۱۲,۸۰۴	۱۴,۲۳۰	۱۱٪
درآمد حاصل از فروش کالاها	۴۹	۳۲۸	۵۶۷٪
جمع کل	۱۲,۸۵۳	۱۴,۵۵۸	۱۳٪

تحلیل اجزای تشکیل دهنده درآمدهای حاصل از فروش کالا و خدمات در بودجه ۱۴۰۰ با رویکرد عملکردی:

(مبالغ به میلیارد تومان)

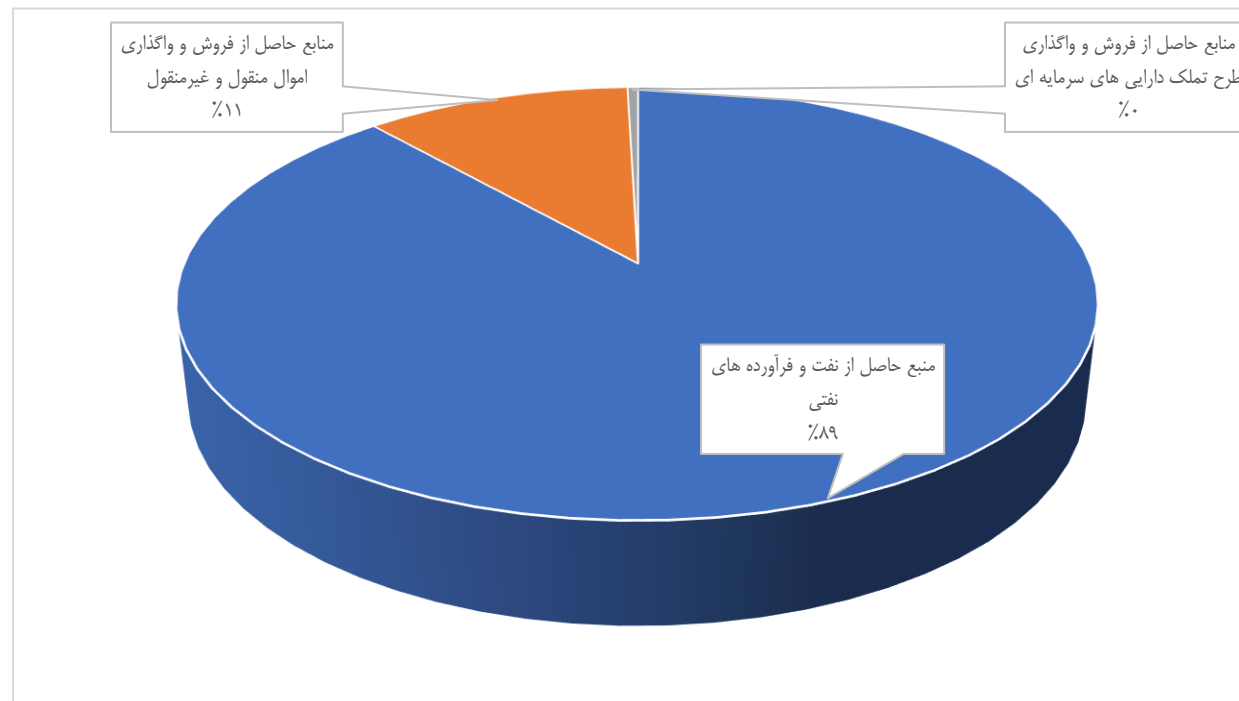
شرح	بودجه ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	بودجه ۱۳۹۹	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	درصد تحقق	بودجه ۱۴۰۰	درصد تحقق
درآمد حاصل از خدمات	۹،۹۳۵	۸،۶۳۰	۱۲،۸۰۴	۶،۹۴۶	۸۷٪	۱۴،۳۳۰	۵۴٪
درآمد حاصل از فروش کالاها	۲۷۸	۱۱۹	۴۹	۳۷	۴۳٪	۳۲۸	۷۵٪
جمع کل	۱۰،۲۱۳	۸،۷۵۰	۱۲،۸۵۳	۶،۹۸۳	۸۶٪	۱۴،۵۵۸	۵۴٪

۲-۲-۵- واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای

اجزای تشکیل دهنده واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
منابع حاصل از نفت و فرآورده های نفتی	۵۶,۹۴۴	۱۹۹,۲۷۲	۲۵۰٪
منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول	۴۹,۵۴۶	۲۵,۰۰۰	-۵۰٪
منابع حاصل از فروش و واگذاری طرح تملک دارایی های سرمایه ای	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۰٪
جمع کل	۱۰۷,۴۹۰	۲۲۵,۲۷۲	۱۱۰٪

تحلیل اجزای تشکیل دهنده واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای در بودجه ۱۴۰۰ با رویکرد عملکردی:

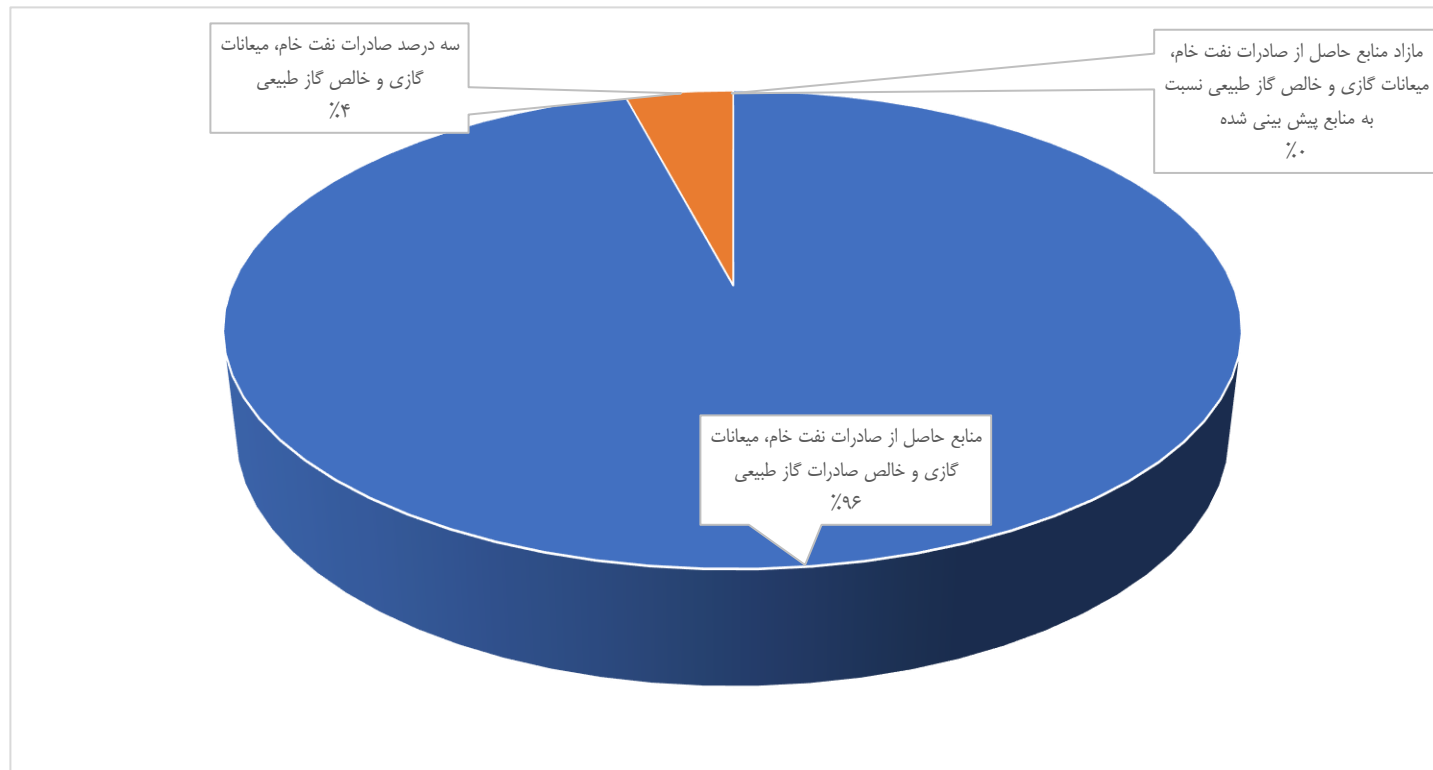
(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	بودجه ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	بودجه ۱۳۹۹	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	درصد تحقق	بودجه ۱۴۰۰	درصد تحقق
منابع حاصل از نفت و فرآورده های نفتی	۱۵۳,۰۷۳	۴۷,۰۷۶	۵۶,۹۴۴	۶,۷۰۸	۳۱٪	۱۹۹,۲۷۲	۱۲٪
منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول	۴,۴۵۰	۴۸۳	۴۹,۵۴۶	۶۱۷	۱۱٪	۲۵,۰۰۰	۱٪
منابع حاصل از فروش و واگذاری طرح تملک دارایی های سرمایه ای	۱,۰۰۰	۶	۱,۰۰۰	۱	۰,۵۷٪	۱,۰۰۰	۰٪
جمع کل	۱۵۸,۵۲۳	۴۷,۵۶۵	۱۰۷,۴۹۰	۷,۳۲۶	۳۰٪	۲۲۵,۲۷۲	۷٪

اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از نفت و فرآورده های نفتی در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی	۴۵،۴۹۹	۱۹۱،۱۱۲	۳۲۰٪
سه درصد صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص گاز طبیعی	۲،۸۰۰	۸،۱۶۰	۱۹۱٪
مازاد منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص گاز طبیعی نسبت به منابع پیش بینی شده	۰	۰	۰٪
تحويل نفت خام به اشخاص حقیقی، حقوقی، تعاونی و خصوصی براساس قیمت بورس انرژی با قیمت منطقه ای (موضوع جزء (۱) بند (و) تبصره (۱))	۸،۶۴۵	۰	۰
جمع کل	۵۶،۹۴۴	۱۹۹،۲۷۲	۲۵۰٪

تحلیل اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از نفت و فرآورده های نفتی در بودجه ۱۴۰۰ با رویکرد عملکردی:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	بودجه ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	درصد تحقق	بودجه ۱۳۹۹	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	درصد تحقق	بودجه ۱۴۰۰
منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی	۱۳۷،۰۳۶	۴۵،۴۹۸	۳۳٪	۴۵،۴۹۹	۶،۳۱۳	۱۴٪	۱۹۱،۱۱۲
سه درصد صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص گاز طبیعی	۵،۵۰۲	۱،۵۷۸	۲۹٪	۲،۸۰۰	۳۹۵	۱۴٪	۸،۱۶۰
مازاد منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص گاز طبیعی نسبت به منابع پیش بینی شده	۰	۰	۰٪	۰،۰۰۰۱	۰	۰٪	۰،۰۰۰۱
تحویل نفت خام به اشخاص حقیقی، حقوقی، تعاونی و خصوصی براساس قیمت بورس انرژی با قیمت منطقه ای (موضوع جزء (۱) بند (و) تبصره (۱))	۹،۶۹۵	۰	۰٪	۸،۶۴۵	۰	۰٪	۰
صادرات حامل های انرژی به قیمت کشور همجوار در مناطق و بازارچه های مرزی	۸۴۰	۰	۰٪	۰	۰	۰٪	۰
جمع کل	۱۵۳،۰۷۳	۴۷،۰۷۶	۳۱٪	۵۶،۹۴۴	۶،۷۰۸	۱۲٪	۱۹۹،۲۷۲

✓ علت افزایش ۳۲۰ درصدی منابع حاصل از صادرات نفتی و گازی لحاظ کردن صادرات ۲،۳ میلیون بشکه ای در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ است و اعمال نرخ به طور متوسط ۱۱۵۰۰ تومانی جهت تسعیر ارز حاصله است.

بررسی جزئیات ترکیب منابع حاصل از نفت و فرآورده های نفتی در بودجه ۱۴۰۰:

شماره طبقه بندی	شرح	مبلغ به میلیارد تومان
۲۱۰۱۰۱	منابع حاصل از صادرات نفت	۱۵۳،۱۱۹
۲۱۰۱۰۲	منابع حاصل از صادرات میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی (تسعیر به نرخ ETS)	۳۷،۹۹۳
۲۱۰۱۰۹	سه درصد صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص گاز طبیعی	۸،۱۶۰
۲۱۰۱۱۲	مازاد منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص گاز طبیعی نسبت به منابع پیش بینی شده	۰،۰۰۰۱
	جمع کل	۱۹۹،۲۷۲

✓ ردیف ۲۱۰۱۰۱: برای اولین بار منابع حاصل نفت به صورت مجزا در جدول (۵) ارائه شده است در این بخش نرخ تسعیر ارز و میزان فروش نفت مشخص نمی باشد که به نظر می رسد دولت این بخش از منابع را با نرخ ترجیحی محاسبه نماید. لازم به ذکر است در خصوص نرخ ترجیحی مبانی قانونی وجود ندارد.

✓ ردیف ۲۱۰۱۰۲: این ردیف برای اولین بار مورد استفاده قرار گرفته که بیانگر این است که دولت در نظر دارد که منابع حاصل از صادرات مندرج در این ردیف را به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی تسعیر (ETS) نماید. لازم به ذکر است این منابع در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ در بخش منابع حاصل از صادرات نفت خام بوده است. همچنین همین رقم ۵۰ درصد از فروش کل نفت در نظر گرفته شده به همراه صادرات میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی سال گذشته، بیشتر است.

✓ ردیف ۲۱۰۱۰۹: سهم مناطق نفت خیز براساس جزء (۳) بند (الف) ماده (۲۶) قانون برنامه ششم و بند (ت) ماده (۳۲) قانون احکام دائمی عدد ثابت سه درصد (۳٪) دیده شده است که در قوانین بودجه سنواتی هم براساس سه درصد (۳٪) محاسبه و درج می شد لیکن در سال ۱۴۰۰ رقم ریالی ردیف ۲۱۰۱۰۹ معادل ۱/۹۵ درصد پیش بینی شده که معیار با قوانین مذکور می باشد و مابه التفاوت به ردیف های عمومی اضافه شده است.

همچنین دولت پیش بینی نموده منابع حاصل از مابه التفاوت نرخ ترجیحی به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی را در بخش «درآمدهای متفرقه» ردیف درآمدی (۱۶۰۱۳۴) موضوع «درآمد حاصل از مابه التفاوت نرخ ترجیحی به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی» واریز نماید در حالی که منابع مذکور با فرض تصویب مجلس شورای اسلامی می بایست در ردیف های «منابع حاصل از واگذاری دارایی های سرمایه ای» درج گردد.

✓ ردیف ۲۱۰۱۱۲: پیش بینی گردیده مازاد منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص گاز طبیعی نسبت به منابع پیش بینی شده موضوع جزء (۳) بند (ب) تبصره (۱) به ردیف مذکور واریز گردد درحالی که مطابق حکم مقرر در بند (ب) ماده (۱۷) قانون احکام دائمی کشور مازاد منابع می بایست به حساب ذخیره ارزی واریز گردد.

لازم به ذکر است به دلیل عدم تحقق منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی در سال ۱۳۹۸ در راستای استفاده از مجوز بند ج تبصره ۱ قانون بودجه سال مذکور مبلغ ۳،۵۶۰ میلیارد تومان از منابع حساب ذخیره ارزی ردیف ۲۱۰۱۱۱ برای جبران استفاده شده است.

اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول و منابع حاصل از واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
منابع حاصل از فروش و واگذاری اموال منقول و غیرمنقول	۴۹.۵۴۶	۲۵.۰۰۰	-۵۰٪

✓ عمده دلایل کاهش درآمد این بخش نسبت به سال گذشته مربوط به منابع حاصل از مولدسازی دارایی‌های دولت و منابع حاصل از فروش اموال و دارایی‌های منقول و غیرمنقول مازاد دولت موضوع تبصره ۱۲ است که به شرح جدول زیر ارائه می‌گردد.

(مبالغ به میلیارد تومان)

شماره طبقه‌بندی	شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
۲۱۰۲۲۰	منابع حاصل از مولدسازی دارایی‌های دولت موضوع تبصره ۱۲	۸.۰۰۰	۲.۰۰۰	-۷۵٪
۲۱۰۲۲۱	منابع حاصل از فروش اموال و دارایی‌های منقول و غیرمنقول مازاد دولت موضوع تبصره ۱۲	۴۰.۰۰۰	۱۷.۶۰۰	-۵۶٪
	جمع کل	۴۸.۰۰۰	۱۹.۶۰۰	-۵۹٪

نکته: باتوجه به اینکه الزامات قانون برنامه ششم توسعه در خصوص درج اموال غیرمنقول (سامانه سادا) به عنوان پشتوانه و مولدسازی دارایی‌ها تاکنون بصورت کامل محقق نگردیده لذا دولت نتوانسته است در امر مولدسازی گامی اساسی بردارد. شایان ذکر است که عملکرد کل این دو ردیف در سال ۱۳۹۸ صفر و در ۸ ماهه اول سال ۱۳۹۹، بالغ بر ۱۴۰ میلیارد تومان بوده است. که این امر منجر به کاهش پیش‌بینی دولت در لایحه ۱۴۰۰ گردیده است.

✓ ردیف ۲۱۰۲۰۱ منابع حاصل از فروش ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی که در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۶۳۰ میلیارد تومان لحاظ گردیده بود در لایحه سال ۱۴۰۰ به ۱۶۰۵ میلیارد تومان افزایش یافته است و ردیف ۲۱۰۲۰۴ منابع حاصل از فروش و واگذاری سایر دارایی‌های سرمایه‌ای که در سال ۱۳۹۹ مبلغ ۳۰ میلیارد تومان لحاظ گردیده بود در لایحه سال ۱۴۰۰ به ۱۳۰ میلیارد تومان افزایش یافته است.

✓ باتوجه به پیگیری‌های دیوان محاسبات کشور و یافته‌های سنوات گذشته سرانجام در این سرفصل ردیف بودجه‌ای ۲۱۰۲۲۵ برای منابع حاصل از فروش اموال و دارایی‌های مازاد بانک‌های دولتی موضوع تبصره ۱ ماده ۱۶ قانون رفع موانع تولید رقابت‌پذیر و ارتقای نظام مالی کشور با رقم ۱۵۰ میلیارد تومان لحاظ شده است که باتوجه به الزام قانونی مذکور ظرفیت افزایش این ردیف در لایحه وجود دارد.

✓ همچنین ردیف ۲۱۰۲۲۴ منابع حاصل از فروش اموال در اجرای قانون مبارزه با مواد مخدر موضوع جزء ۱ بند ث ماده ۸۰ قانون برنامه ششم به مبلغ ۱.۲۰۰ میلیارد تومان برای اولین بار در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ در نظر گرفته شده است.

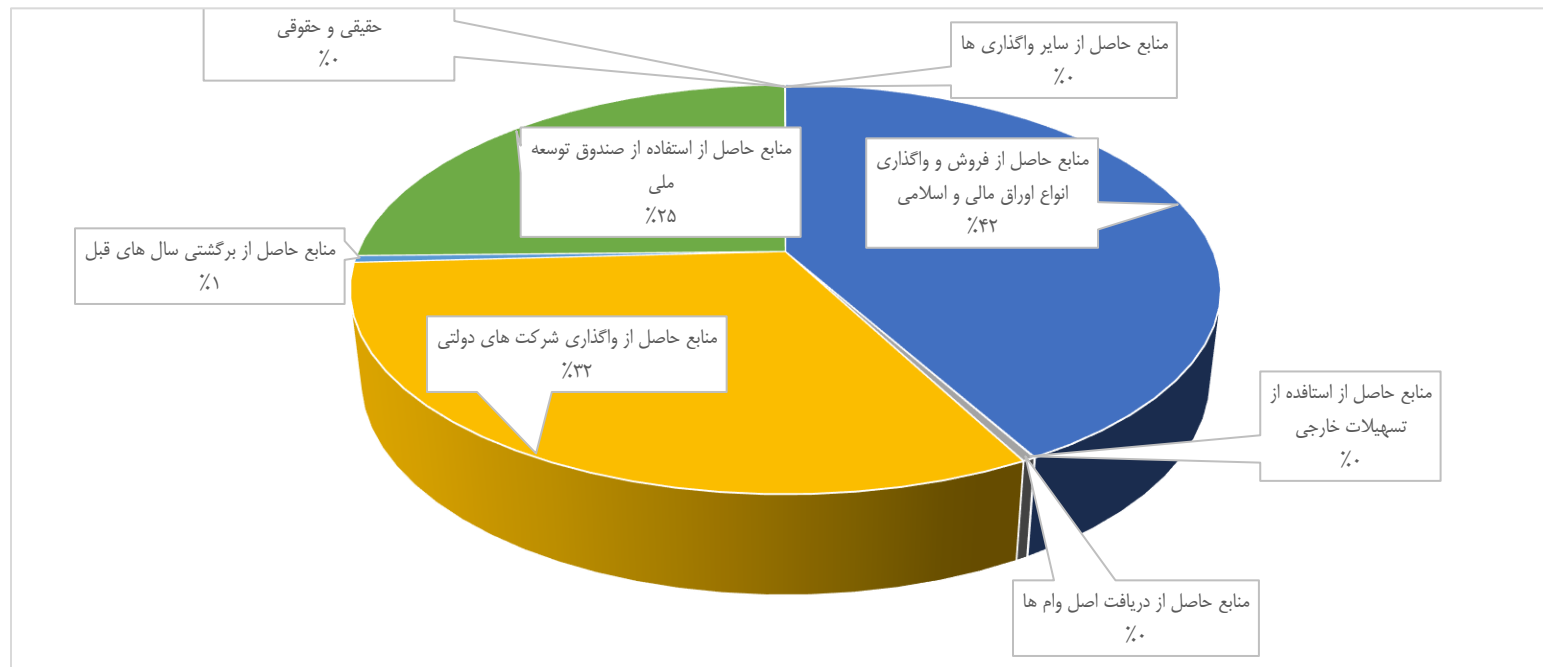
✓ ردیف ۲۱۰۳۰۱ تحت عنوان منابع حاصل از واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بدون تغییر نسبت به سال گذشته ۱۰۰۰ میلیارد تومان درج گردیده است. لازم به ذکر است عملکرد این ردیف در سنوات گذشته و به ویژه در سال ۱۳۹۸ کمتر از ۰,۶ درصد (نزدیک به صفر) و در ۸ ماهه سال جاری بالغ بر ۵۰۰ میلیون تومان بوده است. علیرغم اینکه قانونگذار در ماده (۲۷) قانون الحاق (۲) و تبصره (۱۹) قوانین بودجه سنواتی بر این امر تاکید ویژه نموده است.

۳-۲-۵- واگذاری دارایی‌های مالی

(مبالغ به میلیارد تومان)

اجزای تشکیل دهنده واگذاری دارایی‌های مالی در بودجه ۱۴۰۰:

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی	۸۸,۰۰۰	۱۲۵,۰۰۰	۴۲٪
منابع حاصل از استفاده از تسهیلات خارجی	۵۰	۵۰	۰٪
منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها	۱,۳۰۷	۱,۲۲۴	-۶٪
منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۱۱,۵۸۷	۹۵,۰۰۰	۷۲۰٪
منابع حاصل از برگشتی سال‌های قبل	۱,۲۵۰	۱,۶۰۱	۲۸٪
منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی	۷۲,۱۳۱	۷۵,۵۰۰	۵٪
منابع حاصل از سایر واگذاری‌ها	۴۰۰	۱۰۰	-۷۵٪
انتشار اوراق صکوک اجاره به منظور تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی	۱	۱	۰٪
جمع کل	۱۷۴,۷۲۵	۲۹۸,۴۷۵	۷۱٪

اجزای تشکیل دهنده واگذاری دارایی‌های مالی در بودجه ۱۴۰۰:

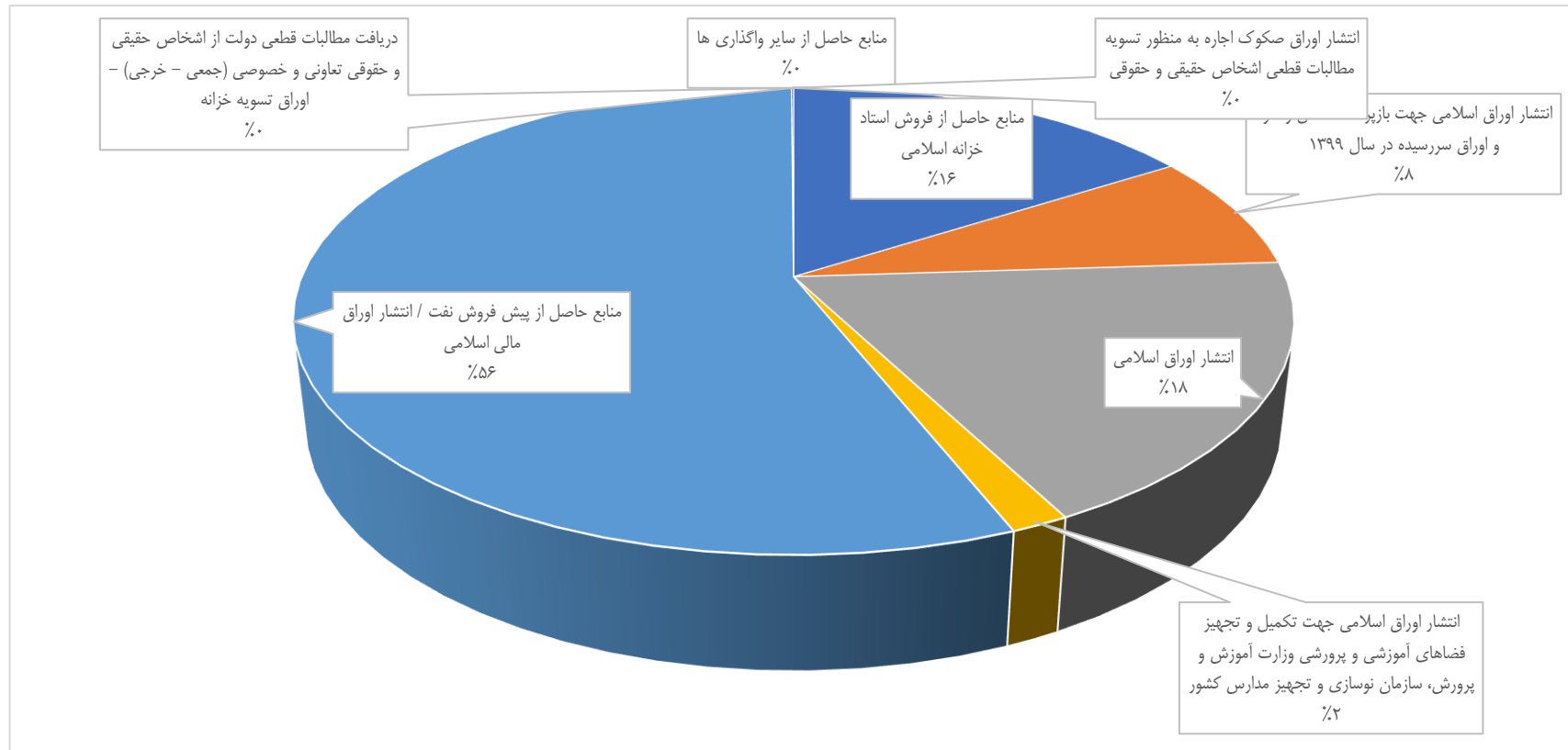
(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	بودجه ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	درصد تحقق	بودجه ۱۳۹۹	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	درصد تحقق	بودجه ۱۴۰۰
منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی	۴۳۰۰۰۰	۸۳۰۰۰۰	۱۹۳٪	۸۸۰۰۰۰	۱۰۲۰۱۳۴	۱۱۶٪	۱۲۵۰۰۰۰
منابع حاصل از استفاده از تسهیلات خارجی	۵۰	۰۰۰۰۶	۰٪	۵۰	۰	۰٪	۵۰
منابع حاصل از دریافت اصل وام‌ها	۲۰۱۳۳	۲۰۲۱۱	۱۰۴٪	۱۰۳۰۷	۲۰۱۸۳	۱۶۷٪	۱۰۲۲۴
منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۴۶۶۷۵	۵۰۳۴۸	۱۱۴٪	۱۱۰۵۸۷	۳۰۰۸۸۱	۲۶۷٪	۹۵۰۰۰۰
منابع حاصل از برگشتی سال‌های قبل	۸۱۷	۶۰۱	۷۴٪	۱۰۲۵۰	۸۸۳	۷۱٪	۱۶۰۱
منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی	۰	۶۵۰۳۵۹	—	۷۲۰۱۳۱	۱۲۰۹۰۱	۱۸٪	۷۵۰۵۰۰
منابع حاصل از سایر واگذاری‌ها	۴۰۰	۶۵	۱۶٪	۴۰۰	۳۰۱۰۸	۷۷۷٪	۱۰۰
انتشار اوراق صکوک اجاره به منظور تسویه مطالبات قطعی اشخاص حقیقی و حقوقی	۰۰۰۰۰۱	۱۳۲۷۰۰۵۰۹۲	—	۰۰۰۰۰۱	۰	۰٪	۰۰۰۰۰۱
جمع کل	۵۱۰۰۷۵	۱۶۹۰۸۵۵	۳۳۳٪	۱۷۴۰۷۲۵	۱۵۲۰۰۹۰	۸۷٪	۲۹۸۰۴۷۵

اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
منابع حاصل از فروش اسناد خزانه اسلامی	۲۰,۰۰۰	۲۰,۰۰۰	۰٪
انتشار اوراق اسلامی جهت بازپرداخت اصل و سود و اوراق سررسیده در سال ۱۳۹۹	۱۰,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۰٪
انتشار اوراق اسلامی	۵۵,۰۰۰	۲۳,۰۰۰	-۵۸٪
انتشار اوراق اسلامی جهت تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی و پرورشی وزارت آموزش و پرورش، سازمان نوسازی و تجهیز مدارس کشور	۲,۰۰۰	۲,۰۰۰	۰٪
منابع حاصل از پیش فروش نفت / انتشار اوراق مالی اسلامی	۰	۷۰,۰۰۰	--
دریافت مطالبات قطعی دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی (جمعی - خرجی) - اوراق تسویه خزانه	۱	۱	۰٪
انتشار اوراق مالی اسلامی برای خرید نردبان الکترونیکی و ماشین آتش نشانی	۱,۰۰۰	۰	
جمع کل	۸۸,۰۰۰	۱۲۵,۰۰۰	۴۲٪

تحلیل اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از فروش و واگذاری انواع اوراق مالی و اسلامی در بودجه ۱۴۰۰ با رویکرد عملکردی: (مبالغ به میلیارد تومان)

شماره طبقه بندی	شرح	بودجه ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	درصد تحقق	بودجه ۱۳۹۹	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	درصد تحقق	بودجه ۱۴۰۰
۳۱۰۱۰۳	منابع حاصل از فروش اسناد خزانه اسلامی	۱۳,۰۰۰	۱۳,۰۰۰	۱۰۰٪	۲۰,۰۰۰	۲۸,۷۷۰	۱۴۴٪	۲۰,۰۰۰
۳۱۰۱۰۷	انتشار اوراق اسلامی جهت بازپرداخت اصل و سود و اوراق سررسیده در سال ۱۳۹۸-۱۳۹۹-۱۴۰۰	۰	۱,۰۰۰	—	۱۰,۰۰۰	۱۶,۴۳۸	۱۶۴٪	۱۰,۰۰۰
۳۱۰۱۰۸	انتشار اوراق اسلامی	۲۹,۰۰۰	۲۵,۰۰۰	۸۶٪	۵۵,۰۰۰	۰	۰٪	۲۳,۰۰۰
۳۱۰۱۱۰	انتشار اوراق اسلامی جهت تکمیل و تجهیز فضاهای آموزشی و پرورشی وزارت آموزش و پرورش، سازمان نوسازی و تجهیز مدارس کشور	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱۰۰٪	۲,۰۰۰	۰	۰٪	۲,۰۰۰
۳۱۰۱۱۲	منابع حاصل از پیش فروش نفت / انتشار اوراق مالی اسلامی	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷۰,۰۰۰
۳۱۰۱۰۶	دریافت مطالبات قطعی دولت از اشخاص حقیقی و حقوقی تعاونی و خصوصی (جمع - خرجی) - اوراق تسویه خزانه	۰	۰	۰	۰,۰۰۰۱	۰	۰٪	۰,۰۰۰۱
-	انتشار اوراق مالی اسلامی برای خرید نردبان الکترونیکی و ماشین آتش نشانی	۰	۰	۰	۱,۰۰۰	۰	۰٪	۰
-	انتشار اوراق اسلامی مصوبه شورای هماهنگی سران قوا	۰	۳۸,۰۰۰	۰	۰	۵۶,۹۲۶	۰	۰
	جمع کل	۴۳,۰۰۰	۸۳,۰۰۰	۱۹۳٪	۸۸,۰۰۰	۱۰۲,۱۳۴	۱۱۶٪	۱۲۵,۰۰۰

- ✓ **ردیف ۳۱۰۱۱۲:** دولت منابع حاصل از پیش فروش نفت / انتشار اوراق مالی اسلامی را در بخش واگذاری دارایی‌هایی مالی درج نموده است. لازم به ذکر است اگر دولت قصد انتشار اوراق اسلامی سلف نفتی با اعمال برگه به صورت سررسید بدون واگذاری نفت را دارد باید عنوان این ردیف را به عنوان اوراق مالی اسلامی تلقی نموده و به سقف ردیف ۳۱۰۱۰۸ بیافزاید لکن دولت به منظور نشان دادن رعایت سقف الزام قانونی برنامه ششم توسعه اقدام به تفکیک این ردیف نموده است.
- ✓ دولت طی دو سال گذشته با مصوبه شورای هماهنگی سران قوا اقدام به انتشار اوراق مالی اسلامی مازاد بر سقف مندرج در بودجه و الزامات برنامه ششم توسعه (در سال ۱۳۹۸ بالغ بر ۳۸ هزار میلیارد تومان و در ۸ ماهه سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۵۷ هزار میلیارد تومان) نموده است.
- ✓ نکته بسیار مهم دیگر اینکه در سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی شده که ۴۹,۳۰۰ میلیارد تومان صرفاً برای سود و هزینه‌ها انتشار اوراق مالی اسلامی پرداخت گردد. رقم مذکور در سال ۱۳۹۹ حدوداً ۱۳,۰۰۰ میلیارد تومان بوده است.

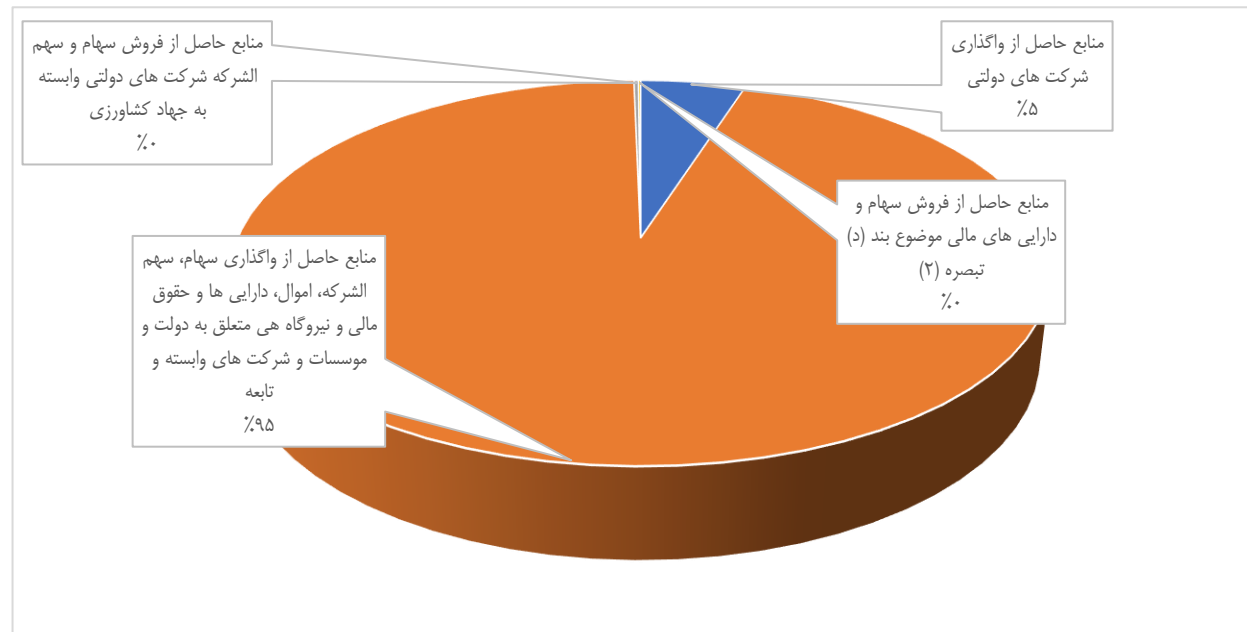
اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از استفاده از تسهیلات خارجی و دریافت اصل وام‌ها و کمک‌های بلاعوض در بودجه ۱۴۰۰:

- ✓ ردیف ۳۱۰۲۰۲ در ارتباط با وصولی از محل تسهیلات سایر بانک‌ها و منابع خارجی همانند سال گذشته ۵۰ میلیارد تومان در نظر گرفته شده است.
- ✓ ردیف ۳۱۰۴۰۲ در خصوص منابع حاصل از اصل وام‌های داخلی دولت - موضوع ماده ۳۲ قانون برنامه و بودجه در سال ۱۳۹۹ به مبلغ ۱،۳۰۷ میلیارد تومان درج گردیده بوده که این موضوع در سال ۱۴۰۰ به مبلغ ۱،۱۲۴ میلیارد تومان کاهش یافته است. ضروری است در این خصوص لیست طرح‌ها و شرکت‌هایی که از این منابع وام دریافت کرده‌اند به صورت فهرستی جداگانه در لایحه بودجه سالانه درج گردد تا وضعیت بازپرداخت آن‌ها نیز مشخص شود.
- ✓ ردیف ۳۱۰۴۰۸ مربوط به کمک‌های بلاعوض اشخاص حقیقی، سازمان‌ها و موسسات مالی و بین‌المللی به مبلغ ۱۰۰ میلیارد تومان لحاظ گردیده است مبلغی که در سال گذشته وجود نداشته است.

اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی	۴,۱۸۷	۴,۷۰۰	۱۲٪
منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم شرکت، اموال، دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و موسسات و شرکت‌های وابسته و تابعه	۶,۷۰۰	۹۰,۰۰۰	۱۲۴۳٪
منابع حاصل از فروش سهام و سهم شرکت‌های دولتی وابسته به جهاد کشاورزی	۲۰۰	۲۰۰	۰٪
منابع حاصل از فروش سهام و دارایی‌های مالی موضوع بند (د) تبصره (۲)	۰	۱۰۰	--
منابع حاصل از فروش سهام و دارایی‌های مالی موضوع بند (ع) تبصره (۵)	۵۰۰	۰	--
منابع تعهد شده به نفع دستگاه‌های اجرایی (در راستای اجرای حسابداری تعهدی)	۰	۰	--
کمک‌های بلاعوض یونیسف به سازمان‌ها و موسسات بین‌المللی	۰	۰	--
جمع کل	۱۱,۵۸۷	۹۵,۰۰۰	۷۲۰٪

تحلیل اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی در بودجه ۱۴۰۰ با رویکرد عملکردی:

(مبالغ به میلیارد تومان)

بودجه ۱۴۰۰	درصد تحقق	عملکرد ۸ ماهه ۱۳۹۹	بودجه ۱۳۹۹	درصد تحقق	عملکرد ۱۳۹۸	بودجه ۱۳۹۸	شرح
۴,۷۰۰	۴۷٪	۱,۹۷۸	۴,۱۸۷	۱۴۷٪	۳,۶۴۴	۲,۴۸۰	منابع حاصل از واگذاری شرکت‌های دولتی
۹۰,۰۰۰	۱۵۹٪	۱۰,۶۵۰	۶,۷۰۰	۲۳۷٪	۱,۶۴۶	۶۹۵	منابع حاصل از واگذاری سهام، سهم شرکت‌ها، اموال، دارایی‌ها و حقوق مالی و نیروگاه‌های متعلق به دولت و موسسات و شرکت‌های وابسته و تابعه
۲۰۰	۴۲٪	۸۴	۲۰۰	۱۲٪	۵۸	۵۰۰	منابع حاصل از فروش سهام و سهم شرکت‌های دولتی وابسته به جهاد کشاورزی
۱۰۰	۰	۰	۰	۰	۰	۰	منابع حاصل از فروش سهام و دارایی‌های مالی موضوع بند (د) تبصره (۲)
۰	۰٪	۰	۵۰۰	۰	۰	۰	منابع حاصل از فروش سهام و دارایی‌های مالی موضوع بند (ع) تبصره (۵)
۰	۰	۰	۰	۰٪	۰	۱,۰۰۰	منابع حاصل از فروش سهام و دارایی‌های مالی موضوع بند (ح) تبصره (۲)
۰	۰٪	۰	۰,۰۰۰۱	۰٪	۰	۰	منابع تعهد شده به نفع دستگاه‌های اجرایی (در راستای اجرای حسابداری تعهدی)
۰	۰٪	۰	۰,۰۰۰۱	۰	۰	۰	کمک‌های بلاعوض یونیسف به سازمان‌ها و موسسات بین‌المللی
۰	۰	۱۸,۱۶۹	۰	۰	۰	۰	صندوق‌های ETF (دارایکم و پالایش یکم)
۹۵,۰۰۰	۲۶۷٪	۳۰,۸۸۱	۱۱,۵۸۷	۱۱۴٪	۵,۳۴۸	۴,۶۷۵	جمع کل

- ✓ بنظر می‌توان بزرگ‌ترین جهش بودجه را در این بخش دید جایی که فروش سهام از ۶,۷ همت به ۹۰ همت افزایش یافته است. باتوجه به وضعیت فعلی بازار سرمایه و حجم فروش سال گذشته دولت و بی‌میلی و بی‌اعتمادی به بازار سرمایه بنظر تحقق این سطح از فروش سهام عملاً غیرممکن باشد.
- ✓ باتوجه به اینکه رقیب دولت یعنی سهام عدالت هنوز برای فروش ۳۰ درصد دوم و سوم با مشکل مواجه است و ظرفیت بازار سرمایه برای این میزان از فروش سهام بنظر جابگو نباشد.
- ✓ همچنین استقبال اندک از ETF دارایکم و پالایش یکم نیز خود موید این امر است.

اجزای تشکیل دهنده منابع حاصل از برگشتی پرداخت‌های سال قبل و منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی، سایر واگذاری‌ها و انتشار صکوک در بودجه ۱۴۰۰:

در سرفصل منابع حاصل از برگشتی پرداخت‌های سال قبل منابع حاصل از برگشتی از محل تسهیلات اعطایی (وجوه اداره شده) که در سال گذشته ۱ میلیون ریال لحاظ شده بود در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ مبلغ ۳۵۱ میلیارد تومان در نظر گرفته شده است و سایر موارد این سرفصل نسبت به سال گذشته تغییری نداشته است.

ردیف ۳۱۰۷۰۵ منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی که در سال گذشته (از جمله ۱۶ واحد از سهم صندوق در سال ۱۳۹۹) ۳۰،۲۰۶ میلیارد تومان لحاظ شده بود ولی این منابع (از جمله ۱۸ واحد از سهم صندوق در سال ۱۴۰۰) ۷۵،۵۰۰ میلیارد تومان درج گردیده است. نکته قابل توجه تسعیر این منابع در سال ۱۴۰۰ به نرخ ETS است.

ردیف ۳۱۰۷۰۶ منابع حاصل از صندوق توسعه ملی موضوع بند (هـ) تبصره (۴) قانون بودجه به مبلغ ۴۱،۹۲۵ میلیارد تومان در سال ۱۳۹۹ درج گردیده بود که این رقم در جدول شماره (۵) لایحه سال ۱۴۰۰ درج نگردیده است.

ردیف ۳۱۰۸۰۱ در ارتباط با واگذاری باقیمانده سهام دولت در بانک‌ها و بیمه‌ها که در سال ۱۳۹۹ به مبلغ ۴۰۰ میلیارد تومان بوده است در سال ۱۴۰۰ به ۱۰۰ میلیارد تومان کاهش یافته است.

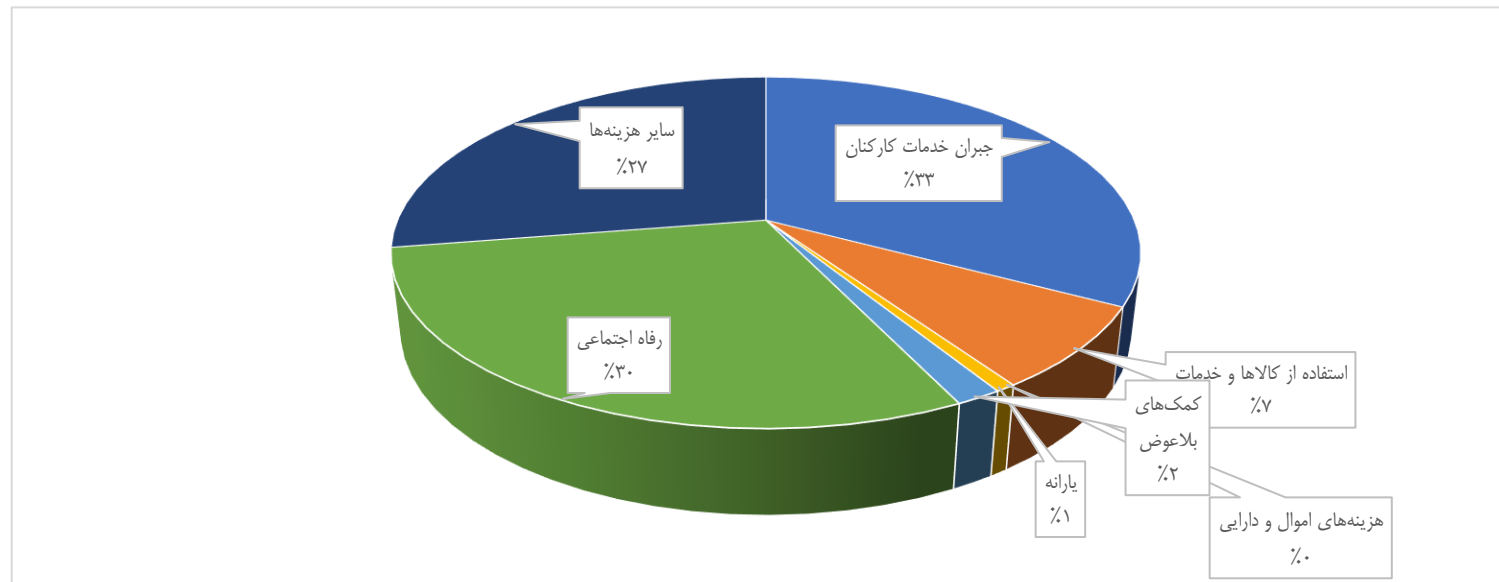
۳-۵- تحلیل مصارف عمومی دولت:

۱-۳-۵- هزینه‌ها

۱-۳-۵- اجزای تشکیل دهنده هزینه در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
جبران خدمات کارکنان	۱۱۸.۶۷۰	۲۰۸.۶۲۸	۷۶٪
استفاده از کالاها و خدمات	۳۱.۹۴۰	۴۸.۵۶۶	۵۲٪
هزینه‌های اموال و دارایی	۷	۷	۱٪
یارانه	۳.۲۸۱	۴.۷۲۷	۴۴٪
کمک‌های بلاعوض	۱۵.۲۳۶	۱۰.۷۵۷	-۲۹٪
رفاه اجتماعی	۱۳۶.۱۳۵	۱۸۹.۱۸۸	۳۹٪
سایر هزینه‌ها	۱۳۰.۷۶۲	۱۷۵.۱۳۸	۳۴٪
جمع کل	۴۳۶.۰۳۲	۶۳۷.۰۱۲	۴۶٪

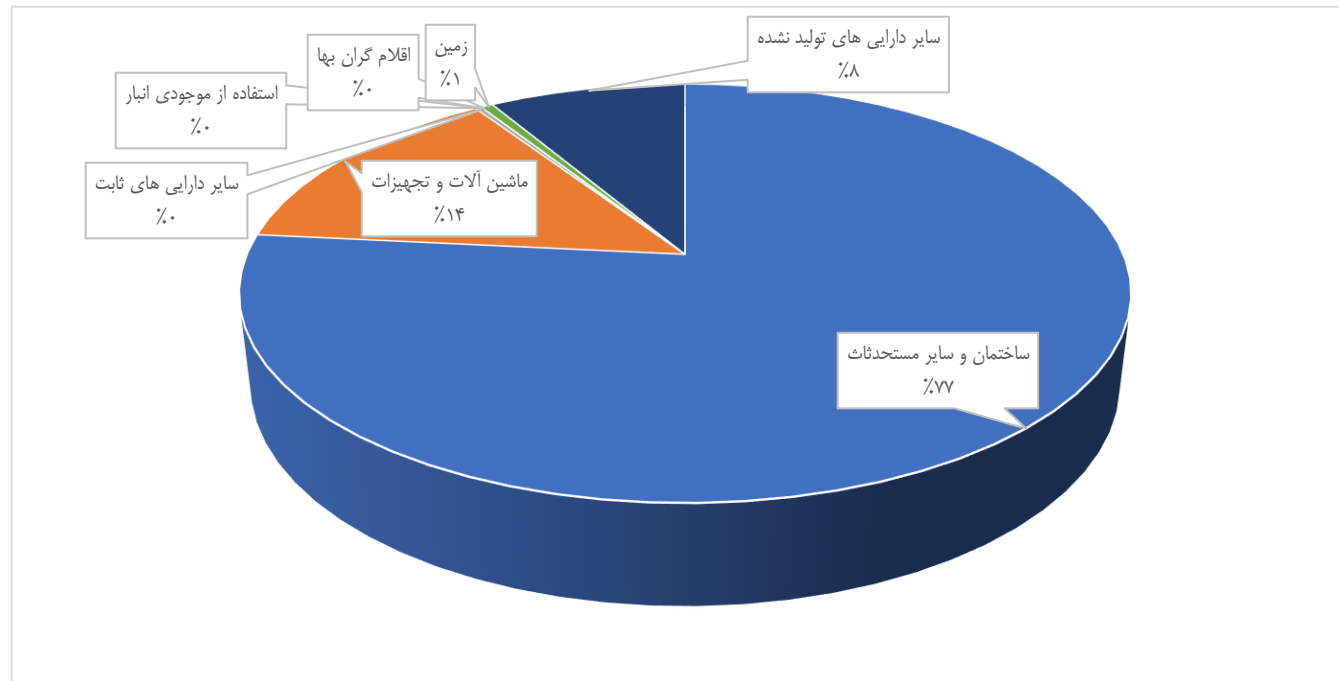

۲-۳-۵- تملک دارایی‌های سرمایه‌ای

اجزای تشکیل دهنده تملک دارایی‌های سرمایه‌ای در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
ساختمان و سایر مستحدثات	۵۸،۱۴۸	۷۹،۶۶۶	۳۷٪
ماشین آلات و تجهیزات	۱۶،۵۸۵	۱۴،۶۸۹	-۱۱٪
سایر دارایی‌های ثابت	۱۶۰	۲۶۶	۶۶٪
استفاده از موجودی انبار	۷	۴	-۴۶٪
اقلام گران بها	۱۴	۱	-۹۴٪
زمین	۲،۱۸۲	۵۴۴	-۷۵٪
سایر دارایی‌های تولید نشده	۱۰،۸۸۶	۸،۸۶۱	-۱۹٪
جمع کل	۸۷،۹۸۲	۱۰۴،۰۳۱	۱۸٪

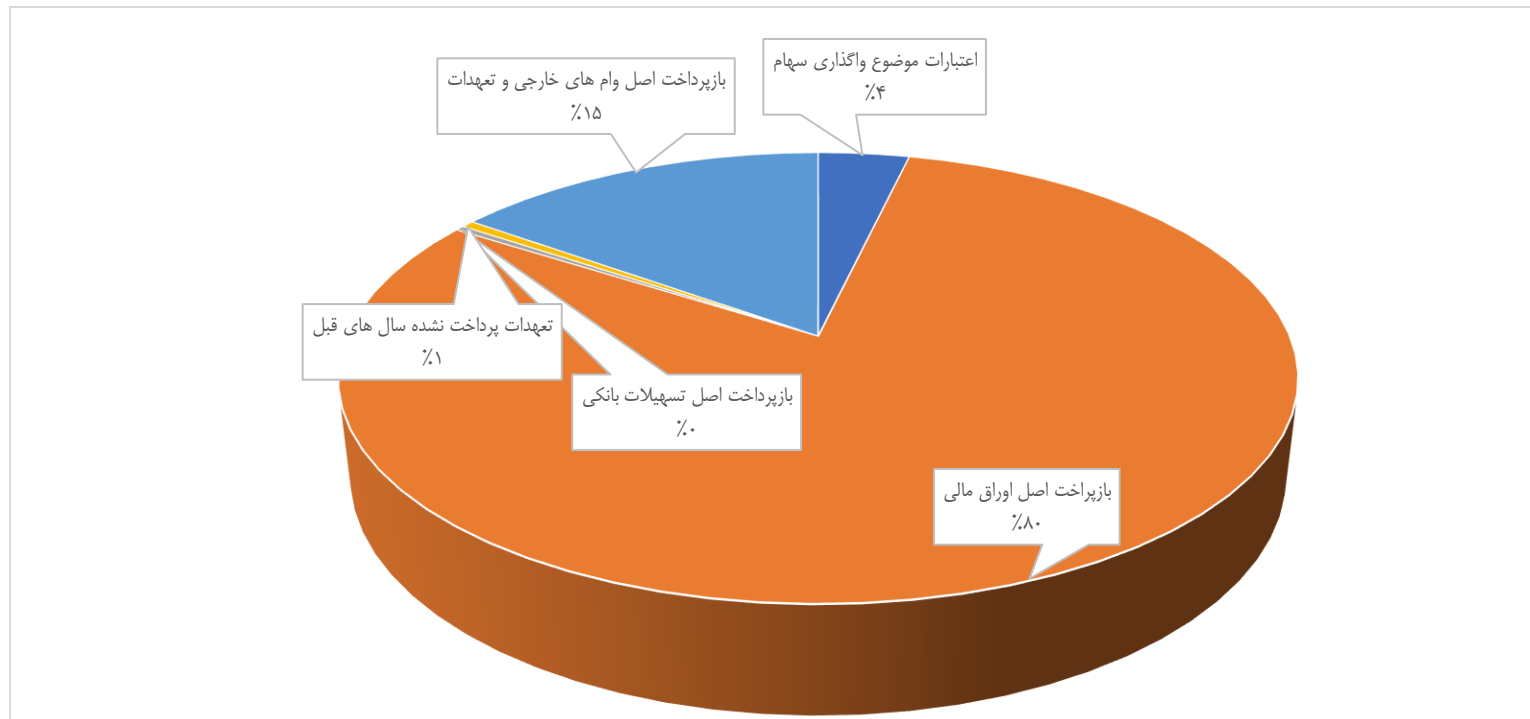

۳-۳-۵- تملک دارایی‌های مالی

اجزای تشکیل دهنده تملک دارایی‌های مالی در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
اعتبارات موضوع واگذاری سهام	۲,۷۷۵	۳,۶۷۵	۳۲٪
بازپرداخت اصل اوراق مالی	۴۰,۰۱۰	۸۰,۶۱۰	۱۰۱٪
بازپرداخت اصل تسهیلات بانکی	۱۵۸	۳۵۵	۱۲۴٪
تعهدات پرداخت نشده سال‌های قبل	۱۰۶	۵۰۶	۳۷۷٪
بازپرداخت اصل وام‌های خارجی و تعهدات	۳,۹۵۱	۱۵,۱۵۴	۲۸۴٪
جمع کل	۴۷,۰۰۰	۱۰۰,۳۰۰	۱۱۳٪

۴-۵ - مقایسه ترازها

۱-۴-۵ - تراز عملیاتی (خالص درآمد و هزینه) در بودجه ۱۴۰۰:

(مبالغ به میلیارد تومان)

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
درآمد	۲۸۸،۷۹۹	۳۱۷،۵۹۶	۱۰٪
هزینه	۴۳۶،۰۳۲	۶۳۷،۰۱۲	۴۶٪
جمع کل	(۱۴۷،۲۳۲)	(۳۱۹،۴۱۶)	۱۱۷٪

۲-۴-۵ - خالص دارایی‌های سرمایه‌ای در بودجه ۱۴۰۰:

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۰۷،۴۹۰	۲۲۵،۲۷۲	۱۱۰٪
تملك دارایی‌های سرمایه‌ای	۸۷،۹۸۲	۱۰۴،۰۳۱	۱۸٪
خالص دارایی‌های سرمایه‌ای	۱۹،۵۰۷	۱۲۱،۲۴۱	۵۲۲٪

۳-۴-۵ - خالص دارایی‌های مالی در بودجه ۱۴۰۰:

شرح	۱۳۹۹	۱۴۰۰	درصد تغییر
واگذاری دارایی‌های مالی	۱۷۴،۷۲۵	۲۹۸،۴۷۵	۷۱٪
تملك دارایی‌های مالی	۴۷،۰۰۰	۱۰۰،۳۰۰	۱۱۳٪
خالص دارایی‌های مالی	۱۲۷،۷۲۵	۱۹۸،۱۷۵	۵۵٪

وابستگی لایحه بودجه به نفت: در نگاه اول، بررسی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ نشان می‌دهد که وابستگی بودجه به نفت حدود ۲۴ درصد می‌باشد که نسبت به الزام تعیین شده در قانون برنامه ششم توسعه (۲۰/۳ درصد) حدود ۴ درصد انحراف دارد. لیکن دقت در ارقام لایحه مبین آن است که میزان واقعی وابستگی بودجه به نفت حدوداً ۵۰ درصد می‌باشد که میانی محاسباتی آن به شرح زیر می‌باشد:

- (۱) عواید حاصل از پیش فروش نفت خام که در ردیف (۳۱۰۱۱۲) در قالب «واگذاری دارایی‌های مالی»، به میزان ۷۰،۰۰۰ میلیارد تومان پیش‌بینی شده است لیکن می‌بایست به منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای اضافه گردد.
- (۲) منابع حاصل از استفاده از سهم ۱۸ واحد درصد صندوق توسعه ملی بالغ بر ۷۵،۵۰۰ میلیارد تومان می‌باشد که در عمل منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی می‌باشد.
- (۳) منابع حاصل از فروش خوراک میعانات گازی به پتروشیمی‌های داخل متأسفانه از زمان تصویب قانون بودجه سال ۱۳۹۹ به منابع اجرای تبصره (۱۴) اضافه شده و پیش از آن (۱۳۹۸ به قبل) مربوط به منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای تعلق داشت و در سرجمع منابع نفتی محاسبه می‌گردید. پیشنهاد می‌گردد رویه مذکور در تصویب قانون بودجه سال ۱۴۰۰ حتماً مورد اصلاح قرار گیرد.
- (۴) در بخش «درآمدهای متفرقه» ردیف (۱۶۰۱۳۶) موضوع «درآمد حاصل از مابه التفاوت نرخ ترجیحی به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی» پیش‌بینی شده که برای آن رقم (۱) میلیون ریال درج شده است. اولاً ردیف مذکور می‌بایست به منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای منتقل گردد و ثانیاً در صورت تصمیم مجلس به تغییر نرخ ترجیحی به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی، با فرض تحقق ۱۰۰ درصدی صادرات نفت خام و میعانات گازی و پیش‌بینی نرخ ۱۷،۰۰۰ تومانی برای سامانه معاملات الکترونیکی بالغ بر ۹۵،۳۰۴ میلیارد تومان منابع حاصل می‌گردد.
وابستگی لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ کل کشور به نفت
(مبالغ به میلیارد تومان)

شماره طبقه بندی	عنوان	رویکرد دولت	کارشناسی	ملاحظات
۲۱۰۱۰۱	منابع حاصل از صادرات نفت	۱۵۳،۱۱۹	۱۵۳،۱۱۹	
۲۱۰۱۰۲	منابع حاصل از صادرات میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی (به نرخ ETS)	۳۷،۹۹۳	۳۷،۹۹۳	
۲۱۰۱۰۹	۳ درصد صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی	۸،۱۶۰	۸،۱۶۰	
۳۱۰۱۱۲	منابع حاصل از پیش فروش نفت	-	۷۰،۰۰۰	
۳۱۰۷۰۵	منابع حاصل از استفاده از صندوق توسعه ملی (۱۸ درصد سهم صندوق به نرخ ETS)	-	۷۵،۵۰۰	
ردیف ۵ جدول تبصره ۱۴	خوراک میعانات گازی به پتروشیمی‌ها	-	۳۲،۳۰۳	به علت عدم پیش بینی در بودجه عمومی برای محاسبه وابستگی بودجه به نفت به سرجمع منابع عمومی دولت اضافه می‌شود.
ردیف ۵ جدول تبصره ۱۴	طلب سهم دولت از پتروشیمی‌ها بابت خوراک میعانات گازی سنوات گذشته	-	۱۶،۳۵۰	به علت عدم پیش بینی در بودجه عمومی برای محاسبه وابستگی بودجه به نفت به سرجمع منابع عمومی دولت اضافه می‌شود.
۱۶۰۱۳۶	درآمد حاصل از مابه التفاوت نرخ ترجیحی به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی	-	۹۵،۳۰۴	در صورت تحقق ۱۰۰ درصد منابع نفتی و متوسط نرخ دلار در سامانه ETS به مبلغ ۱۷،۰۰۰ تومان
جمع کل				
	منابع عمومی دولت (لایحه)	۸۴۱،۳۴۳	۴۸۸،۷۲۹	
	درصد وابستگی بودجه به نفت (لایحه)	۲۳/۷	۵۰	

* «منابع عمومی دولت» از مجموع «منابع عمومی دولت مندرج در لایحه» و ردیف‌های (۷)، (۸) و (۹) جدول فوق حاصل می‌گردد.

۲-۶- بخش «درآمدهای مالیاتی»:

طبقات اصلی درآمدهای مالیاتی

(مبالغ به میلیارد تومان)

عنوان منبع	درآمد مصوب سال ۱۳۹۹	وصولی ۸ ماهه سال ۱۳۹۹	درصد تحقق ۸ ماهه ۹۹	پیش بینی تحقق تا پایان سال ۱۳۹۹	پیش بینی لایحه بودجه ۱۴۰۰	درصد افزایش (کاهش) لایحه ۱۴۰۰ نسبت به بودجه ۱۳۹۹	پیش بینی سازمان مالیاتی از تحقق درآمدهای لایحه ۱۴۰۰
درآمد مالیات‌های مستقیم	۸۷,۵۶۶	۷۶,۲۹۵	۱۳۱٪	۱۲۰٪	۱۳۰,۹۴۵	۵۰٪	۹۲٪
درآمد مالیات‌های غیرمستقیم	۹۲,۱۹۳	۴۵,۵۹۶	۷۴٪	۷۰٪	۹۴,۰۵۵	۲٪	۹۴٪
جمع کل	۱۷۹,۷۵۹	۱۲۱,۸۹۱	۱۰۲٪	۹۷٪	۲۲۵,۰۰۰	۲۵٪	۹۳٪

همانگونه که در جدول فوق نشان داده شده است، درآمدهای مستقیم و غیرمستقیم به نسبت پیش بینی ۸ ماهه ۹۹ به ترتیب ۱۳۱٪ و ۸۴٪ و به طور میانگین ۱۰۲٪ درآمدهای مالیاتی پیش‌بینی شده ۸ ماهه تحقق یافته است. اگر عملکرد ۸ ماهه را نسبت به پیش‌بینی سال ۹۹ در نظر بگیریم در بخش مالیات‌های مستقیم و غیرمستقیم تا پایان آبان ماه ۹۹ به ترتیب ۸۷٪ و ۴۹٪ درآمدها محقق شده است. در ادامه موارد با اهمیت هریک از ۲ طبقه اصلی درآمدی مذکور تحلیل می‌گردد.

ردیف‌های با اهمیت طبقه مالیات‌های مستقیم

(مبالغ به میلیارد تومان)

شماره طبقه بندی	عنوان منبع	درآمد مصوب سال ۱۳۹۹	وصولی ۸ ماهه سال ۱۳۹۹	درصد تحقق نسبت به پیش بینی ۸ ماهه ۹۹	پیش بینی لایحه بودجه ۱۴۰۰	درصد افزایش (کاهش) لایحه ۱۴۰۰ نسبت به بودجه ۱۳۹۹
۱۱۰۱۰۵	اشخاص حقوقی غیر دولتی	۲۹,۶۶۵	۲۸,۸۹۷	۱۴۶٪	۴۶,۰۶۶	۵۵٪
۱۱۰۲۰۱	حقوق کارکنان بخش عمومی	۷,۰۶۷	۷,۶۶۵	۱۶۳٪	۱۶,۰۴۷	۱۲۷٪
۱۱۰۲۰۲	حقوق کارکنان بخش خصوصی	۸,۰۵۳	۷,۳۰۵	۱۳۶٪	۱۴,۱۹۲	۷۶٪
۱۱۰۲۰۳	مشاغل	۱۴,۷۸۵	۷,۵۲۷	۷۶٪	۱۶,۱۶۲	۹٪
۱۱۰۳۰۴	نقل و انتقال سهام	۲,۲۶۴	۱۱,۷۶۶	۷۷۹٪	۱۴,۱۶۴	۵۲۵٪
-	سایر	۲۵,۷۳۱	۱۳,۱۳۵	۷۶٪	۲۴,۳۱۳	-۶٪
	جمع	۸۷,۵۶۶	۷۶,۲۹۵	۱۳۱٪	۱۳۰,۹۴۵	۵۰٪

همانگونه که در جدول فوق نشان داده شده است بیشترین افزایش در لایحه بودجه ۱۴۰۰ در بخش درآمدهای مستقیم مالیاتی، به ترتیب مربوط به ردیف‌های درآمدی مالیات نقل و انتقال سهام، مالیات حقوق کارکنان بخش خصوصی و مالیات حقوق کارکنان بخش عمومی با ۵۲۵٪، ۱۲۷٪ و ۷۶٪ است.

پیش بینی افزایش نزدیک به ۶ برابری مالیات نقل و انتقال سهام اگرچه با توجه به تحقق نزدیک به ۸۰ درصدی این ردیف در ۸ ماهه سال ۱۳۹۹ منطقی به نظر می رسد، لیکن تحقق این امر در ۸ ماهه سال جاری به دلیل رونق بیش از حد و غیر قابل تصور بازار سرمایه در ۵ ماهه ابتدایی سال جاری بوده که ادامه این روند از نیمه مرداد تا کنون معکوس ۵ ماهه اول سال می باشد. در نتیجه پیش بینی وجود رونق این بازار در سال آتی به نظر خوشبینانه تعیین شده است.

در خصوص افزایش ۱۲۷ درصدی مالیات حقوق بخش خصوصی و ۷۶ درصدی مالیات حقوق بخش عمومی، با توجه افزایش ۳۳ درصدی مبلغ معافیت مالیاتی حقوق و اینکه در بهترین حالت، افزایش ۲۵ الی ۳۰ درصدی حقوق برای سال آتی متصور می باشد، دلیل پیش بینی بیش از دوبرابری منبع درآمدی مالیات حقوق بخش خصوصی و نزدیک به دوبرابری مالیات حقوق بخش عمومی نامشخص بوده و تحقق آن دارای ابهام می باشد.

(مبالغ به میلیارد تومان)

ردیف‌های با اهمیت طبقه مالیات‌های غیرمستقیم

شماره طبقه بندی	عنوان منبع	درآمد مصوب سال ۱۳۹۹	وصولی ۸ ماهه سال ۱۳۹۹	درصد تحقق نسبت به پیش بینی ۸ ماهه ۹۹	پیش بینی لایحه بودجه ۱۴۰۰	درصد افزایش (کاهش) لایحه ۱۴۰۰ نسبت به بودجه ۱۳۹۹
۱۱۰۵۰۱	مالیات فروش فرآورده‌های نفتی	۵,۷۳۴	۴,۰۶۶	۱۰۶٪	۶,۰۶۱	۶٪
۱۱۰۵۰۷	مالیات نقل و انتقال اتومبیل	۱,۳۱۰	۱,۲۶۵	۱۴۵٪	۲,۴۳۳	۸۶٪
۱۱۰۵۱۲	مالیات بر ارزش افزوده (۵٪)	۶۵,۷۱۶	۳۵,۰۴۴	۸۰٪	۶۶,۸۹۴	۲٪
۱۱۰۵۱۳	مالیات سلامت (۱٪)	۱۳,۱۴۳	۲,۱۱۹	۲۴٪	۱۳,۳۷۹	۲٪
۱۱۰۵۱۵	مالیات بر مصرف سیگار	۲,۰۰۲	۱,۵۷۰	۱۱۸٪	۲,۷۳۴	۳۷٪
--	سایر	۴,۲۸۸	۱,۵۳۲	۳۶٪	۲,۵۵۵	۶۰٪
	جمع	۸۷,۵۶۶	۹۲,۱۹۳	۴۵,۵۹۶	۹۴,۰۵۵	۷۴٪

همانگونه که جدول فوق نشان می دهد، در بخش مالیات‌های غیرمستقیم در لایحه بودجه ۱۴۰۰ و با توجه به ردیف‌های مهم این بخش، بیشترین افزایش درآمد به ترتیب مربوط به مالیات نقل و انتقال اتومبیل و مالیات بر مصرف سیگار به ترتیب ۸۶٪ و ۳۷٪ است.

در این بخش اگرچه پیش بینی افزایش ۲ درصدی در مجموع درآمد مالیات‌های مستقیم، پیش بینی محافظه کارانه و قابل قبولی می باشد، لیکن پیش بینی افزایش ۸۶ درصدی نقل و انتقال خودرو با توجه به کاهش انتظارات تورمی در ۴ ماهه آخر سال جاری که نسبت به نیمه اول سال در کشور بوجود آمده و قیمت خودروها کاهشی شده است، خوشبینانه در نظر گرفته شده است.

مهمترین نکته در بخش درآمد مالیات‌های غیر مستقیم، مالیات بر ارزش افزوده کالا و خدمات و مالیات فرآورده های نفتی (ردیفهای ۱۱۰۱۱۲، ۱۱۰۱۱۳ و ۱۱۰۵۰۱) است که این ۳ ردیف، مجموعاً حدود ۹۲٪ درآمد این بخش را به خود اختصاص داده است. اگرچه افزایش این ۳ ردیف نزدیک ۲٪ بیشتر از پیش بینی سال ۹۹ تعیین شده، لیکن تا پایان آبان سال جاری صرفاً ۳۳٪ مبلغ پیش بینی شده این ۳ ردیف برای سال ۹۹ تحقق یافته است. با توجه به احتمال تصویب نهایی و اجرایی شدن قانون جدید مالیات بر ارزش افزوده و اینکه در قانون جدید مالیات و عوارض

وصولی به نسبت مساوی بین درآمد عمومی و شهرداری‌ها توزیع می‌گردد، با اجرای قانون جدید سهم درآمد عمومی در صورت تحقق ۱۰۰ درصدی درآمد پیش بینی شده نیز کمتر خواهد شد. لذا تحقق درآمد مالیات‌های مستقیم برای سال ۱۴۰۰ کاملاً دور از انتظار می‌باشد.

با توجه به موارد فوق الذکر، و مشکلات اقتصادی موجود در کشور بنا به شرایط شیوع بیماری کرونا و همچنین تمدید مهلت تسلیم اظهارنامه مالیاتی، توقف عملیات اجرایی، تقسیط بدهی مودیان مالیاتی، کاهش شدید مالیات بر ارزش افزوده ناشی از کاهش واردات، کاهش شدید مسافرت‌های خارجی و به تبع آن کاهش عوارض خروج از کشور و...، اگرچه پیش‌بینی سازمان امور مالیاتی کشور بر اساس اعلام رسمی، تحقق ۹۳ درصدی درآمدهای مالیاتی پیش‌بینی شده لایحه بودجه ۱۴۰۰ است، لیکن بنا به توضیحات فوق و مشکل اصلی که اجرای قانون جدید مالیات بر ارزش افزوده است که منجر به کاهش درآمد عمومی می‌گردد، به نظر می‌رسد درآمدهای مالیاتی پیش‌بینی شده با نگاه بسیار خوشبینانه‌ای تنظیم گردیده است که تحقق آنها دارای ابهام اساسی است.

۳-۶- بخش «درآمدهای گمرکی»:

ردیف های درآمدی اصلی جداول پیوست قانون بودجه مربوط به گمرک ایران

(مبالغ به میلیارد تومان)

شماره طبقه بندی	عنوان منبع	درآمد مصوب سال ۱۳۹۸	وصولی سال ۱۳۹۸	درصد تحقق ۱۳۹۸	درآمد مصوب سال ۱۳۹۹	وصولی ماهه سال ۱۳۹۹	درصد تحقق ۸ ماهه ۱۳۹۹	درآمد پیش پیشنهادی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰	درصد افزایش (کاهش) درآمد لایحه به بودجه ۱۳۹۹
۱۱۰۴۰۱	حقوق ورودی سایر کالاها	۲۶.۹۱۵	۱۵.۴۴۱	۵۷٪	۲۰۰.۰۰۰	۷.۰۱۲	۳۵٪	۱۴.۵۰۰	۲۷.۵۰٪-
۱۱۰۴۰۲	حقوق ورودی خودرو	۵.۶۰۰	۵۹۴	۱۱٪	۱	۸۵	-	۲.۰۰۰	۲۰۰.۰۰٪
۱۱۰۴۰۳	حقوق ورودی دستگاهها (جمعی - خرجی)	۱	۱۰۰	-	۰	۱۳	۲۲٪	۰	۲۵٪-
۱۱۰۴۰۶	ثبت معافیت ها و تخفیفات گمرکی به نرخ صفر (جمعی - خرجی)	۱	۴.۲۲۸	-	۴.۵۰۰	۵.۹۲۰	۱۳۱٪	۶.۱۰۰	۳۵٪
۱۱۰۴۰۹	استرداد حقوق ورودی کالاهای وارداتی موضوع ماده ۶۶ تا ۶۸ قانون امور گمرکی	۱	۸۷	-	۱	۶	-	۱۰۰	۱۰.۰۰٪

توضیح: علت اینکه رقم درصد افزایش درآمد سال ۱۴۰۰ نسبت به ۱۳۹۹ در دو مورد ردیف های ۱۱۰۴۰۲ و ۱۱۰۴۰۹، بسیار بالا محاسبه گردیده، آن است که این ردیف ها در سال ۱۳۹۹، تنها جهت درج در قانون و کنترل بودجه، به میزان (۱) میلیون ریال پیش بینی داشته اند که با عنایت به پرهیز دولت در سال ۱۴۰۰ به درج رقم مبهم و نامفهوم (۱) میلیون ریال، میزان پیش بینی ردیف های مذکور به ترتیب ۲,۰۰۰ میلیارد تومان و ۱۰۰,۰۰۰ تومان پیش بینی گردیده که در مقایسه با رقم (۱)، درصدهای کلانی محسوب می گردند ولی در عمل، با واقعیت عملکردی، قرابت بیشتری حاصل خواهند نمود.

تحلیل ردیف های اصلی درآمدی در پیوست قانون بودجه مربوط به گمرک ایران:

* ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۱ مربوط به حقوق ورودی سایر کالاها:

این ردیف درآمدی خاص گمرک بوده و در واقع **ردیف اصلی درآمدی گمرک** می باشد و بخش عمده ای از درآمدهای گمرک را به خود اختصاص داده است. با عنایت به ارقام مندرج در جدول فوق مشخص می گردد که مقنن در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ برای ردیف درآمدی مذکور، مبلغ ۲۰,۰۰۰ میلیارد تومان پیش بینی نموده است که در مقایسه با مبلغ مصوب همین ردیف درآمدی در سال ۱۳۹۸، از کاهش ۲۶ درصدی برخوردار بوده است. همچنین رقم پیشنهادی این ردیف درآمدی در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، مبلغ ۱۴,۵۰۰ میلیارد تومان می باشد که در مقایسه با رقم مصوب سال ۱۳۹۸، ۲۷/۵٪ دارای کاهش بوده است. مع الوصف بر اساس آمار و اطلاعات مأخوذه از گمرک ایران میزان وصولی این ردیف درآمدی در هشت ماهه نخست سال ۱۳۹۹، رقمی بالغ بر ۷,۰۱۲ میلیارد تومان اعلام گردیده که در مقایسه با رقم مصوب سال جاری، معادل ۳۵٪ وصولی داشته است.

علی هذا با توجه به بررسی های بعمل آمده و مذاکرات صورت گرفته با کارشناسان ذیربط در گمرک ایران و با لحاظ به اینکه **روند افزایشی واردات کالا در سه ماهه پایانی سال که بطور سنتی با توجه به تجربه در سال های گذشته نیز به وقوع می پیوندد** و از طرفی چنانچه گمرک در وصول مطالبات مربوط به ضمانت نامه های مأخوذه نیز تلاش و پیگیری های لازم، مستمر و جدی را انجام نماید، تحقق درآمدهای گمرک در این ردیف درآمدی ممکن است حدود ۱۲,۰۰۰ میلیارد تومان و معادل (۶۰٪) مبلغ مصوب در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ برای این

ردیف درآمدی باشد. فلذا با نگاه به چشم انداز سیاسی و اقتصادی در حال حاضر و شرایط تحریمی ایجاد شده و از طرفی با توجه به ممنوعیت واردات کالاهای دارای تولید مشابه داخل، کاهش ۲۷/۵ درصدی این ردیف درآمدی نسبت به مصوب سال ۱۳۹۹ معقول و منطقی به نظر می رسد.

* ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۲ مربوط به حقوق ورودی خودرو:

ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۲ (حقوق ورودی خودرو) خاص گمرک بوده بخش قابل توجهی از درآمدهای گمرک را در سنوات قبل به خود اختصاص داده و پیش بینی بودجه ای این رقم در سال ۱۳۹۸ نیز، ۵۶۶۰۰ میلیارد تومان بوده که با عنایت به منتفی شدن واردات خودرو در سال مذکور، وصولی این ردیف درآمدی در سال ۱۳۹۸، تنها ۱۱٪ پیش بینی بوده و با توجه به ادامه دار شدن موضوع عدم واردات خودرو در سال ۱۳۹۹، در این سال رقمی در بودجه پیش بینی نگردیده و وصولی این ردیف درآمدی نیز تنها ۸۵ میلیارد تومان و آن هم بابت ترخیص های معدود واردات سالهای پیشین بوده است. لیکن مشاهده می گردد که در بودجه سال ۱۴۰۰، برای این ردیف درآمدی، مبلغ ۲,۰۰۰ میلیارد تومان پیش بینی گردیده که با توجه به عملکرد گذشته و چشم انداز سال آتی، وصول این ردیف درآمدی در صورت ادامه روند کنونی و تعداد اندک خودروهای موجود در گمرک، بعید و دور از دسترس به نظر می رسد. چرا که با فرض محاسبه نرخ دلار با عدد ۲۰,۰۰۰ تومان، رقم پیش بینی شده برای این ردیف درآمدی، معادل ۱۰۰ میلیون دلار خواهد گردید که تحقق این درآمد با فرض اعمال حقوق گمرکی ۵۰ درصدی، مستلزم واردات خودرو در حدود ۳۰۰ میلیون دلار طی سال ۱۴۰۰ می باشد که با توجه به متوسط قیمت ۱۵ هزار دلاری قیمت هر خودرو وارداتی، کل خودروهای وارد شده نهایتاً ۲۰,۰۰۰ دستگاه خواهد بود که این تعداد خودرو در گمرکات کشور موجود نمی باشد که در صورت ادامه دار بودن عدم واردات خودروی جدید، ممکن است سیاست تغییر تعرفه واردات ۲,۷۸۳ دستگاه خودروهای موجود در گمرک، مدنظر قرار گرفته باشد.

* ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۳ مربوط به حقوق ورودی دستگاه های اجرایی (جمعی - خرجی):

ردیف درآمدی (۱۱۰۴۰۳) تحت عنوان حقوق ورودی دستگاه های اجرایی خاص گمرک بوده و در قانون بودجه سال ۱۳۹۸ (۱) میلیون ریال (کنترل بودجه ای) مصوب گردیده در حالیکه رقم این ردیف درآمدی در قانون بودجه سال ۱۳۹۹ مبلغ ۶۰,۰۰۰ تومان بوده است که در بازه زمانی (۸) ماهه نخست سال جاری، تنها ۲۲٪ آن محقق گردیده است. لازم به ذکر است این ردیف درآمدی به صورت درآمد - هزینه می باشد و اعتبار معادل آن در ردیف های متفرقه پیش بینی می گردد که پس از تخصیص اعتبار به دستگاه اجرایی مربوطه از طریق خزانه و طبق اعلام گمرک نسبت به جابجایی حساب اقدام مقتضی صورت می پذیرد. در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰، رقم پیش بینی این ردیف درآمدی، ۴۵ میلیارد تومان بوده که تحقق این رقم نیز با عنایت به عملکرد سال جاری، دور از ذهن به نظر می رسد.

* ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۶ مربوط به ثبت معافیت ها و تخفیفات گمرکی به نرخ صفر (جمعی - خرجی):

ردیف درآمدی (۱۱۰۴۰۶) تحت عنوان ثبت معافیت ها و تخفیفات گمرکی به نرخ صفر (جمعی - خرجی) خاص گمرک بوده و در قوانین بودجه سالهای ۱۳۹۴ الی ۱۳۹۷ به ۶۰۰ میلیارد تومان ذیل ردیف درآمدی گمرک ایران درج و مصوب گردیده است. تنها در بودجه سال ۱۳۹۸ ملاحظه گردید که این رقم پیش بینی تنها (۱) میلیون ریال به منظور کنترل بودجه ای مصوب گردیده است که عملکرد آن در پایان سال مذکور، بالغ بر ۴,۲۲۸ میلیارد تومان بوده است که این رقم، مبنای پیش بینی ۴,۵۰۰ میلیارد تومان بودجه سال ۱۳۹۹ است. مع الوصف با عنایت به اینکه گمرک جمهوری اسلامی ایران بر اساس قوانینی همچون قانون برنامه توسعه پنج ساله، قوانین بودجه سنواتی، قانون مقررات صادرات و واردات، قانون ساماندهی مبادلات ارزی، قانون امور گمرکی و سایر مصوبات، نسبت به اعمال معافیت ها و تخفیفات گمرکی اقدام می نماید که این امر به ویژه در سالیان اخیر تأثیر بسزایی در کاهش درآمدهای دولت داشته است. فلذا در صورت عدم ساماندهی معافیت ها و تخفیفات، احتمالاً پیش بینی ۶,۱۰۰ میلیارد تومان سال ۱۴۰۰ محقق گردیده و همچنان معافیت ها و تخفیفات گمرکی، مالیاتی و ... باعث کاهش قابل توجهی از درآمدها و عواید دولت همانند سنوات گذشته خواهد شد. چرا که با عنایت به ماهیت این ردیف، در حقیقت از این میزان درآمد قابل وصول دولت به دلیل اعطای بیشمار تخفیفات و معافیت های گوناگون، چشم پوشی می گردد.

لذا با عنایت به مراتب فوق و از آنجاییکه این معافیتها و تخفیفات بر اساس قوانین و مصوبات مربوطه شکل گرفته است و روند اصلاح مصوبات کوتاه تر از اصلاح قانون می باشد، با اصلاح یا لغو برخی از آنان می توان تاثیر بسزائی در این خصوص مشاهده نمود. همچنین اعمال معافیت ها و تخفیفات علاوه بر اثرات منفی که در تحقق منابع دولت می گذارد، اثرات مختلفی بر اقتصاد کلان کشور از جمله توزیع نابرابر فرصتها و در نتیجه توزیع ناعادلانه ثروت گذاشته و اهداف قانونگذاران و سیاستهای دولتها که منظور نظر در تدوین قوانین و مصوبات بوده را تا بحال بطور مطلوب تامین نموده است. فلذا پیشنهاد می گردد موضوع ساماندهی معافیت ها و تخفیفات به طور مفصل توسط معاونت اقتصادی وزارت امور اقتصادی و دارایی مورد بررسی قرار گیرد تا با اصلاح قوانین و مقررات بتوان از اثرات منفی اقتصادی و اجتماعی و ... آن کاست و با تقویت بنیه مالی دولت و برنامه ریزی دقیق بتوان به اهداف مورد نظر رسید.

* ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۹ - استرداد حقوق ورودی کالاهای وارداتی موضوع بند "ب" تبصره ۷ و مواد ۶۶ تا ۶۸ قانون امور گمرکی:

این ردیف درآمدی نیز، نخستین بار در سال ۱۳۹۶ در لیست درآمدهای گمرکی در قانون بودجه درج گردیده است و مبلغ (۱) ریال نیز برای آن اعتبار پیش بینی گردیده بود. در سال ۱۳۹۷ نیز رقم مشابهی برای این ردیف درآمدی پیش بینی گردیده که در سال مذکور مبلغ ۱۱۵ میلیارد تومان جهت استرداد موضوع بند (ب) تبصره ۷ قانون بودجه پرداخت گردیده است. پیش بینی بودجه ای این ردیف در سال ۱۳۹۸ نیز همچنان (۱) میلیون ریال و عملکرد آن ۸۷ میلیارد تومان بوده که در سال ۱۳۹۹ نیز این روند پیشش بینی تکرار گردیده است. لیکن برای لایحه بودجه ۱۴۰۰ و بر خلاف روند سالهای گذشته، شاهد پیش بینی رقم ۱۰۰ میلیارد تومان برای این ردیف می باشیم که اقدام مثبتی به نظر رسیده و کنترل های بودجه ای را با سهولت بیشتری امکان پذیر می نماید.

لازم به ذکر است که ماهیت این ردیف درآمدی، در حقیقت هزینه می باشد. چرا که مطابق بندهای قانون بودجه سنواتی (بند ب تبصره ۷ قانون بودجه ۹۹ و لایحه ۱۴۰۰)، گمرک جمهوری اسلامی ایران مکلف است پس از تأیید اسناد مربوط، نسبت به استرداد حقوق ورودی مواد و قطعات وارداتی که در کالاهای صادراتی مورد استفاده قرار گرفته اند، موضوع مواد (۶۶) تا (۶۸) قانون امور گمرکی مصوب ۱۳۹۰/۸/۲۲ و هزینه انبارداری موضوع تبصره (۲) ماده (۴۵) قانون امور گمرکی، ظرف مدت پانزده روز، از محل تنخواه دریافتی از خزانه که تا پایان سال تسویه می نماید، اقدام کند.

با عنایت به مطالب پیش گفته، رقم پیشنهادی برای این ردیف در سلاس ۱۴۰۰، با عنایت به عملکرد سنوات گذشته، منطقی به نظر می رسد.

✓ وضع کنونی عوارض وضع شده بر کالاها، نشان دهنده آن است که تعدد عوارض و مالیات های وضع شده بر واردات کالاها و پراکندگی قوانین و مقررات مربوط به دریافت آن ها، نه تنها منجر به کاهش کارایی واحدهای ذی ربط در زمینه جمع آوری عوارض و مالیات های غیرمستقیم خواهد شد؛ بلکه چنین دریافت های مضاعفی امکان استخراج میزان اثرگذاری و نیز تعقیب آثار سیاست گذاری مالی دولت را بسیار دشوار و گاه غیرممکن می سازد. سالیان متمادی گمرکات کشور و واردکنندگان کالا ملزم به دریافت، پرداخت و حسابداری قریب به ۴۰ قلم عوارض مختلف قانونی بودند که در نهایت به موجب قانون اصلاح موادی از قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و چگونگی برقراری و وصول عوارض و سایر وجوه از تولیدکنندگان کالا، ارائه دهندگان خدمات و کالاهای وارداتی موسوم به تجمیع عوارض مصوب ۸۱/۱۰/۲۵ و افزایش حقوق گمرکی از ۱ درصد به ۴ درصد؛ موضوع فراوانی عوارض منتفی و ضمن شفافیت در وصول حقوق دولت، حسابداری آن نیز در قالب قوانین بودجه سالانه با نظم بهتری به انجام می رسید. لیکن به تدریج و به مرور زمان برای کالاهای مختلف مجدداً عوارض های متعدد برقرار و در حال حاضر فراوانی قوانین و وصولی های مربوط به کالاهای مختلف در حال انجام می باشد که بر اساس آخرین اطلاعات مأخوذه از لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ گمرک ایران، موارد به شرح جدول ذیل اعلام می گردد:

ردیف	ردیف درآمدی	شرح	ردیف	ردیف درآمدی	شرح
۱	۱۳۰۳۰۱	درآمد حاصل از اجاره ساختمانها و اراضی	۹	۱۶۰۱۴۲	عوارض تولید و واردات و وسایل نقلیه
۲	۱۴۰۱۱۲	درآمد حاصل از خدمات گمرکی	۱۰	۱۶۰۱۴۵	درآمد حاصل از افزایش عوارض واردات کالاها و محصولات فرهنگی
۳	۱۵۰۱۲۹	درآمد موضوع ماده ۱۲ آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماند	۱۱	۱۶۰۱۴۸	عوارض واردات خودروهای سواری
۴	۱۶۰۱۰۱	درآمد متفرقه	۱۲	۱۶۰۱۶۱	درآمد حاصل از اسکن هر کامیون توسط دستگاههای کنترلی پرتو نگاری
۵	۱۶۰۱۰۹	درآمد حاصل از موضوع ماده ۴۸ و ۶۹ قانون الحاق (۲)	۱۳	۱۶۰۱۷۷	درآمد حاصل از عوارض صادراتی بر مواد خام و کالاهای با ارزش افزوده پایین
۶	۱۶۰۱۲۶	درآمد حاصل از اخذ مابه التفاوت کالای وارداتی	۱۴	۱۶۰۱۸۰	درآمد حاصل از ورود کالا توسط ملوانان شناورهای دریایی سنتی با ظرفیت کمتر از ۵۰۰ تن
۷	۱۶۰۱۳۲	درآمد حاصل از اخذ عوارض از واردات میوه و سبزیجات و سموم کشاورزی	۱۵	۱۶۰۱۸۱	افزایش ده درصد ارزش گمرکی خودروهای بنزین سوز
۸	۱۶۰۱۳۵	درآمد حاصل از اخذ عوارض از واردات گوشت و مرغ	۱۶	۱۶۰۱۸۸	افزایش ده درصد عوارض گمرکی و سود بازرگانی واردات لوازم آرایشی و بهداشتی

با عنایت به توضیحات پیش گفته و مشاهدات به عمل آمده از وضعیت کنونی در گمرک جمهوری اسلامی ایران، چنین وضعیتی در سالهای اخیر یکی از معضلات گمرکات کشور و واردکنندگان کالاهای مختلف در مراحل ابلاغ، پرداخت، کنترل محاسبات، دریافت، حسابداری و در نهایت واریز به حسابهای ذی ربط دولتی به شمار می آید و ضرورت دارد تا به منظور شفافیت هرچه بیشتر در حسابداری و پیشگیری از بروز اشتباه و بی نظمی در محاسبات و وصول حقوق ورودی تدابیر لازم در جهت تجمیع آنها اندیشیده شود. در این رابطه پیشنهاد می شود تا کلیه ردیفهای مورد اشاره، تجمیع و در قالب حقوق گمرکی کالای وارده طی یک ردیف به میزان ۶ درصد حقوق گمرکی توسط گمرک جمهوری اسلامی ایران از واردات رسمی کشور وصول گردد.

✓ عمده ترین ردیف درآمدی گمرک، ردیف درآمدی ۱۱۰۴۰۱ با عنوان "حقوق ورودی سایر کالاها" می باشد که علیرغم پیش بینی بودجه ای سال ۱۳۹۹ به مبلغ ۲۰،۰۰۰ میلیارد تومان، میزان وصولی این ردیف درآمدی در (۸) ماهه نخست سال جاری، تنها ۷،۰۱۲ میلیارد تومان (حدود ۳۵٪ پیش بینی) بوده است. که از جمله دلایل عدم تحقق درآمدهای گمرکی، کاهش ارزش و میزان واردات و عدم محاسبه حقوق ورودی کالاهای غیر اساسی با نرخ حقیقی ارز (سامانه سنا یا نیما) و محاسبه نرخ مذکور با ارز دولتی (۴،۲۰۰ تومان) بوده است.

لازم به ذکر است که به استناد تعریف مندرج در مفاد بند «د» ماده (۱) قانون امور گمرکی، حقوق ورودی، مشتمل بر "حقوق گمرکی" معادل (۴٪) ارزش گمرکی کالا به اضافه سود بازرگانی تعیین شده توسط هیات محترم وزیران و وجوهی که به موجب قانون، گمرک مسئول وصول آن بوده و به واردات قطعی کالا تعلق می گیرد، می باشد. همچنین به استناد ماده (۱۴) قانون مذکور، ارزش گمرکی کالای ورودی در همه ی موارد عبارت است از ارزش بهای خرید کالا در مبدا به اضافه هزینه بیمه و حمل و نقل (CIF) به اضافه سایر هزینه هایی که به آن کالا تا ورود به اولین دفتر گمرکی تعلق گرفته که بر اساس برابری نرخ ارز اعلام شده توسط بانک مرکزی در روز اظهار محاسبه می گردد. لیکن ملاحظه می گردد که در ۸ ماهه نخست سال ۱۳۹۹، همچون سال ۱۳۹۸، حقوق ورودی کالاهای وارداتی کلیه کالاها (اعم از کالاهای اساسی و سایر گروه های کالایی) در گمرک بر مبنای نرخ دلار ۴،۲۰۰ تومانی محاسبه گردیده است، در صورتیکه اگر حقوق ورودی سایر کالاها با ارز به نرخ سنا یا بازار آزاد محاسبه می گردید، درآمدهای گمرکی افزایش قابل توجهی^۲ (بیش از دو برابر) می داشت که این امر به دلیل ملاحظات و توجیهاتی از جمله جلوگیری از افزایش شدید قیمت کالاها در بازار و ...، تحقق نیافته است. البته به نظر می رسد دولت در سال آینده همچنان بر ادامه این سیاست اصرار دارد. چرا که رقم پیش بینی این ردیف درآمدی را در لایحه ۱۴۰۰، به میزان ۲۷/۵ درصد، کاهش داده و به رقم ۱۴،۵۰۰ میلیارد تومان، رسانیده است.

^۲ - با توجه به برآوردهای سازمان برنامه و بودجه در سال ۱۳۹۹، میزان عدم وصولی درآمدهای گمرکی در حدود ۲۱،۰۰۰ میلیارد تومان، بالغ خواهد گردید.

✓ همانگونه که از بررسی داده های آماری سنوات گذشته و بر اساس اصول اقتصادی استنباط می گردد، میزان درآمدهای وصولی در گمرک، تابعی از واردات می باشد که با عنایت به اینکه معمولاً تامین ارز واردات نیز از صادرات تامین می گردد، در صورت ادامه دار بودن کاهش روند صادرات در سال آینده و با توجه به اینکه طبق بند پیشین، محاسبه ارزش ریالی کالاهای وارداتی نیز با ماخذ ۴،۲۰۰ تومان به ازای هر دلار محاسبه می گردد، همچنان شاهد کاهش درآمدهای گمرکی در سال آتی خواهیم بود که افزایش آن یکی در گرو افزایش صادرات کشور و تامین ارز مورد نیاز واردات و دیگری، محاسبه ارزش ریالی کالاهای وارداتی با نرخ ارز حقیقی بازار (سنا یا نیما) می باشد.

✓ به استناد قوانین و مقررات گوناگون، گمرک جمهوری اسلامی ایران هر ساله مبالغ متنابهی از حقوق ورودی را تحت عنوان "تخفیفات گمرکی" لاوصول گذاشته و تنها به ثبت آن مبادرت می نماید. حسب بررسی ها، میزان این تخفیفات در سال ۱۳۹۶، مبلغ ۴،۳۶۶ میلیارد تومان، سال ۱۳۹۷، به میزان ۴،۵۲۹ میلیارد تومان، سال ۱۳۹۸ معادل ۳،۹۴۳ میلیارد تومان و (۸) ماهه نخست سال ۱۳۹۹، معادل ۵،۹۲۰ میلیارد تومان بوده است. پیش بینی رقم لایحه بودجه ۱۴۰۰ به مبلغ ۶/۱ میلیون تومان نیز نشان دهنده آن است که سیاست تداوم اعطای این تخفیفات و معافیت ها را در سال آتی نشان می دهد.

البته ذکر این نکته ضروری است که تخفیفات مذکور به استناد قوانین و مقررات متعدد به منظور حمایت از بخشهای مختلف اقتصادی یا حمایت از مناطق مختلف تصویب شده و اعمال می گردد که همواره به علت ایجاد فضای تبعیض و استثناء با مخالفتها و ابهاماتی مواجه بوده است. با این حال همواره گروه هایی که از این حمایتها بهره می برند از وجود و الزام به تداوم آن دفاع کرده و در مقابل گروههای مخالف موضع می گیرند. یکی از معضلات این حمایتها آن است که همواره عده ای در صف اخذ مجوز دریافت این مزایا قرار دارند و خود را محق دریافت این حمایتها دانسته و وجود تبعیض و حمایت را در کنار خود عاملی برای ایجاد فضای عدم رقابت سالم دانسته و تقاضا دارند به گروهی بپیوندند که در حال استفاده از این مزایا است. بنابراین درخواستها برای بهره مندی از این مزایا ادامه داشته و گروهی که با حمایت به فعالیت خود ادامه می دهند و به دلیل برخورداری از این حمایتها به رفع ساختاری و اساسی مشکلات خود نمی پردازند. در سوی دیگر دولت برای کسب درآمد مالیاتی پیشبینی شده از کالاهای وارداتی، بر دیگر گروهها و بنگاههای فعال فشار بیشتری وارد می کند. یعنی برای جبران کاهش درآمد مالیات بر واردات، نرخهای تعرفه بیشتری بر کالاهایی که از معافیت بهره مند نیستند، تحمیل خواهد شد. بی تردید اعطای معافیتهای مالیاتی گسترده، بدون دلایل توجیهی، به ناکارایی نظام تجاری و ضعف نظام اجرایی منجر می شود.

بنابراین پیشنهاد می گردد زمان اعمال معافیتهای مالیاتی (و گمرکی) برای کالاهای متعدد منوط به تحقق اهداف مورد نظر از اعطای این معافیتها توسط دولت گردیده و اگر ادامه آن از نظر اقتصادی ضروری نبود، اعطای این معافیتها می تواند لغو گردد. همچنین جهت سازماندهی معافیت مناطق آزاد و ویژه اقتصادی در راستای شفاف سازی ضوابط مناطق برخوردار، اصلاح فرایند انتخاب مناطق و پالایش مجدد مناطق دارای معافیت و مناطق همجوار و سایر نقاط مرزی دارای ظرفیت مناسب، یکپارچه سازی معافیتها و نحوه بهره مندی از یک یا چند معافیت، ضروری است. منابع حاصل از حذف این معافیتها نیز می تواند در راستای کمک مستقیم به افراد هدف (در قالب کارت اعتباری کمک معیشت یا سایر روشها)، در نظر گرفته شود.

درآمدهای گمرک براساس ارز ۴۲۰۰ تومانی معادل ۱۶۵۰۰ میلیارد تومان (شامل ۱۴۵۰۰ میلیارد تومان حقوق ورودی و سایر کالاها، ۲۰۰۰ میلیارد تومان حقوق ورودی خودرو) که باتوجه به اینکه ارزش دلاری واردات برای سال آینده ۴۲ میلیارد دلار (۸ میلیارد دلار کالای اساسی و ۳۴ میلیارد دلار سایر کالاها) در نظر گرفته شده که حدود ۸ میلیارد دلار بیشتر از سال جاری است و احتمال تحقق کامل آن دور از ذهن است. در صورت تغییر نرخ ارز ۴۲۰۰ تومانی این درآمدها افزایش خواهند یافت.

۴-۶- بخش «سایر درآمدها»:

۱-۴-۶- منابع درآمد فاقد عملکرد در سال ۱۳۹۸ به همراه مواردی که در سال ۱۴۰۰ تکرار شده است:

۲۹ ردیف منابع عمومی در سال ۱۳۹۸ فاقد عملکرد بوده که از این تعداد ۱۳ ردیف در لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ حذف و برای ۱۶ ردیف باقیمانده سرجمع مبلغ ۲۲,۳۷۱ میلیارد تومان منابع در نظر گرفته شده است.

(مبالغ به میلیارد تومان)

کد طبقه بندی	عنوان	مصوب ۱۳۹۸	لایحه ۱۴۰۰
۲۱۰۲۲۱۰۰	منابع حاصل از فروش اموال و داراییهای منقول و غیرمنقول مازاد دولت موضوع تبصره ۱۲	۹۵۰	۱۷۶۰۰
۲۱۰۲۲۰۰۰	منابع حاصل از مولد سازی داراییهای دولت موضوع تبصره ۱۲	۲,۰۰۰	۲,۰۰۰
۱۶۰۱۵۳۰۰	درآمد حاصل از افزایش ۲۰٪ به قیمت هر لیتر نفت گاز	۱,۰۷۹	۱,۰۷۹
۲۱۰۲۱۹۰۰	منابع حاصل از فروش دارایی های وزارت راه و شهرسازی برای تامین سرمایه اولیه صندوق توسعه حمل و نقل	۵۰۰	۵۰۰
۱۶۰۱۹۹۰۰	درآمد حاصل از ۲۰٪ موجودی و وصولی حساب ذخیره ارزی	۳۰۰	۳۸۰
۲۱۰۲۲۲۰۰	منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیرمنقول به منظور تکمیل طرحهای نیمه تمام	۰,۰۰۰۱	۲۱۸,۳۵
۳۱۰۶۰۶۰۰	منابع حاصل از وصول تسهیلات اعطایی از محل حساب ذخیره ارزی در بانکهای دولتی	۲۰۰	۲۰۰
۳۱۰۵۱۶۰۰	منابع حاصل از فروش سهام و دارایی های مالی موضوع بند(ح) تبصره(۲)	۱,۰۰۰	۱۰۰
۱۶۰۱۶۳۰۰	درآمد موضوع تبصره ذیل ماده(۵) قانون شهرهای جدید- جمعی-خرجی	۲۰	۴۰
۱۶۰۱۹۳۰۰	درآمد حاصل از برق مصرفی مازاد بر پروانه بهره برداری چاههای کشاورزی	۱۰۰	۳۰
۱۶۰۱۷۸۰۰	درآمد حاصل از ۱۰ درصد از فروش بازی های بر خط و بازی های رایانه ای خارجی	۲۰	۱۰
۱۶۰۱۵۲۰۰	درآمد حاصل از اجرای قانون اجازه واگذاری حق دریافت آزاد راه های تهران - کرج و قزوین	۸	۸
۱۳۰۴۲۰۰۰	حق مالکیت دولت در بخش ارتباطات و فناوری اطلاعات - مجوزهای صادر شده توسط شورای عالی فضای مجازی	۱	۰,۱
۲۱۰۱۱۲۰۰	مازاد منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی و خالص صادرات گاز	۰,۰۰۰۱	۰,۰۰۰۱
جمع کل		۶,۳۳۳	۲۲,۱۶۵

۲-۴-۶- منابع درآمد با عملکرد زیر ۲۰ درصد در سال ۱۳۹۸:

(مبالغ به میلیارد تومان)

کد طبقه بندی	عنوان	مصوب ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	درصد تحقق	لایحه ۱۴۰۰
۱۱۰۴۰۲۰۰	حقوق ورودی خودرو	۵۶۰۰	۵۹۲	۱۰.۵۸%	۲,۰۰۰
۱۴۰۱۸۲۰۰	درآمد حاصل از ۱۰ درصد بهای بلیط اجرای صحنه ای در تهران و کلان شهرها	۱۵۰	۳	۱.۶۹%	۰
۱۴۰۲۰۸۰۰	درآمد حاصل از کالاهای آسیب رسان موضوع ماده (۴۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم مقررات مالی ۲	۱۰۰	۲	۱.۵۷%	۰
۱۵۰۱۰۲۰۰	درآمدهای حاصل از جریمه ها و دیگر وجوه ناشی از اجرای قانون مبارزه با مواد مخدر	۱۲۰	۱۹	۱۵.۷۹%	۴۰
۱۶۰۱۰۴۰۰	حق برداشت آب موضوع ماده (۶۳) قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت	۵۰۰	۳	۰.۶۰%	۸۰
۱۶۰۱۱۳۰۰	درآمد موضوع اخذ عوارض شماره خودروهای وارداتی که برای اولین بار شماره گذاری میشوند - نا جا	۴۹۵	۹۲	۱۸.۶۴%	۱۰۰
۱۶۰۱۲۳۰۰	درآمد حاصل از افزایش ۱۰٪ قیمت نوشابه گازدار قندی تولید داخل و ۳۰٪ به نوشابه های گازدار قندی وارداتی	۱۵	۲	۱۶.۰۴%	۰
۱۶۰۱۲۶۰۰	درآمد حاصل از اخذ مابه التفاوت کالاهای وارداتی کشاورزی	۱۰۰	۴	۴.۴۷%	۲۰
۱۶۰۱۳۰۰۰	درآمد موضوع تبصره ۲ ماده ۱۸۶ قانون مالیات مستقیم	۳۲	۴	۱۱.۱۵%	۷۵
۱۶۰۱۴۲۰۰	درآمد حاصل از اخذ عوارض از تولید و واردات وسایط نقلیه	۱۰	۲	۱۸.۹۰%	۱
۱۶۰۱۴۳۰۰	درآمد حاصل از یک درصد قیمت بلیط هواپیما و کشتی	۲۰	۰	۱.۲۱%	۳۰
۱۶۰۱۷۱۰۰	تکمیل فضاهای ورزشی کارگران ماده ۷۸ قانون وصول برخی ...	۲۵	۳	۱۰.۲۳%	۱۵
۱۶۰۱۷۴۰۰	درآمد حاصل از یک درصد عوارض ورود کالا و خدمات مناطق آزاد	۸۰	۱	۱.۳۱%	۲۰
۱۶۰۱۸۷۰۰	درآمد حاصل از یک درصد فروش مواد و فرآورده های معادن و فعالیتهای نعتی و معدنی	۱۵۰۰	۱۴۰	۹.۳۶%	۵۰
۱۶۰۱۸۸۰۰	درآمد حاصل از افزایش ۱۰ درصد به عوارض گمرگی و سود بازرگانی واردات لوازم آرایشی و بهداشتی - ۱۵ درصد در سال ۱۴۰۰	۱۶	۳	۱۸.۳۳%	۲۰
۱۶۰۱۸۹۰۰	درآمد حاصل از اخذ ۵/۰ درصد از فروش کالاهایی که مصرف آن هامنجر به تولید پسماندهای مخرب زیست می شود درصد ب	۱۰۰۰	۱۲	۱.۲۰%	۱۰۰۰
۱۶۰۱۹۲۰۰	درآمد حاصل از سامانه های موضوع ۵۰۶ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز-...	۲۰۰	۱۹	۹.۳۰%	۲۰۰
۲۱۰۲۰۰۰۰	بند دوم - منابع حاصل از فروش اموال منقول و غیر منقول	۳۶۲۸	۴۸۳	۱۳.۳۲%	۲۵,۰۰۰
۲۱۰۳۰۱۰۰	واگذاری طرح تملک دارایی های سرمایه ای	۱,۰۰۰	۶	۰.۵۷%	۱,۰۰۰
۳۱۰۵۱۵۰۰	فروش سهام و سهم الشرکه شرکتهای دولتی وابسته به جهاد کشاورزی	۵۰۰	۵۸	۱۱.۶۳%	۲۰۰
۳۱۰۸۰۱۰۰	واگذاری باقیمانده سهام دولت در بانک ها و بیمه ها	۴۰۰	۶۵	۱۶.۲۰%	۱۰۰
	جمع کل	۱۵,۴۹۱	۱,۵۱۳	۰	۲۹,۹۵۱

۳-۴-۶- منابع درآمد با عملکرد بین ۲۰ درصد تا ۵۰ درصد در سال ۱۳۹۸:

(مبالغ به میلیارد تومان)

کد طبقه بندی	عنوان	مصوب ۱۳۹۸	عملکرد ۱۳۹۸	درصد تحقق	لایحه ۱۴۰۰
۱۱۰۵۰۲۰۲	دو درصد مالیات سایر کالاها (استان)	۱۰	۵	۴۶٪	-
۱۱۰۵۰۸۰۰	مالیات شماره گذاری خودرو	۱،۴۰۰	۵۳۴	۳۸٪	۶۹۱
۱۳۰۱۰۱۰۰	سود سهام ابرازی (۵۰ درصد سود ویژه و سود سهام شرکت نفت - علی الحساب سال جاری) کلیه شرکتهای دولتی	۱۱،۰۶۷	۴،۷۹۲	۴۳٪	۱۵،۱۰۵
۱۳۰۴۲۲۰۰	درآمد حاصل از فروش تمام نگاشت (هولوگرام) حامل های دیجیتال	۳	۱	۳۱٪	۲
۱۴۰۱۰۵۰۰	درآمد حاصل از خدمات کشاورزی - صنعتی و معدنی	۱۲۷	۲۸	۲۲٪	۵۴
۱۴۰۱۴۶۰۰	درآمد حاصل از کارشناسی رسیدگی به شکایات مناقصات و هزینه پایش و بررسی پرونده های تشخیص صلاحیت عوامل فنی و اجرایی	۱۲	۶	۴۹٪	۸
۱۴۰۱۴۹۰۰	درآمد حاصل از صدور کارت هوشمند ملی	۳۰۰	۱۵۰	۵۰٪	۴۰۰
۱۴۰۱۵۱۰۰	درآمد حاصل از صدور گواهینامه هوشمند	۱۴۹	۴۳	۲۹٪	۲۵۰
۱۶۰۱۲۹۰۰	درآمد موضوع ماده ۳۷ قانون مالیات بر ارزش افزوده	۹۲	۳۵	۳۸٪	۱۰۰
۱۶۰۱۳۳۰۰	درآمد حاصل از معاینه فنی خودروها	۰	۰	۲۳٪	۱
۱۶۰۱۳۸۰۰	درآمد حاصل از هزینه تفکیک	۱۶۰	۶۲	۳۹٪	۱۴۰
۱۶۰۱۴۸۰۰	افزایش عوارض واردات خودروهای سواری به میزان ۵٪ قیمت روی کشتی	۱۵۰	۳۶	۲۴٪	۱۰
۱۶۰۱۵۶۰۰	درآمد حاصل از دریافت هزینه و قیمت اراضی رفع تداخل شده موضوع ماده ۵۴ قانون رفع موانع تولید	۱۵	۶	۴۳٪	۱۰
۱۶۰۱۸۱۰۰	درآمد حاصل از وضع عوارض افزایش ۱۰٪ ارزش گمرکی خودروهای بنزین سوز	۱۰۰	۳۹	۳۹٪	۱۵
۱۶۰۱۸۲۰۰	درآمد حاصل از برگشتی اقساط زلزله سال ۱۳۹۱ آذربایجان	۲۰	۶	۲۸٪	-
۱۶۰۱۹۸۰۰	درآمد حاصل از ۱۰٪ دریافتی بانک مسکن بابت تراکنش های نظام بانکداری الکترونیکی	۱۰	۴	۳۸٪	-
۲۱۰۱۰۰۰۰	بند اول - منابع حاصل از نفت و فرآورده های نفتی	۱۵۳،۰۷۳	۴۷،۰۷۶	۳۱٪	۱۹۹،۲۷۲
۲۱۰۲۱۲۰۰	منابع حاصل از ماده ۱۲ قانون تشکیل وزارت جهاد کشاورزی	۵۰	۱۸	۳۵٪	۵۰
	جمع کل	۱۶۶،۷۳۸	۵۲،۸۴۰	۰	۲۱۶،۱۰۸

۵-۶- بخش هدفمندی:

دریافتی‌ها (منابع)
(مبالغ به میلیارد تومان)

ردیف	عنوان	لایحه ۱۴۰۰	قانون ۱۳۹۹	میزان تغییرات
۱	دریافتی حاصل از فروش داخلی فرآورده‌های نفتی	۶۶,۲۶۰	۷۷,۰۷۴	-۱۰,۸۱۴
۲	دریافتی حاصل از فروش صادراتی فرآورده‌های نفتی	۱۲۰,۰۳۷	۸۸,۸۰۰	۳۱,۲۳۷
۳	دریافتی حاصل از فروش داخلی گاز طبیعی با احتساب عوارض و مالیات ارزش افزوده	۳۲,۱۱۷	۳۰,۹۵۹	۱,۱۵۸
۴	خوراک میعانات گازی پتروشیمی‌ها	۳۲,۳۰۳	۲۵,۹۹۱	۶,۳۱۳
۵	طلب سهم دولت از پتروشیمی‌ها بابت خوراک میعانات گازی سنوات گذشته	۱۶,۳۵۰	۰	۱۶,۳۵۰
۶	دریافتی حاصل از فروش برق به مشترکان (با احتساب عوارض و مالیات بر ارزش افزوده) پس از کسر عوارض موضوع ماده (۵) قانون حمایت از صنعت برق کشور	۰	۲۴,۳۷۷	-۲۴,۳۷۷
۷	سوخت نیروگاه‌ها	۰	۴۲۶	-۴۲۶
۸	منابع حاصل از فروش آب	۰	۳,۱۰۰	-۳,۱۰۰
جمع کل		۲۶۷,۰۶۷	۲۵۰,۷۲۶	۱۶,۳۴۱

- ✓ خوراک پتروشیمی‌ها در بودجه هدفمند کردن یارانه‌ها پیش‌بینی شده که متأسفانه این رویه از سال ۱۳۹۹ در بودجه اعمال گردید. پیش از آن منابع حاصل از فروش خوراک به پتروشیمی‌ها در جدول (۵) ماده واحده درج می‌شد.
- ✓ برخلاف سال ۱۳۹۹ منابع مربوط به فروش آب و برق و سوخت نیروگاه‌ها از بودجه هدفمندی حذف شده است. مجموع ردیف‌های مذکور در سال ۱۳۹۹ بالغ بر ۲۷,۹۰۲ میلیارد تومان بوده است. البته در متن حکم تبصره (۱۴) درج گردیده است.
- ✓ به استناد مفاد تبصره (۱) ماده (۳۹) قانون برنامه ششم توسعه، سهم سازمان هدفمند کردن یارانه‌ها از دریافتی‌ها را هر ساله می‌بایست در ردیف منابع عمومی (۲۱۰۱۰۲) و مصارف مرتبط با آن را در ردیف‌های مستقل و جداگانه در ارقام بودجه عمومی درج نمود. لیکن حکم مذکور تاکنون رعایت نشده است.

مصارف (مبالغ به میلیارد تومان)

ردیف	عنوان	لایحه ۱۴۰۰	قانون ۱۳۹۹	میزان تغییرات
۱	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده فرآورده‌های نفتی فروش داخلی	۹,۱۶۱	۱۰,۰۹۲	-۹۳۱
۲	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده گاز طبیعی	۲,۸۰۰	۲,۳۶۸	۴۳۲
۳	اجرای طرح ایمن سازی و هوشمندسازی جایگاه‌های سی ان جی	۳۷۱	-	۳۷۱
۴	بازپرداخت تعهدات طرح‌های بهینه سازی مصرف انرژی، حمایت از حمل و نقل عمومی، گازرسانی، جمع آوری گازهای همراه و مشعل موضوع ماده ۱۲ قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور	۱۰,۰۰۰	۸,۰۰۰	۲,۰۰۰
۵	اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه‌های گاز مصرفی	۶۰	۶۰	۰
۶	هزینه حمل و نقل و توزیع فرآورده‌های نفتی	۱۴,۰۴۳	۱۰,۴۶۰	۳,۵۸۳
۷	عوارض توسعه، نگهداشت و نوسازی شبکه خطوط لوله انتقال نفت خام، میعانات گازی و فرآورده‌های نفتی، تأسیسات و انبارهای فرآورده‌های نفتی و پالایشگاه‌های دولتی (با نرخ محاسباتی مالیات صفر)	۲,۰۰۰	۲,۰۰۰	۰
۸	سهم چهارده و نیم درصد شرکت ملی نفت ایران از نفت خام و میعانات گازی تحویلی به پالایشگاه‌ها از محل فروش داخلی و صادراتی فرآورده‌های نفتی	۱۹,۹۹۷	۱۸,۲۵۸	۱,۷۳۹
۹	سهم چهارده و نیم درصد شرکت ملی نفت ایران از میعانات گازی تحویلی به پتروشیمی‌ها	۴,۶۸۴	۳,۷۶۹	۹۱۵
۱۰	هزینه‌های تولید، انتقال، توزیع و فروش گاز طبیعی	۱۵,۹۴۶	۱۲,۸۳۰	۳,۱۱۶
۱۱	عوارض و مالیات بر ارزش برق	-	۱,۸۴۴	-۱,۸۴۴
۱۲	عوارض و مالیات بر ارزش افزوده سوخت نیروگاه‌ها	-	۳۵	-۳۵
۱۳	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق (۲) و بند «ه» تبصره (۱) این قانون از گاز-سهم ۵۰ درصدی بابت گرمایش مدارس	-	۱,۳۰۱	-۱,۳۰۱
۱۴	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق (۲) و بند «ه» تبصره (۱) این قانون- سوخت نیروگاه‌ها سهم ۵۰ درصدی بابت گرمایش مدارس	-	۱۸	-۱۸
۱۵	اجرای طرح ایمن سازی و هوشمندسازی جایگاه‌های سی ان جی	-	۳۵۳	-۳۵۳
۱۶	اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه‌های برق مصرفی	-	۶۰	-۶۰
۱۷	اجرای معافیت مدارس از پرداخت هزینه‌های آب مصرفی	-	۱۰	-۱۰
۱۸	بازپرداخت تعهدات وزارت نیرو بابت نیروگاه‌های سیکل ترکیبی (خصوصی-دولتی) از محل سوخت نیروگاه‌ها	-	۳۶۲	-۳۶۲
۱۹	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق (۲) از گاز-سهم ۵۰ درصدی شرکت ملی گاز ایران	-	۱,۳۰۱	-۱,۳۰۱
۲۰	عوارض گازرسانی موضوع ماده (۶۵) قانون الحاق (۲) از گاز-سوخت نیروگاه‌ها سهم ۵۰ درصدی شرکت ملی گاز ایران	-	۱۸	-۱۸
۲۱	هزینه تولید، انتقال و توزیع، فروش و خرید برق از نیروگاه‌های بخش خصوصی	-	۲۲,۵۰۳	-۲۲,۵۰۳
۲۲	هزینه تولید، انتقال، توزیع و فروش آب	-	۳,۰۹۰	-۳,۰۹۰
	جمع	۷۹,۰۶۲	۹۸,۷۳۰	-۱۹,۶۶۸
۱۱	پرداخت یارانه نقدی و غیر نقدی خانوارها	۴۲,۸۰۰	۴۲,۸۰۰	۰
۱۲	اجرای طرح حمایت معیشتی خانوارها	۳۱,۰۰۰	۳۱,۰۰۰	۰
۱۳	کاهش فقر مطلق خانوارهای تحت حمایت کمیته امداد امام خمینی و سازمان بهزیستی (۱۳۴,۰۰۰)، اجرای قانون حمایت از معلولین (۱۷,۰۰۰)، یارانه سود تسهیلات مسکن دو معلول به بالای بهزیستی (۵۰۰)، اجرای تبصره ذیل ماده ۳۸ قانون جامع خدمات رسانی ایثارگران (۵۰۰) و کمک به مابه التفاوت سود تسهیلات رزمندگان موضوع بند (الف) ماده (۸۹) قانون برنامه ششم توسعه (۲,۰۰۰)	۱۵,۴۰۰	۱۵,۵۰۰	-۱۰۰

ردیف	عنوان	لایحه ۱۴۰۰	قانون ۱۳۹۹	میزان تغییرات
۱۴	ماده (۴۶) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) موضوع کاهش هزینه‌های مستقیم سلامت مردم، ایجاد دسترسی عادلانه مردم به خدمات بهداشتی و درمانی، کمک به تأمین هزینه‌های تحمل‌ناپذیر درمان، پوشش دارو، درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج که از طریق بند "د" ماده (۲۸) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) اعمال می‌شود.	۵,۲۰۰	۵,۲۰۰	۰
۱۵	اجرای سایر اهداف مندرج در ماده (۳۹) قانون برنامه پنجساله ششم توسعه، اجرای مواد ۸ تا ۱۱ قانون هدفمند کردن یارانه‌ها، حق بیمه سهم دولت اقشار خاص (از جمله رانندگان حمل و نقل درون و برون شهری، قالبیافان و شاغلان صنایع دستی شناسه دار و زنان سرپرست خانوار و بدسرپرست)، کمک به رزمندگان معسر	۶,۵۰۰	۵,۵۲۵	۹۷۵
۱۶	یارانه نان و خرید تضمینی گندم	۲۲,۰۰۰	۱۲,۱۰۰	۹,۹۰۰
۱۷	پرداخت یارانه نهاده‌ها، عوامل تولید، خرید تضمینی محصولات بخش کشاورزی	۲,۴۸۰	۰	۲,۴۸۰
۱۸	ساماندهی تولید و خرید تضمینی چای کشور	۲۰۰	۰	۲۰۰
۱۹	تنظیم بازار کالاهای اساسی و ضروری و تادیه تعهدات مربوطه (۳,۵۰۰) و یارانه شیر مدارس (۵,۰۰۰)	۸۵۰	۰	۸۵۰
۲۰	خرید واکسن واکسیناسیون دام (۳,۵۰۰) و یارانه سود تسهیلات سرمایه در گردش واحدهای پرورش نژاد آرین (۱,۶۸۰)	۵۱۸	۰	۵۱۸
۲۱	مسکن محرومین و مسکن رزمندگان معسر	۵,۰۰۰	۰	۵,۰۰۰
۲۲	امور رفاهی دانشجویان	۴۰۰	۴۰۰	۰
۲۳	تولید و اشتغال (بند الف تبصره ۱۸)، حمایت از کسب و کارهای آسیب دیده از بحران کرونا و حمل و نقل ریلی	۷,۰۰۰	۱۰,۲۰۰	-۳,۲۰۰
۲۴	باز پرداخت اصل و سود اوراق منتشره سال ۱۳۹۹	۳,۶۵۸	۰	۳,۶۵۸
جمع				
۲۵	ردیفهای مندرج در جدول ۷ به شرح ذیل:	۴۵,۰۰۰	۲۹,۲۵۱	۱۵,۷۴۹
۲۵-۱	کمیته امداد امام خمینی (ره) - پرداخت مستمری	۴,۵۰۰	-	-
۲۵-۲	وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی - حمایت از نشر، کتاب و مطبوعات	۳۷۷	-	-
۲۵-۳	مرکز خدمات حوزه‌های علمیه - حق بیمه طلاب و روحانیون غیر شاغل	۴۹۵	-	-
۲۵-۴	سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی - یارانه کاغذ کتب درسی	۱۲۰	-	-
۲۵-۵	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - بیمه سلامت، پزشک خانواده، یارانه دارو و شیر خشک، درمان بیماران خاص و صعب‌العلاج، سیاست‌های جمعیتی کشور، هیات امناء صرفه جویی ارزی در معالجه بیماران و خرید و تولید واکسن کرونا و ...)	۲۶,۳۱۴	-	-
۲۵-۶	سازمان بهزیستی کشور - پرداخت مستمری	۳,۲۵۰	-	-
۲۵-۷	بنیاد شهید و امور ایثارگران - بیمه تکمیلی درمان ایثارگران	۴,۰۹۲	-	-
۲۵-۸	سازمان تأمین اجتماعی	۸۷۵	-	-
۲۵-۹	خرید تضمینی آب استحصالی و سباب تصفیه شده از بخش غیردولتی و تأمین و خرید برق جزایر جنوب کشور	۱,۸۸۸	-	-
۲۵-۱۰	صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستائیان و عشایر	۱,۰۷۰	-	-
۲۵-۱۱	وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - (بیمه باربران، خادمین مساجد و ...)	۲,۰۷۰	-	-
جمع کل		۲۶۷,۰۶۷	۲۵۰,۷۰۶	۱۶,۳۶۱

✓ در سال ۱۳۹۹ پیش‌بینی شده که از محل منابع هدفمندی مبلغ ۲۹,۲۵۱ میلیارد تومان صرف مصارف جداول (۷) و (۹) ماده واحده گردد، این رقم در لایحه بودجه ۱۴۰۰ بالغ بر ۴۵,۰۰۰ میلیارد تومان می‌باشد.

تحلیل ارقام مربوط به منابع و مصارف سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها:

با توجه به ارقام مندرج در لایحه ۱۴۰۰ مربوط به منابع سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها بالغ بر ۲۶۷,۰۶۷ میلیارد تومان می‌باشد که نسبت به سال قبل دارای تغییراتی به شرح ذیل می‌باشد: در مجموع به میزان ۷ درصد منابع این سازمان رشد داشته است که ناشی از افزایش ۳۵ درصد منابع حاصل از فروش صادراتی فرآورده های نفتی، ۲۴ درصد ناشی از افزایش منابع حاصل از خوراک میعانات گازی پتروشیمی‌ها و ۴ درصد ناشی از فروش داخلی گاز، می باشد ضمناً منابع حاصل از فروش داخلی نفت ۱۴ درصد کاهش یافته است.

* موارد با اهمیت:

- ✓ مصارف هدفمندی در لایحه ۱۴۰۰ به میزان مبلغ ۱۸۸,۰۱۶ میلیارد تومان درج گردیده است که نسبت به ارقام مشابه سال قبل، ۲۳ درصد افزایش داشته است. شایان ذکر است پرداخت یارانه نقدی و غیرنقدی در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹ هیچ‌گونه تغییراتی نداشته است.
- ✓ مصارف مربوط به خزانه‌داری کل کشور و سایر بخش‌ها در لایحه سال ۱۴۰۰، حدود ۹ درصد کاهش داشته است.
- ✓ مصارف شرکت پالایش و پخش فرآورده‌های نفتی در لایحه ۱۴۰۰ نسبت به سال ۱۳۹۹، به میزان ۲۹ درصد افزایش داشته که مربوط به افزایش هزینه حمل و نقل و توزیع فرآورده‌های نفتی می‌باشد.
- ✓ مصارف شرکت ملی نفت ایران در لایحه سال ۱۴۰۰، نسبت به سال قبل به میزان ۲۰ درصد افزایش داشته است.
- ✓ مصارف شرکت ملی گاز در لایحه سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل به میزان ۱۲ درصد افزایش داشته است که ناشی از افزایش هزینه‌های تولید، انتقال، توزیع و فروش گاز طبیعی می‌باشد.
- ✓ لازم به ذکر است در لایحه سال ۱۴۰۰، منابع و مصارف شرکت آب و برق لحاظ نگردیده است.
- ✓ نکته حائز اهمیت این است در ردیف (۲۴) جدول مربوطه به مصارف هدفمندی، بازپرداخت اصل و سود اوراق سال ۱۳۹۹ به میزان ۳,۶۵۸ میلیارد تومان پیش‌بینی شده است که این ردیف در سال قبل منظور نشده است.
- ✓ در لایحه سال ۱۴۰۰، مصارف مربوط به تنظیم بازار کالاهای اساسی و خرید واکسن واکسیناسیون دام و یارانه سود تسهیلات سرمایه در گردش واحدهای پرورش نژاد آرین، درج گردیده که در سال قبل لحاظ نگردیده است.

نکات قابل توجه در بررسی عملکرد ۸ ماهه سال ۱۳۹۹ سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها:

- ۱- مطابق جزء (۱) بند "الف" تبصره (۱۴) قانون بودجه سال جاری و همچنین ماده (۴) آیین نامه اجرایی آن، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی موظف بوده با استفاده از کلیه بانک‌های اطلاعاتی در اختیار نسبت به شناسایی سه دهک بالای درآمدی از فهرست یارانه‌بگیران، اقدام کند و هم چنین سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها موظف به حذف یارانه خانوارهای اعلامی (در اولین نوبت) پس از اعلام وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی شده است ولیکن طی بررسی‌های صورت گرفته طی هشت ماه سال ۱۳۹۹ تاکنون مفاد این بند اجرایی نگردیده و احدی در این خصوص حذف نشده است.
- ۲- با توجه به تصویب و ابلاغ آیین‌نامه اجرایی تبصره (۱۴) قانون بودجه سال جاری طی تصویب‌نامه شماره ۲۷۲۶۱/ت/۵۷۷۰-هـ مورخ ۱۳۹۹/۳/۱۹ مهلت مقرر در بند "و" تبصره (۲۱) قانون یادشده رعایت گردیده است.
- ۳- طی هشت ماهه سال جاری، جمعا مبلغ ۳,۴۹۲ میلیارد تومان از منابع این سازمان صرف کسری‌های ناشی از موارد ذیل شده است:

الف) اجرای طرح حمایت معیشتی خانوارها (طرح حمایتی بنزین) که سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها مکلف به پرداخت ماهانه آن (ردیف (۳۱) مصارف هدفمندی) می‌باشد با توجه به کاهش میزان مصرف بنزین طی ماه‌های سال جاری (کاهش سفرهای درون شهری و برون شهری بابت کرونا) برابر با ۲،۱۸۴ میلیارد تومان می‌باشد، لذا این سازمان به ناچار کسری موجود را از منابع در اختیار خود، پرداخت نموده است.

(مبالغ به میلیارد تومان)

میزان وصولی ناشی از اجرای طرح حمایت معیشتی	میزان پرداختی طرح حمایت معیشتی	مازاد (کسری)
۱۹،۳۰۱	۲۱،۴۸۵	(۲،۱۸۴)

ب) مبلغ ۱،۳۰۸ میلیارد تومان بابت یارانه بسته حمایتی اقشار آسیب‌پذیر ناشی از کرونا طی چهار مرحله به تعداد تقریبی یک میلیون خانوار پرداخت شده و با توجه به عدم پیش‌بینی منابع آن، سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها آن را از منابع در اختیار خود پرداخت نموده است.

۴- تکلیف مقرر در بند (ب) ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی تبصره (۱۴) مبنی بر پرداخت ۱۵ روز یکبار سهم قانونی (به میزان قدر السهم) به شرکتهای ذی‌مدخل توسط سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها رعایت نگردیده است.

۵- با توجه به بررسی‌های صورت گرفته، شرکت‌های ذی‌مدخل در ایفای تعهدات قانونی خود مبنی بر واريز کامل سهم آن شرکت‌ها (مندرج در ردیف‌های منابع تبصره (۱۴) قانون بودجه) کوتاهی نموده و این موضوع باعث ایجاد کسری منابع جهت پرداخت یارانه نقدی توسط سازمان هدفمندسازی یارانه‌ها گردیده است. این مهم نیازمند توجه جدی و تکلیف شرکت‌های مذکور نسبت به پرداخت کامل سهم خود به صورت ماهانه می‌باشد. شایان ذکر است سازمان مذکور با ادامه روند اخیر، عملاً توانایی پرداخت تکالیف خود در مواعید قانونی مقرر نمی‌باشد.

۶- مطابق ردیف (۲۴) جدول مصارف تبصره (۱۴) قانون بودجه سال جاری، ۹۵ درصد اعتبار این ردیف (معادل ۱۴،۷۷۳ میلیارد تومان) برای کاهش فقر مطلق خانوارهای تحت حمایت پیش‌بینی شده است ولیکن در جزء (۵) ماده (۳) آیین‌نامه اجرایی تبصره مذکور (موضوع تصویب نامه شماره ۲۷۲۶۱/ت/۵۷۷۰۰ هـ مورخ ۱۳۹۹/۳/۱۹ هیات وزیران) مبلغ ۱۰،۳۰۸ میلیارد تومان پیش‌بینی گردیده، لذا مفاد بند یاد شده مغایر مفاد ردیف (۲۴) جدول موصوف می‌باشد و می‌بایستی نسبت به اصلاح آن اقدام لازم صورت پذیرد.

۶-۶- بخش صندوق های بازنشستگی:

۶-۶-۱- عملکرد ۱۰ ساله سازمان تامین اجتماعی:

(مبلغ به میلیارد تومان)

ردیف	نام صندوق	ردیف بودجه ای	سال	مصارف (پرداخت حقوق و مزایای بازنشستگی)	اعتبار مصوب طبق قانون بودجه	عملکرد			مطالبات صندوق از دولت	
						دریافتی از محل اعتبار مصوب	وصولی نقدی سازمان بابت درآمد حق بیمه	منابع داخلی	طبق صورتهای مالی (اعلام صندوق)	طبق تائید سازمان حسابرسی (بند (پ) ماده (۱) قانون رفع موانع تولید)
			۱۳۹۰	۱۱,۱۱۴	۱۴۵	۱۳۴	۱۵,۵۰۹	۲,۲۷۷	۳۵,۵۴۸	-
			۱۳۹۱	۱۴,۷۱۲	۲۰۵	۱۸۰	۲۱,۸۱۸	۱,۱۶۴	۴۷,۲۸۲	-
			۱۳۹۲	۱۹,۵۰۷	۲۳۱	۲۰۸	۲۴,۷۸۰	۳,۳۰۲	۶۳,۱۲۴	-
			۱۳۹۳	۲۶,۳۰۴	۲۸۳	۲۲۰	۳۴,۰۳۰	۵,۱۰۴	۸۹,۱۸۶	-
			۱۳۹۴	۳۲,۵۳۲	۵۲۷	۲۷۳	۴۲,۴۱۲	۳,۳۳۱	۱۱۸,۱۶۴	-
			۱۳۹۵	۳۹,۶۵۹	۳۲۱	۲۸۵	۵۳,۴۲۴	۱,۴۴۲	۱۴۵,۶۳۰	۷۵,۳۶۹
			۱۳۹۶	۴۸,۱۹۸	۳۷۲	۳۰۴	۶۲,۴۷۹	۲,۳۷۸	۱۸۱,۹۰۵	۱۰۵,۳۶۸
			۱۳۹۷	۵۹,۸۰۵	۵۲۷	۳۸۹	۶۴,۱۵۷	۲,۲۴۳	۲۵۳,۹۳۱	*۹۹۰۸۶
			۱۳۹۸	۸۱,۸۲۰	۶۲۳	۳۹۷	۱۰۳,۹۰۹	۵,۷۷۰	۲۹۴,۴۰۶	*۹۳۸۰۶
			۱۳۹۹/۰۶/۳۱	۴۸,۶۲۵	۷۰۰	۰	۶۵,۳۱۸	۰	۳۶۱,۵۱۲	-

* مطابق مدارک و مستندات در اختیار طی سالهای ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ مبلغ ۱۱,۵۶۱ میلیارد تومان به سازمان تامین اجتماعی رد دیون شده است.

در سال ۱۳۹۹ مستند به بند (و) تبصره (۲) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور و تصویب نامه شماره ۴۲۵۸۳/ت/۵۷۸۳۱ هـ مورخ ۱۳۹۹/۴/۲۳ هیات محترم وزیران سهام شرکت هپکو به ارزش ۶,۱۲۹ میلیارد تومان را به منظور رد بخشی از دیون خود به سازمان تامین اجتماعی واگذار و اعمال حساب شده است. درآمدهای نقدی سازمان تامین اجتماعی همواره بیشتر از پرداختهای حقوق بازنشستگان بوده و به منظور پرداختهای مزبور وابسته به بودجه عمومی نمی باشد و پرداختهای دولت از هر محل (واگذاری سهام، اسناد خزانه و...) به سازمان صرفاً بابت رد دیون انجام می پذیرد.

تعداد بیمه شدگان از ۱۱,۴۹۷,۰۸۹ نفر در سال ۱۳۹۰ به ۱۴,۳۷۳,۲۶۰ نفر در سال ۱۳۹۸ بالغ گردیده است، این در حالیست که تعداد مستمری بگیران از ۱,۷۲۶,۴۵۷ نفر در سال ۱۳۹۰ به ۳,۱۲۹,۱۴۸ نفر در سال ۱۳۹۸ رسیده است. نسبت پشتیبانی نشان می دهد که سازمان تامین اجتماعی به ازاء هر مستمری بگیر از چند نفر حق بیمه دریافت می نماید. نسبت پشتیبانی یا حمایت از رقم ۶/۶۶ در سال ۱۳۹۰ به رقم ۴/۵۹ در سال ۱۳۹۸ تنزل یافته است که نشانگر رشد بیشتر تعداد مستمری بگیران به تعداد بیمه شدگان می باشد.

بر اساس بند الف ماده ۱۲ قانون برنامه ششم توسعه " دولت مکلف است در طول اجرای قانون برنامه در قالب بودجه سنواتی نسبت به تأدیه بدهی حسابرسی شده خود به سازمان تأمین اجتماعی از محل سهام قابل واگذاری دولت در قالب قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل و چهارم (۴۴) قانون اساسی و اصلاحات بعدی آن، املاک مازاد بر نیاز دستگاه‌های اجرائی، تأدیه نقدی در بودجه سنواتی، اوراق بهادار قانونی و امتیازات مورد توافق اقدام کند.

تبصره- در اجرای حکم این بند باید سالانه حداقل ده درصد (۱۰٪) بدهی دولت به سازمان تأمین اجتماعی تسویه گردد و هرگونه تعهد جدید برای سازمان تأمین اجتماعی باید در قانون بودجه همان سال پیش‌بینی و تأمین شود." که بررسی‌های بعمل آمده موید این امر است که مفاد این بند بصورت کامل توسط دولت اجرایی نگردیده است.

بر اساس بند (پ) ماده (۱) قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقاء نظام مالی کشور، سازمان حسابرسی به عنوان مرجع تایید بدهی های دولت به اشخاص حقوقی، حقیقی و تعاونی، موسسات عمومی غیر دولتی و بانک ها و موسسات اعتباری تعیین شده است، لیکن آخرین حسابرسی صورت گرفته از سازمان تأمین اجتماعی مربوط به سال ۱۳۹۶ می باشد.

۲-۶-۶- عملکرد ۱۰ ساله صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستائیان و عشایر:

(مبلغ به میلیارد تومان)

ردیف	نام	ردیف بودجه ای	سال	مصارف حقوق و مزایای بازنشستگی و مستمری	اعتبار مصوب طبق قانون بودجه	عملکرد			مطالبات صندوق از دولت	
						دریافتی از محل منابع بودجه ای	کسورات دریافتی	منابع داخلی	طبق صورتهای مالی اعلام شده به سازمان حسابرسی	طبق تاییدیه سازمان حسابرسی (بند "پ" ماده ۱ قانون رفع موانع تولید)
			۱۳۹۰	۱۹	۱۸۰	۱۵۳	۷۷	۲۶۹	-	-
			۱۳۹۱	۲۵	۲۶۰	۲۲۹	۸۶	۴۳۸	-	-
			۱۳۹۲	۳۸	۳۰۲	۲۶۴	۱۱۲	۴۵۷	-	-
			۱۳۹۳	۶۲	۳۳۰	۲۸۰	۲۲۱	۵۹۲	۱۶۱	۱۶۱
			۱۳۹۴	۸۶	۳۶۰	۳۴۲	۲۴۲	۸۱۷	۳۳۳	۳۳۳
			۱۳۹۵	۱۲۸	۴۱۰	۳۳۴	۳۲۲	۷۸۱	۷۰۱	۷۱۳
			۱۳۹۶	۲۳۳	۴۵۹	۲۴۹	۴۱۹	۱,۳۱۱	۱,۴۵۰	۱,۴۹۷
			۱۳۹۷	۵۸۶	۵۲۰	۲۹۳	۵۵۴	۱,۴۲۱	*	۲,۷۳۴
			۱۳۹۸	۶۰۷	۵۸۷	۲۹۴	۶۴۹	۱,۹۷۳	-	۴,۳۹۵
			۱۳۹۹/۰۸/۳۰	۳۲۵	۸۶۷	۶۵	۴۹۶	۲,۴۷۶	-	۶,۲۲۲

* مطابق مدارک و مستندات در اختیار طی سالهای ۱۳۹۷ تاکنون بابت رد دیون مبلغی به صندوق پرداخت نشده است.

حدود ۵۱٪ از ارزش فعلی تعهدات صندوق توسط دارایی‌های صندوق پوشش داده می‌شود و صندوق حدود ۱۲,۱۰۶ میلیارد تومان تعهدات تأمین اعتبار نشده دارد که تأمین آن برای ادامه حیات صندوق لازم می‌باشد.

شاخص نسبت پشتیبانی یا حمایت (نسبت بیمه شدگان به مستمری‌بگیران) که نشانگری برای اطلاع اولیه از وضعیت کلی صندوق می‌باشد، از سال ۱۳۸۵ کاهش یافته و در سال ۱۳۹۸ به عدد ۱۶ رسیده است که نشان دهنده افزایش سریع تعداد مستمری‌بگیران نسبت به بیمه شدگان و در نتیجه افزایش هزینه‌ها نسبت به درآمدها می‌باشد.

۳-۶-۶- عملکرد ۱۰ ساله صندوق بازنشستگی کشوری:

(مبلغ به میلیارد تومان)

مطالبات صندوق از دولت		منابع تأمین حقوق و مزایای بازنشستگان و موظفین			اعتبار مصوب طبق قانون بودجه	مصارف- حقوق و مزایای بازنشستگان	سال	ردیف بودجه ای	نام صندوق	ردیف
طبق تاییدیه سازمان حسابرسی موضوع بند(ب) ماده (۱) قانون رفع موانع تولید	طبق صورتهای مالی	منابع داخلی	کسورات دریافتی	دریافتی از محل بودجه ای						
-	۲,۳۴۱	۱۱۳	۲,۴۷۱	۵,۷۸۷	۶,۵۵۳	۸,۳۷۱	۱۳۹۰	۱۰۴۰۰۱	صندوق بازنشستگی کشوری	۱
-	۲,۵۱۰	۱۵۳	۳,۰۲۷	۶,۷۸۵	۸,۰۰۴	۹,۹۶۵	۱۳۹۱			
۱۸۸	۳,۱۱۲	۲۴۸	۳,۹۱۳	۱۰,۳۱۴	۱۱,۵۰۴	۱۴,۴۷۵	۱۳۹۲			
	۳,۶۱۸	۵۰۴	۵,۰۵۴	۱۲,۵۷۰	۱۳,۵۰۰	۱۸,۱۲۸	۱۳۹۳			
	۴,۰۰۴	-	۶,۴۲۶	۱۵,۱۵۰	۱۵,۵۰۰	۲۱,۴۳۸	۱۳۹۴			
	۳,۷۹۲	-	۷,۳۰۱	۱۸,۸۰۲	۱۹,۷۶۵	۲۵,۹۲۶	۱۳۹۵			
	۹,۱۵۰	۴۹۰	۸,۰۸۱	۲۳,۶۵۷	۲۱,۹۷۷	۳۲,۲۳۷	۱۳۹۶			
	۱۰,۵۸۵	۱,۱۱۳	۸,۷۸۳	۲۹,۸۷۴	۳۰,۲۳۴	۳۹,۷۶۹	۱۳۹۷			
۱۶۰	۱۶,۱۶۴	۵,۷۳۵	۱۰,۳۸۵	۲۸,۱۵۵	۴۰,۵۳۶	۵۴,۲۷۵	۱۳۹۸			
-	۲۱,۴۰۰	۰	۱۰,۸۵۹	۳۳,۷۷۱	۵۰,۷۷۹	۵۱,۴۰۴	۱۳۹۹/۰۸/۳۰			

* مطابق مدارک و مستندات در اختیار طی سال ۱۳۹۸ مبلغ ۲۸ میلیارد تومان به سازمان بازنشستگی کشوری رد دیون شده است.

در سال ۱۳۹۹ دولت بابت اجرای طرح متناسب سازی حقوق بازنشستگان و در راستای بندهای (و) تبصره (۲) و (ب) تبصره (۱۲) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور، سهام خود به ارزش تقریبی ۱۲,۰۰۰ میلیارد تومان را به سازمان بازنشستگی کشوری واگذار نموده است.

عملکرد سالهای ۱۳۸۴ لغایت ۱۳۹۸ صندوق بازنشستگی کشوری بیانگر آنست صندوق مرقوم جمعاً مبلغ ۶,۹۳۷ میلیارد تومان ریال کسری منابع مالی خود را در حساب دیون دولت، کارسازی نموده است در حالی که طی مدت زمان مذکور میزان سود سهام تجمیعی صندوق بالغ بر مبلغ ۲۰,۵۱۸ میلیارد تومان بوده است. مطابق مفاد ماده ۱۰۰ قانون استخدام

کشوری در صورت عدم کفایت وجوه صندوق بازنشستگی، دولت مکلف است کمبود آن را در بودجه کل کشور از محل درآمد عمومی تأمین و پرداخت کند. لذا اقدام صندوق مزبور مغایر با مفاد ماده قانونی مورد بحث بوده و صندوق می‌بایست کسری منابع را از محل سود سهام سالانه موصوف تأمین می نمود.

۴-۶- عملکرد ۱۰ ساله صندوق بازنشستگی فولاد:

(مبلغ به میلیارد تومان)

ردیف	نام صندوق	ردیف بودجه ای	سال	مصارف-حق مستمری پرداختی به بازنشستگان	اعتبار مصوب طبق قانون بودجه	منابع-مستمری پرداختی از محل			مطالبات صندوق از دولت	
						منابع بودجه ای	کسورات دریافتی	منابع داخلی	طبق صورتهای مالی (اعلام صندوق)	طبق تاییدیه سازمان حسابرسی (بند پ) ماده (۱) قانون رفع موانع تولید
			۱۳۹۰	۵۴۲	-	-	۶۲	۴۸۰	-	-
			۱۳۹۱	۷۸۱	۱۴۰	۱۴۰	۶۹	۹۹۸	۱۷,۶۲۳	-
			۱۳۹۲	۱,۲۰۲	۱۴۰	۱۴۰	۹۷	۹۶۵	۳۵,۳۲۰	-
			۱۳۹۳	۱,۴۸۳	-	-	۱۱۰	۱,۳۷۳	۳۵,۳۲۰	-
			۱۳۹۴	۱,۷۳۱	۹۷۵	۹۷۵	۱۳۰	۶۲۶	۴۱,۰۰۰	-
			۱۳۹۵	۲,۰۰۶	۱,۹۰۰	۱,۹۰۰	۱۳۸	۱۵۳	۴۱,۰۰۰	-
			۱۳۹۶	۲,۲۷۸	۱,۲۰۲	۱,۲۰۲	۲۸۷	۱,۴۲۲	۴۱,۰۰۰	-
			۱۳۹۷	۲,۶۶۷	۳,۱۰۰	۳,۱۰۰	۱۴۲	۶۰۷	۴۱,۰۰۰	۳,۶۷۷
			۱۳۹۸	۳,۷۴۱	۳,۱۰۰	۳,۱۰۰	۲۲۹	۵۱۲	۴۱,۰۰۰	۳,۴۴۹
			۱۳۹۹	۲,۷۱۲	۴,۱۰۰	۴,۱۰۰	۱۳۸	۲۳۶	-	-

*در جدول فوق مطالبات صندوق بازنشستگی فولاد از دولت که از بابت محاسبات اکچوئری می باشد به دلیل اینکه تاکنون به تایید سازمان حسابرسی نرسیده است در صورتهای مالی در بخش حسابهای دریافتی منعکس نگردیده است و در ذیل صورتهای مالی این موضوع افشا گردیده است.

**در سال ۱۳۹۷ سازمان حسابرسی مبلغ ۹,۰۰۰ میلیارد تومان از مطالبات اکچوئری صندوق فولاد را بصورت علی الحساب تایید نموده که از رقم فوق ۵,۳۲۳ میلیارد تومان آن بابت علی الحسابهای سالهای گذشته و اوراق تسویه خزانه در سال ۱۳۹۷ مصرف گردیده و مانده پایان سال آن بالغ بر ۳,۶۷۶ میلیارد تومان بوده است.

حدود ۲۵٪ از ارزش فعلی تعهدات صندوق توسط دارایی‌های صندوق پوشش داده می شود و صندوق بر اساس محاسبات اکچوئری سال ۱۳۹۷ حدود ۵۹,۰۰۰ میلیارد تومان تعهدات تأمین اعتبار نشده دارد که تأمین آن برای ادامه حیات صندوق لازم است. لازم به ذکر است که محاسبات اکچوئری فوق در سال ۱۳۹۹ توسط سازمان حسابرسی تایید گردیده است. نسبت پشتیبانی نشان می دهد که صندوق بازنشستگی فولاد به ازاء هر مستمری بگیر از چند نفر حق بیمه دریافت می نماید. نسبت پشتیبانی یا حمایت در سال ۱۳۹۸ به ۰,۰۷ می باشد که نشان می دهد کسور دریافتی از بیمه شدگان سهم اندکی از منابع تأمین اعتبار صندوق را تشکیل می دهند و این صندوق در پرداخت حقوق بازنشستگان خود کاملاً وابسته به دولت می باشد. و با توجه به اینکه ورودی این صندوق بسته می باشد این نسبت در سالهای آتی صفر خواهد بود و وضعیت کسری منابع این صندوق شدیدتر خواهد بود.

قوانین و مقررات مصوب به عنوان عوامل عمدتاً بیرونی می‌توانند به طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر کارکرد صندوقها تاثیرگذار باشند. بررسی های بعمل آمده به روشنی نشان می‌دهد که نهادهای سیاست گذار، تصمیم گیر، قانون گذار و مجریان کشور بدون توجه به آثار مالی تبعی همواره اقدام به پیگیری و تصویب قوانین و مقرراتی کرده اند که عمدتاً مغایر با اصل پایداری صندوق بازنشستگی فولاد در بلندمدت بوده اند. قوانین و مقرراتی چون بازنشستگی های پیش از موعد، اعطای سنوات تشویقی به گروه ها و افراد خاص، لبنای تعیین مستمری بازنشستگی، سن بازنشستگی، مستمری بازمندگان بازنشستگان متوفی و... از جمله مواردی هستند که امروزه به عاملی برای انحراف و کژکارکردی صندوقهای بازنشستگی تبدیل شده اند. از جمله آنها می توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- دهه ۶۰ و ۷۰ بیش از ۴۳,۵۱۶ نفر از بازنشستگان با احتساب سنوات افزوده (۴,۴) سال مشاغل سخت زیان آور بازنشسته شده اند.
- سال ۱۳۶۵ که طرح بازنگري و فرایند تعدیل نیروی انسانی در شرکت ملی فولاد ایران آغاز گردید، طی ۶ مصوبه شورای عالی آن شرکت تا سال ۱۳۷۴ تعداد ۴۲۷۸۰ نفر با حدود ۱۲ سال سابقه و با میانگین ۸ سال سنوات افزوده و ارفاقی پیش از موعد بازنشسته شدند و به حقوق بگیران صندوق اضافه گردیدند.
- سال ۱۳۷۴ نیز انتقال سوابق حدود ۵۲,۰۰۰ نفر از مشمولین بیمه سازمان تأمین اجتماعی با میانگین سابقه حدود ۱۲ سال به صندوق فولاد منتقل گردید. نکته قابل تامل اینکه تمامی موارد صدر اشاره بدون توجه به اصول اکچوئری، بار مالی و تعهدات سنگینی را بر صندوق فولاد تحمیل گردیده است.

۵-۶-۶- عملکرد ۱۰ ساله صندوق سازمان تامین اجتماعی نیروهای مسلح:

(مبلغ به میلیارد تومان)

ردیف	نام صندوق	شماره طبقه بندی	سال	مصارف-حق مستمری پرداختی به بازنشستگان	اعتبار مصوب	عملکرد			مطالبات صندوق از دولت
						برنامه های مربوط به حقوق و مزایا			
						برنامه های بیمه ای	دریافتی از محل منابع بودجه ای	کسورات دریافتی	
			۱۳۹۰	۴,۸۹۴	۶,۳۴۹	۱,۴۵۴	۴,۸۹۴	-	۵,۰۹۰
			۱۳۹۱	۶,۲۵۲	۷,۸۴۹	۱,۵۹۷	۶,۲۵۲	-	۴,۴۸۲
			۱۳۹۲	۸,۳۸۴	۱۰,۳۲۱	۱,۹۳۷	۸,۳۸۴	-	۱۵,۸۲۷
			۱۳۹۳	۱۱,۸۸۳	۱۲,۴۵۵	۱,۱۵۶	۱۱,۲۹۹	۵۸۳	۱۴,۱۷۰
			۱۳۹۴	۱۳,۸۵۶	۱۴,۷۰۲	۱,۵۰۲	۱۳,۲۰۰	۶۵۶	۱۴,۷۶۶
			۱۳۹۵	۱۶,۴۰۵	۱۷,۴۳۵	۱,۷۶۰	۱۵,۶۷۵	۷۳۰	۱۵,۳۳۶
			۱۳۹۶	۱۹,۸۸۶	۲۱,۲۴۷	۲,۰۱۴	۱۹,۲۳۳	۶۵۴	۱۵,۷۱۸
			۱۳۹۷	۲۳,۸۱۱	۲۵,۳۹۸	۲,۴۰۶	۲۲,۹۹۲	۸۱۹	۱۳,۵۸۳
			۱۳۹۸	۳۱,۴۳۱	۳۱,۰۶۵	۲,۲۵۷	۲۸,۸۰۸	۲,۶۲۳	۳۷,۸۷۶
			۱۳۹۹	۳۰,۴۸۳	۳۴,۴۳۷	۸,۵۳۸	۲۵,۹۹۸	۴,۵۸۴	-

لازم به ذکر است در سنوات گذشته بابت مطالبات سازمان از دولت ۲,۷۲۱ میلیارد تومان و در سال ۱۳۹۹ بابت اجرای طرح متناسب سازی حقوق بازنشستگان و در راستای بندهای (و) تبصره (۲) و (ب) تبصره (۱۲) قانون بودجه سال ۱۳۹۹ کل کشور، سهام خود به ارزش تقریبی ۶,۰۰۰ میلیارد تومان را به سازمان بازنشستگی نیروهای مسلح واگذار نموده است. طی سال های ۱۳۹۰ لغایت ۱۳۹۹ مبلغ ۱۸۱,۲۵۷ میلیارد تومان اعتبار برای سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح در نظر گرفته شده که مبلغ ۲۴,۶۲۰ میلیارد تومان آن برای برنامه های بیمه ای و مبلغ ۱۵۶,۶۳۶ میلیارد تومان برای کمک به پرداخت حقوق در نظر گرفته شده است. مجموع حقوق پرداخت شده تا پایان آبان ماه سال جاری ۱۶۷,۲۸۶ میلیارد تومان و مبلغ تأمین شده تا این تاریخ از محل منابع داخلی (سود فعالیتهای اقتصادی انجام شده توسط صندوق بازنشستگی) ۱۰,۶۴۹ میلیارد تومان بوده است. به عبارتی حدود ۹۵ درصد حقوق بازنشستگان و مستمری بگیران سازمان تأمین اجتماعی نیروهای مسلح از طریق اعتبارات دولتی تأمین شده است.

تا قبل از سال ۱۳۹۳ کل مبلغ حقوق بازنشستگان ساتا توسط دولت تأمین و پرداخت شده و از آن به بعد سهم کوچکی به عهده سازمان قرار گرفته است. دولت با این استدلال که کل حقوق را پرداخت می کند کسورات سهم خود و کارمندان را که یک منبع درآمدی ساتا می باشد را به حساب ساتا واریز نمی نماید. در این رابطه پیشنهاد می شود برای شفافیت بیشتر مبلغ کسورات مربوطه به شکل دقیق مشخص و تأمین شود و باقیمانده آن به عنوان کمک دولت پرداخت شود.

هرساله مبلغ مورد تعهد دولت برای تأمین هزینه های درمان و حقوق بازنشستگان افزایش می یابد و چنانچه برنامه ریزی صحیحی برای آن انجام نشود در سال های آینده مشکلی بزرگ برای نظام مالی کشور خواهد بود. در این راستا پیشنهاد می شود برای یکبار مطالبات سالهای گذشته تعیین تکلیف و کسورات قانونی حقوق کارکنان به صورت مستمر پرداخت شود تا به مرور زمان طی یک برنامه مدون چند ساله سازمان برای تأمین هزینه های بازنشستگان و مستمری بگیران توانمند گردد.

در خصوص مطالبات ساتا از دولت ذکر این نکته ضروری است که در سنوات گذشته دولت مجموعاً معادل ۲,۷۲۱ میلیارد تومان بابت مطالبات و در سال ۱۳۹۹ معادل ۶,۰۰۰ میلیارد تومان برای تأمین هزینه های همسان سازی حقوق؛ سهام دولت در برخی از شرکتها را به ساتا واگذار نموده است. اصل طلب باقیمانده که مورد تأیید وزارت امور اقتصادی و دارایی نیز قرار گرفته مبلغ ۷۷۹ میلیارد تومان می باشد، لکن مبلغ مورد ادعای سازمان که با نرخ بهره مرکب محاسبه شده و در صورت حساب سال ۱۳۹۸ نیز منعکس گردیده بسیار بالاتر از این مبلغ بوده که توسط سازمان حسابرسی در دست بررسی می باشد.

برخی از مسائل و مشکلات صندوق های بازنشستگی به شرح موارد زیر قابل ذکر است:

۱- از مسائلی که صندوق های بازنشستگی با آن روبرو می باشد، ماهیت سرمایه گذاری های آن می باشد. فارغ از اینکه استراتژی سرمایه گذاری در هر صندوق بازنشستگی چه می تواند باشد، می بایستی بخشی از سرمایه گذاری ها کانال های درآمدی جاری و آسانی را برای تأمین منابع تعهدات جاری ایجاد کنند. اما متأسفانه بررسی شرکت های زیر مجموعه صندوق ها نشان می دهد که به دلایل سوء مدیریت، عدم توجه به منافع سهامداران عمده و ... از بهره وری پایینی برخوردارند و بیش از آنکه آنها بتوانند کانال های جاری درآمدی ایجاد کنند انبوهی از مطالبات را در اختیار دارند که کمک چندانی به تأمین مستمری و دیگر هزینه های مشترکین صندوق نمی کنند. شرکت های واگذار شده به صندوق های بازنشستگی در راستای رد دیون صندوق ها از دولت بعضاً ورشکسته یا در شرف انحلال می باشند، نه تنها به پایداری منابع صندوق ها کمکی نکرده است بلکه با توجه به مشکلات پیش روی آنها اعم از مشکلات ساختاری، مالی و به ویژه نیروی انسانی (کارگری) بر مشکلات این صندوق ها افزوده است.

۲- فروش دارایی‌های نقد شونده صندوق (سهام شرکتها) برای تامین منابع مالی مورد نیاز جهت پرداخت حقوق بازنشستگان یکی دیگر از مسائلی است که صندوق‌ها با آن مواجه می‌باشد گرچه می‌تواند در کوتاه مدت مشکلات ناشی از عدم پرداخت حقوق بازنشستگان و مستمری بگیران را مرتفع نماید، اما تداوم آن در بلند مدت، غیر علمی و ناممکن است و با توجه به تعهدات بین نسلی موسسه چنین شیوه‌ای به منزله مصرف منابع و سرمایه نسل‌های آتی است.

۳- قوانین و مقررات مصوب به عنوان عوامل عمدتاً بیرونی می‌توانند به طور مستقیم و یا غیرمستقیم بر کارکرد صندوقها تاثیرگذار باشند. بررسی‌های بعمل آمده به روشنی نشان می‌دهد که نهادهای سیاست گذار، تصمیم گیر، قانون گذار و مجریان کشور بدون توجه به آثار مالی تبعی همواره اقدام به پیگیری و تصویب قوانین و مقرراتی کرده‌اند که عمدتاً مغایر با اصل پایداری صندوق بازنشستگی در بلندمدت بوده‌اند. قوانین و مقرراتی چون بازنشستگی‌های پیش از موعد، اعطای سنوات تشویقی به گروه‌ها و افراد خاص، مبنای تعیین مستمری بازنشستگی، سن بازنشستگی، مستمری بازماندگان بازنشستگان متوفی و... از جمله مواردی هستند که امروزه به عاملی برای انحراف و کژکارکردی صندوقهای بازنشستگی تبدیل شده‌اند.

۴- مطابق مفاد بند "ه" ماده (۷) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی مصوب ۱۳۸۳ مقرر می‌دارد: "مطالبات سازمان‌ها، صندوق‌ها و مؤسسات بیمه‌ای فعال در قلمروهای نظام تأمین اجتماعی از دولت بر مبنای ارزش واقعی روز و بر اساس نرخ اوراق مشارکت پرداخت خواهد شد." همچنین به موجب مفاد تبصره (۲) ماده (۳) آئین‌نامه اجرایی بند "ت" ماده (۸) قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی موضوع تصویب نامه شماره ۲/۱۹۵۳/ت۵۴۸۵۵-هـ مورخ ۱۳۹۷/۲/۲۹ هیأت محترم وزیران، عنوان داشته است: "مطالبات سازمان‌ها، صندوق‌ها و مؤسسات بیمه‌ای فعال در قلمرو نظام تأمین اجتماعی از دولت، بر اساس نرخ اوراق مشارکت موضوع بند "ه" ماده (۷) قانون ساختار نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی و همچنین مطالبات سایر اشخاص بر مبنای نرخ مندرج در قراردادها و صرفاً به روش ساده محاسبه می‌شود، به طوری که در پایان هر سال مبنای محاسبه اصل مبلغ بدهی اولیه می‌باشد و محاسبه مازاد به روش مرکب ممنوع است." نتیجه بررسی صورت‌های مالی تعدادی از صندوقهای بازنشستگی بیانگر محاسبه مطالبات سنواتی برخلاف احکام قانونی مورد بحث و با استفاده از روش نرخ بهره مرکب می‌باشد.

۵- در متناسب سازی حقوق بازنشستگان و موظفین، سوابق بیمه‌ای افراد مشمول مغفول مانده است و صرفاً گروه یا طبقه آنها ملاک امتیازات قرار گرفته است که این امر موجب ایجاد نارضایتی در بین بازنشستگان شده است. همچنین در ماده (۶) قانون متناسب سازی عنوان گردیده است که "سایر صندوق‌های بازنشستگی وابسته به دستگاه‌های اجرایی می‌توانند از محل منابع داخلی خود، با تصویب هیأت امانت و یا مجمع عمومی، حداکثر در سقف افزایش حقوق بازنشستگان کشوری و لشکری نسبت به متناسب سازی حقوق بازنشستگان خود اقدام نمایند". این موضوع باعث شده است سایر صندوق‌ها در اجرای متناسب سازی حقوق از جانب بازنشستگان خود تحت فشار قرار گیرند و از طرف دیگر بودجه‌ای به ایشان در نظر گرفته نشده است که این امر فشار مضاعف بر این صندوق‌ها را ایجاد نموده است.

۶- با توجه به بررسی‌های بعمل آمده از حقوق و مزایای پرداختی در شرکت‌های تابعه صندوق بازنشستگی کشوری و سازمان تأمین اجتماعی، به دلیل عدم انطباق ماهیت حقوقی شرکت‌های تابعه صندوق بازنشستگی کشوری با شرکت‌های دولتی یا غیردولتی که به نحوی از انحاء وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی باشند و عدم درج اسامی شرکت‌های مزبور در پیوست قانون بودجه سنواتی، این شرکت‌ها در زمره مشمولین ماده (۸۴) قانون الحاق برخی موارد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) و همچنین بخشنامه شماره ۶۴۷۴۴۴ مورخ ۱۳۹۵/۵/۱۱ سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، موضوع مصوبه مورخ ۱۳۹۵/۴/۲۳ شورای حقوق و دستمزد، قرار نمی‌گیرند. در خصوص شرکت‌های

زیرمجموعه سازمان تأمین اجتماعی، سقف موضوع ماده (۸۴) قانون الحاق (۲) می بایست مدنظر قرار گیرد. البته باید توجه داشت که با اجرای این حکم، پرداختی به سایر مدیران غیر از مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره و همچنین کارکنان شرکت های مشمول، فاقد سقف خواهد بود.

وزیر محترم تعاون، کار و رفاه اجتماعی طی بخشنامه صادره به شماره ۲۷۰۶۶ مورخ ۱۳۹۹/۲/۲۷ نحوه پرداخت حقوق و مزایای مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره شرکت های تابعه سازمان تأمین اجتماعی و صندوق های بازنشستگی تابعه وزارت مزبور را تعیین و ابلاغ نموده اند که اولاً سقف مندرج در بخشنامه، منطبق با مفاد حکم ماده (۸۴) قانون الحاق (۲) نبوده لذا اجرا نمودن آن توسط صندوق ها و شرکت های تابعه محل تأمل می باشد. ثانیاً بخشنامه مزبور صرفاً شامل مدیران عامل و اعضای هیأت مدیره گردیده و برای سایر مدیران و کارکنان مصداق ندارد. ثالثاً در بخشنامه مذکور پرداخت فوق العاده های اضافه کاری و حق مأموریت از سقف ماده (۸۴) قانون الحاق (۲) مستثنی گردیده که با توجه به مفاد جزء (۴) بند "ب" ماده (۱۱۶) قانون مدیریت خدمات کشوری، اظهار نظر در خصوص موضوع، در صلاحیت شورای توسعه مدیریت و سرمایه انسانی می باشد.

نبود سقف قانونی حقوق و مزایا برای مدیران و اعضای هیات مدیره شرکتهای مورد بحث در کنار برداشتهای متفاوت و اعمال و عدم اعمال برخی از مزایا در محاسبه سقف های تعیین شده موجود علاوه بر ایجاد بی نظمی در پرداختهای صورت گرفته بستری برای ایجاد حقوق های نامتعارف در سطح کشور فراهم خواهد نمود.

۷- برآورد کارشناسی از عدم تحقق منابع عمومی دولت در سال ۱۴۰۰ براساس لایحه بودجه ارائه شده:

(مبالغ به میلیارد تومان)

عنوان	لایحه بودجه سال ۱۴۰۰	پیش بینی درصد تحقق	پیش بینی کارشناسی میزان تحقق	میزان عدم تحقق
منابع عمومی دولت	۸۴۱،۳۴۳	۷۷	۶۴۶،۶۹۰	-۱۹۴،۶۵۳
درآمدها	۳۱۷،۵۹۶	۹۲	۲۹۳،۲۷۵	-۲۴،۳۲۱
درآمدهای مالیاتی و گمرکی	۲۴۷،۹۴۵	۹۳	۲۳۰،۵۸۹	-۱۷،۳۵۶
سایر درآمدها	۶۹،۶۵۱	۹۰	۶۲،۶۸۶	-۶،۹۶۵
واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای	۲۲۵،۲۷۲	۶۱	۱۳۸،۱۰۰	-۸۷،۱۷۲
منابع حاصل از صادرات نفت خام و میعانات گازی و خالص صادرات گاز طبیعی	۱۹۹،۲۷۲	۶۸	۱۳۵،۵۰۰	-۶۳،۷۷۲
فروش اموال منقول و غیرمنقول	۲۵،۰۰۰	۱۰	۲،۵۰۰	-۲۲،۵۰۰
واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای	۱،۰۰۰	۱۰	۱۰۰	-۹۰۰
واگذاری دارایی‌های مالی	۲۹۸،۴۷۵	۷۲	۲۱۵،۳۱۵	-۸۳،۱۶۰
فروش اوراق مشارکت و اوراق مالی اسلامی	۵۵،۰۰۰	۱۰۰	۵۵،۰۰۰	۰
اوراق/پیش فروش نفت	۷۰،۰۰۰	۸۰	۵۶،۰۰۰	-۱۴،۰۰۰
فروش سهام شرکت‌های دولتی	۹۵،۰۰۰	۵۳	۵۰،۰۰۰	-۴۵،۰۰۰
استفاده از منابع صندوق توسعه ملی	۷۵،۵۰۰	۶۸	۵۱،۳۴۰	-۲۴،۱۶۰
سایر دارایی‌های مالی	۲،۹۷۵	۱۰۰	۲،۹۷۵	۰

توضیحات مربوطه به محاسبات فوق:

- ✓ با عنایت به وضعیت حاکم بر فضای اقتصاد کلان کشور و آثار بیماری کرونا بر فعالیت‌های اقتصادی و همچنین اظهار نظر رسمی مقامات مرتبط با حوزه‌های مالیاتی و گمرکی، با فرض شرایط و زیرساخت‌های موجود برای سازمان امور مالیاتی و گمرک حداکثر ۲۳۰،۵۸۹ میلیارد تومان وصول خواهد شد.
- ✓ برای پیش‌بینی تحقق «سایر درآمدها» از روند تحقق این بخش در سال ۱۳۹۸ و هشت ماهه سال جاری استفاده شده است.

- ✓ برای محاسبه نفت فرض شده که دولت قادر باشد روزانه ۱،۵۰۰،۰۰۰ بشکه نفت خام و میعانات گازی صادر نماید. در صورتیکه سناریوی سوم (صادرات ۱،۰۰۰،۰۰۰ بشکه در روز) در نظر گرفته شود میزان عدم تحقق منابع حاصل از نفت از ۶۳،۷۷۲ میلیارد تومان به ۱۰۳،۶۰۰ میلیارد تومان افزایش می‌یابد. بنابراین عدم تحقق منابع عمومی دولت حدوداً ۲۳۴،۰۰۰ میلیارد تومان خواهد بود.
- ✓ با توجه به عملکرد دولت در سنوات گذشته در خصوص واگذاری اموال منقول و غیرمنقول و طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای، در حالی خوش‌بینانه دولت می‌تواند ۱۰ درصد از منابع پیش‌بینی شده در این بخش را وصول نماید.
- ✓ با توجه به عملکرد دولت در فروش اوراق مالی اسلامی طی سنوات اخیر، به نظر می‌رسد دولت در تحقق این بخش مشکل چندانی نداشته باشد.
- ✓ منابع حاصل از صندوق توسعه ملی در سناریوی صادرات ۱،۵۰۰،۰۰۰ بشکه نفت خام و میعانات گازی و صادرات ۲/۹ میلیارد دلار خالص صادرات گاز در سال آینده به میزان ۲۴،۱۶۰ میلیارد تومان با عدم تحقق مواجه خواهد شد.
- ✓ پیش‌بینی می‌گردد در صورت عدم تحقق صادرات ۲،۳۰۰،۰۰۰ بشکه در روز، امکان پیش‌فروش نفت خام میسر نمی‌شود و در صورت فروش اوراق مالی سلف نفتی پیش‌بینی این است که ۸۰ درصد این ردیف محقق گردد.
- ✓ با توجه به شرایط اقتصادی حاکم بر کشور و وضعیت فعلی بازار سرمایه به نظر می‌رسد در وضعیت خوش‌بینانه دولت بتواند حداکثر حدود ۵۰،۰۰۰ میلیارد تومان از پیش‌بینی انجام شده در خصوص فروش شرکت‌های دولتی در سال آینده را محقق نماید.

پیشنهادها:

-پیشنهادهای ردیف‌های بودجه‌ای:

- (۱) باتوجه به کسری منابع دولت پیشنهاد می‌شود ردیف (۲۱۰۲۲۵) در خصوص واریزی مازاد اموال و دارایی‌های بانک‌ها از مبلغ ۱۵۰ میلیارد تومان به ۱۵۰۰ میلیارد تومان افزایش یابد.
- (۲) به منظور کاهش کسری منابع عمومی دولت در سال آینده، پیشنهاد می‌گردد هزینه‌های اجتناب‌پذیر حداکثر در سقف قانون بودجه ۱۳۹۹ کل کشور تعیین گردد.
- (۳) به منظور ایجاد اثربخشی، کارآیی و صرفه اقتصادی در مصرف منابع؛ پیشنهاد می‌گردد در پیوست (۱) لایحه بودجه سال ۱۴۰۰ به جای تخصیص منابع به ۲۱۰۰ طرح با درصد پیشرفت‌های متفاوت و مثرتر بودن حداقلی، دولت مکلف گردد طرح‌هایی که سال خاتمه آن‌ها براساس آخرین برآورد انجام شده، سال ۱۴۰۰ می‌باشد و یا دارای پیشرفت فیزیکی بالای ۹۰ درصد هستند در اولویت تخصیص منابع قرار گیرند و نسبت به حذف طرح‌های جدید در لایحه اقدام گردد.
- (۴) پیشنهاد می‌شود در پیوست شماره (۳) لایحه علاوه بر شرکت‌های ارائه شده، دولت فهرستی از شرکت‌های تحت تملک بانک‌ها را افشا و میزان سهام بانک‌ها را مشخص نماید. همچنین شرکت‌هایی که با رویکرد افزایش درآمد سپرده‌گذاری سپرده‌گذاران نمی‌باشد نظیر صرافی‌ها، شرکت‌های خدماتی و ... و در نهایت شرکت‌ها بر اساس سهم سپرده‌گذار و سهامدار مشخص و از یک تفکیک منابع توزیعی استفاده گردد.
- (۵) به منظور واقعی‌تر شدن ارقام بودجه پیشنهاد می‌گردد منابع حاصل از صادرات نفت خام، میعانات گازی و خالص صادرات گاز براساس واقعیت‌های موجود محاسبه و پیش‌بینی گردد و در صورت تحقق منابعی بیش از پیش‌بینی، دولت اقدام به ارائه متمم بودجه نماید.
- (۶) باتوجه به عملکرد دولت در زمینه فروش سهام در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ پیشنهاد می‌گردد زیرساخت‌های بازار سرمایه، قوانین و مقررات تسهیل‌کننده این بازار تدوین و پس از بسترسازی اقدام به فروش سهام نماید. لازم به ذکر است بازار سرمایه به علت شناوری نه‌چندان بالا از عمق لازم برخوردار نبوده و ممکن است تحقق این حجم از فروش مقدور نباشد. برای نمونه دو صندوق ETF عرضه شده توسط دولت ۱۸,۵ همت در مجموع منابع مالی برای دولت کسب نمود.
- (۷) به هدف واقعی‌تر نمودن منابع بودجه، پیشنهاد می‌گردد ردیف‌های درآمدی که در سال‌های گذشته دارای عملکرد کمتر از ۵۰ درصد بوده از اصلاح ردیف‌های بودجه‌ای که اساساً منابعی ایجاد نمی‌کنند ولی جزو منابع آورده می‌شوند نظیر منابع حاصل از فروش و واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای.
- (۸) در بخشی دیگر از بودجه شاهد هستیم که برای برخی منابع ۱ میلیون ریال ثبت می‌گردد در حالی که دولت از این محل تأمین منابع می‌نماید برای نمونه در سال ۱۳۹۸ انتشار صکوک جهت تسویه مطالبات اشخاص حقیقی و حقوقی.
- (۹) پیشنهاد می‌شود طی حکمی اخذ مالیات از عایدی سرمایه‌ای از مسکن و سهام شرکت‌های مخرب محیط‌زیست در بودجه پیش‌بینی گردد.
- (۱۰) پیشنهاد می‌شود ردیفی جهت اخذ مالیات از فعالیت‌های سوداگرانه و سفته‌بازی در حوزه خودرو و مسکن که منجر به رشد قیمت‌ها می‌شود لحاظ شده و دولت، شرکت‌های خودروساز، گمرک، سازمان ثبت، دفاتر اسناد رسمی و سایر متوالیان مکلف گردند در سامانه شفافیت معاملات خودرو و مسکن اطلاعات قابل استفاده جهت اتصال به سامانه جامع مالیاتی ایجاد کنند تا کالاهای مصرفی به کالای سرمایه‌ای تبدیل نگردد. همچنین دولت مکلف گردد منابع حاصل از این بخش را در امور توسعه‌ای، زیرساخت‌های مسکن، تحقیق و توسعه صنعت خودرو، اختصاص دهد.

۱۱) **بخش تحصیل منابع فروش حاصل از سهام:** بنظر می‌توان بزرگ‌ترین جهش بودجه را در این بخش دید جایی که فروش سهام از ۶,۷ همت (هزار میلیارد تومان) به ۹۰ همت افزایش یافته است. باتوجه به وضعیت فعلی بازار سرمایه و حجم فروش سال گذشته دولت و بی‌میلی و بی‌اعتمادی به بازار سرمایه بنظر تحقق این سطح از فروش سهام عملاً غیرممکن باشد باتوجه به اینکه رقیب دولت یعنی سهام عدالت هنوز برای فروش برای ۳۰ درصد دوم و سوم با مشکل مواجه است و ظرفیت بازار سرمایه برای این میزان از فروش سهام بنظر غیرممکن است. جهت تحقق صد در صدی این بخش پیشنهاد می‌گردد بستر بازار سرمایه جهت فروش سهام در بازار سرمایه تقویت گردد.

۱۲) با عنایت به درج ردیف «**منابع حاصل از فروش و واگذاری طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای**» طی سنوات اخیر و عملکرد بسیار ناچیز آن، پیشنهاد می‌گردد دولت مکلف به ارائه ساز و کاری مشخص برای واگذاری طرحها گردد در غیر این صورت پیش‌بینی ردیف مذکور به میزان واقعی و قابل وصول تغییر یابد.

۱۳) در بخش «درآمدهای متفرقه» ردیف درآمدی (۱۶۰۱۳۶) موضوع «درآمد حاصل از مابه‌التفاوت نرخ ترجیحی به نرخ سامانه معاملات الکترونیکی» پیش‌بینی شده است این در حالی است که منابع مذکور جزء «منابع حاصل از واگذاری دارایی‌های سرمایه‌ای» درج شود.

لازم به ذکر است پیشنهادهای اصلاحی و الحاقی این دیوان در خصوص مفاد احکام لایحه بودجه متعاقباً ارائه خواهد شد.